

7 1959

planinski vestnik

Poduzeće dalmatinskih tvornica cementa,
cementnih i azbest cementnih proizvoda

Dalmacija cement

Uprava — Solin 42-55 (4 linije)
Komerrijalni odjel — Split 44-33 (2 linije)
Komerrijalni direktor 24-68
Pomoćnik kom. dir. za izvoz 32-47
Prodaja salonita 28-01

TVORNICE CEMENTA:

»10 Kolovoz« — Solin Majdan 44-55
»Prvoborac« — Solin 42-55
»Partizan« — Kaštel Sućurac 22-21
»Renko Šperac« — Ravnice kod Omiša 8-715
»Ivan Mordjin Crni« — Solin 42-55
Tvornica azbest — cementnih proizvoda
»Antiša Vučićić« — Vranjic 47-44

PROIZVODI I ISPORUČUJE ZA TUZEMSTVO I IZVOZI

C E M E N T :

PC — 250
PC — 350
PC — 450
PUCOLAN CEMENT
RAPID HARDENING CEMENT
PORTLAND CEMENT BSS 12/1958
PORTLAND CEMENT ASTM-C-150-55

S A L O N I T :

RAVNE PRESOVANE I NEPRESOVANE
PLOČE VALOVITE PLOČE, ŠABLONE,
SLEMENJAKE, FAZONSKE KOMADE,
TLAČNE CIJEVI, KANALIZACIONE
CIJEVI, DIMOVODNE CIJEVI I SVE
POTREBNE SPOJNE KOMADE

V S E B I N A :

SENCE MRTVIH NAD GORAMI Marjan Keršič - Belac	289
PEŠČENI RAZ TURSKE GORE Ciril Debeljak	293
TROJE VZPONOV — TROJE SPOMINOV Marko Butinar	295
VZHODNI STEBER STAJERSKE RINKE ?	302
GROSSVENEDIGER Dr. Viktor Vovk	304
MOJA POT PO MAKEDONIJI Stanko Klinar	312
SPOMINI O FRUŠKI GORI Josip Wester	315
IZ PLANINSKE LITERATURE	321
SEJE PZS, GRS	321
RAZGLLED PO SVETU	322
IZ DRUSTVENIH OBČNIH ZBOROV	325
NASLOVNA STRAN? »V prečnici« — Foto Rado Kočevar	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza — urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto — po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovna ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.— (naročnina za inozemstvo din 800.—) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

Pošt. pretinac: 218

Telegraf. adr.: CEMENTEXPORT SPLIT

Take so Savinjske Alpe, zasnežene po viharju, ki je ugonobil življenje Hedvige Vaste – pod Planjavo
Foto M. Belač

Sence mrtvih nad gorami

MARJAN KERSIČ BELAČ

(Nadaljevanje in konec)

Morali smo še enkrat nazaj na Kočno, da najdemo še Friderika Jazbeca, ki je Adelo Klos spremljal po transverzali... Toda kje naj ga iščemo, ko pa Institut za sodno medicino ni mogel ugotoviti, zaradi česa je Klosova umrla. Največ znakov je bilo za smrt od strele – a to je bila le najbolj verjetna – ne dokazana domneva zanjo. Toda če je njo ubila strela, kje je bil v tistem trenutku njen tovariš, da ni bilo nikjer v bližini trupla in se nikjer v tistih dneh ni javil, če je vedel za njeno smrt...?«

Razmišljali smo o tem, ko smo v mraku 27. julija spet sopihali proti bivaku pod Kočno iz Kokre, da razvozlamo čudno uganko, ki je zanimala nas reševalce, svojce obeh žrtev in predvsem oblasti.

Vsa sklepanja nam niso mogla razjasniti čudnega vozla dogodkov, ki so se lahko zvrstili v trenutku nesreče vrh Kočne...

Ker Klosova ni imela na telesu nobene smrtne rane, ker ni imela na sebi znakov zmrznjenja ali srčne oslabelosti in ker ni bilo pri obdukciji mogoče najti nobenega znaka, zakaj je pri njej nastopila smrt, je dr. Milčinski sklepal samo še na smrt indirektno od puha strele, ki je ni oplazila nikjer po telesu in niti na samem vrhu ni pustila nobenega sledu razdejanja, ki je po streli na grebenih zmecrom še dolgo dobro vidno.

V večernem mraku smo prispeli pred bivak in razočarani obstali pred trdno zaklenjenimi vratmi. V Kranju nam niso mogli izročiti ključev z zatrdilom, da sta dva njihova alpinista že v bivaku, kjer ostaneta več dni in da torej ni bojazni, da bi hodili tja gor zastoj.

Prepričani, da sta kje v bližini, smo ju s klici skušali opozoriti nase, v veri, da sestopata kje z vrha Kočne po opravljeni plezariji. Nihče se ni odzval. Gore so bile prazne, nikjer nobenega odziva živega človeka. Le v Dolcih so blejale ovce in v rebri Grintovčevih sten je pozvanjala vodnica zablodelega tropa v izpostavljenih laštah...

Vreme se je pripravljalo k dežju in dišalo je po snegu. Veter je bril od severozahoda in grebene nad nami zavešal s sivino oblakov. Teško otovorjeni s težkimi Marinerjevimi nosili in jeklenimi vrvmi — smo se končno morali odločiti za pot na Kokrsko sedlo, ker bi bilo v vremenu, ki se je obetal za noč in naslednji dan bivakiranje na prostem preveč tvegano. Z radijsko zvezo smo položaj lahko sporočili vodji naše postaje tovarišu Levstku v Ljubljano, ki nam je obljubil, da bo vse uredil, da nam naslednji dan iz Kranja prinesejo ključe od bivaka, ki je bil za bazno oporišče akcije pripravnejši in predvsem mnogo bližji vrhu Kočne.

Ponoči se je nad gorami razdivjala nevihta, kakršne že leta in leta nihče med nami ni pomnil. Z jutrom, ko smo vstali, je že ostri sever spremenil dež v sodro in sneg, pobelil vrhove in z ostrim pišem lopotal z oknicami ječeče bajte v Sedlu.

V peklenskem divjanju viharja sem ob pol osmih hitel pod Grintovcem proti Kočni, da s primernege mesta v vidni liniji dobim radijsko zvezo z Ljubljano in od vodje akcije Levstka potrdilo o naši odločitvi, da se akcija prekine in nadaljuje ob ugodnejših pogojih. Ljubljana je pristala in do kože premočen sem ob pol desetih prinesel navodila nazaj na Kokrsko sedlo, kjer so me tovariši že nestrpno pričakovali. Tam sem razočaran ugotovil, da sem na mestu sprejemanja v naglici pozabil zaščitni poklopec oddajnika. Treba je bilo nazaj ponj, uro daleč v blaznem vremenu. Tovariši so mi branili, naj počakam, pa se je javil tovariš Bine Vengust, se dobro opremil za dež in mi že po dobri uri prinesel izgubljeno nazaj, zbičan od vetra, toče in sodre, a silno zadovoljen, da ni dopoldneva prelenaril v koči in je doživel divjanje nevihte v vsem njenem elementu...

Pozneje smo izvedeli, da je v tistih urah umrla od izčrpanosti na poti s Korošice na Kamniško sedlo Hedvika Vasle iz Zabukovice pri Celju, ki so jo še tisti dan zvečer reševalci iz Stahovice in Kamnika prinesli mrtvo v Kamniško Bistrico.

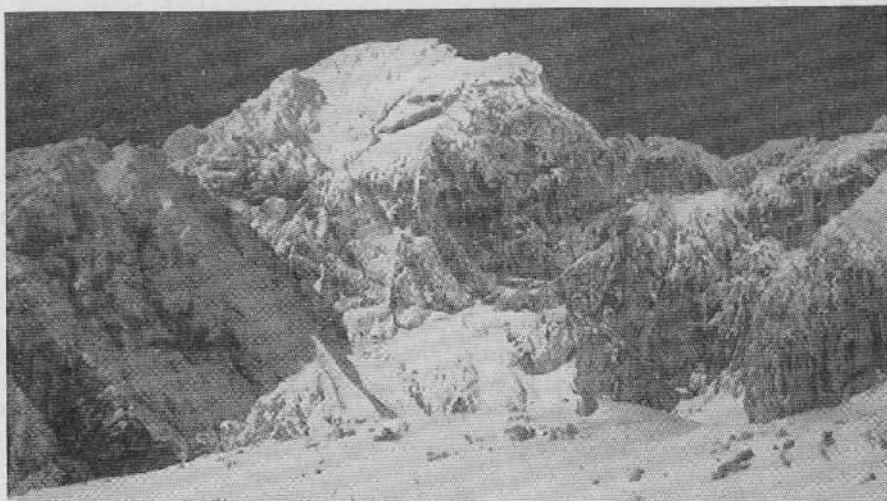
Med nalivom dežja se je moštvo vrnilo v dolino, le midva z Jegličem sva ostala v Sedlu prepričana, da bo naslednji dan prav gotovo lepo vreme in razmere toliko ugodne, da bova lahko preiskala vrh Kočne in ves teren ob poti do Grintovca.

Res se je z večerom nevihta izdivjala in nebo se je začelo od severa trgati v vedno večje jasnine med oblaki.

Ponoči se je popolnoma zjasnilo.

Ves naslednji dan sva z Jegličem gazila sneg do gležnjev, pretaknila vse grape in sleherno polico okoli vrha Kočne, preiskala stezo vse do vrha Grintovca in morala končno pozno popoldne po radijski zvezi sporočiti v Ljubljano, da nisva našla nobenih sledov, da pa obstaja edina možnost, da truplo Jazbeca leži v strmi, še od zime zasneženi grapi zahodno od vrha. Zaradi snega in ledu v tistih razmerah ni bilo mogoče sestopiti vanjo in preveč snega je v majhnih plazovih zatrpalo krajne poči snežišča, kamor je truplo lahko padlo po streli.

Čeprav so reševalci še nekajkrat iskali in pregledovali globoko grapo z vrha s pomočjo dobrih daljnogledov — niso mogli opaziti nobenih znakov, kje bi moglo ležati Jazbečevo truplo. Treba je bilo čakati, da sneg skopni in gora sama odkrije svojo žrtev.

Skuta z Malih Podov v snegu

Foto M. Belac

Med tem pa so nas že spet klicali na pot po nove žrtve na Skuti, za katere še nihče ne ve, kako je bilo z njimi. Turisti, ki so jih prvi našli včeraj dopoldne, so se najdbe tako prestrašili, da si jih niso upali niti toliko ogledati, da bi vedeli povcdati, koliko je moških ali žensk.

Zdaj se pehamo proti vrhu Skute, sami stari znanci s plezalnih vzponov in reševalnih akcij.

Isti fantje se zmerom srečujemo na teh obupnih akcijah; molčeči in vedno pripravljene na neskončno naporene nošnje reševalnega materiala v strmino in težkih, polomljenih teles ponesrečencev in še težjih mrtvih trupel z vrhov in izpod sten v dolino. Moj stari prijatelj iz nešteli težkih plezanj France, nikoli utrujeni Jozva, molčeči Vid in mrki Milan, pa zmerom veseli Dolgi Tone in trmasti Aleš, ki nikoli ni toliko utrujen, da si ne bi naložil še cne vrvi v že več ko prenapolnjeni nahrbtnik. Za nami se ubadajo pod težkimi tovari požrtvovalni fantje domačini: brata Stritofa in stari Jerinček, pa kamniški reševalci, največ še mladi fantje, a nepogrešljivi pomagači pri utrujajočih nošnjah... S skrbjo se ozirajo v sivo zastrto nebo, iz katerega je začelo rositi. Komaj sem opazil, da se je med vsem tem mojim premišljevanjem vzdramilo trudno jutro in da smo že visoko v Gamzovem skretu tik pod izpostavljeno polico, ki nas skoraj pripelje med Slemenom in Koglom na prostrane zelenice, polne gamsov, ki se komaj zmenijo za nas.

Ob devetih smo prispeli v bivač pod Skuto. Za trenutek smo si oddahnili, se okrepčali z jedjo in pijačo, pa spet nadaljevali pot naprej proti Skuti.

Nastal je kalen dan, podoben vsem dnevom po velikih nesrečah v gorah, ko se še sonce skriva za mračne zavese oblakov, ki še povečujejo tesnobo razpoloženja. Na taki poti se gore človeku odmikajo v mrko sivino in se oko komaj ozira za razgledom nad grebeni ter se posveča le varni stopinji in dušljivi teži nahrbtnika na ožuljenih ramah...

Tako smo zasopli obstali končno tik pred zadnjimi metri zagruščenega vrha pred seboj.

Tam se je pred nami razkrilo prizorišče strašne tragedije...

Okoli kamnite piramide je ležalo na hrbtih troje trupel, deloma pokritih s snegom in sodro, široko razpetih rok in razprtih oči, ki so bile stekleno zazrte v sivino neba nad nami. Dva moža in desetleten deček, ki ga je strela vrgla na obraz k očetovim nogam, ki so bile zamotane med oprte premočenega nahrbtnika. Malo vstran je ležal siv klobuk na groblji razrite prsti in kamenja, ki ga je razdejala strela. Komaj seženj zunaj središča vseh treh... Kazalo je, kot bi jih v trenutku, ko so obstali na vrhu in odložili nahrbtnike z okrepčili, presenetil morilec z brzostrelko in jih pokosil z rafalom v hrbet, da so popadali drug čez drugega, združeni v nemi bolečini stisnjenih pesti...

Dolgo se nihče ni upal oglasiti. Molče smo stali tam in gledali vse, kakor je bilo. —

Šele čez čas smo začeli z delom, fotografirali vse, zapisovali in sproti poročali po radiu v dolino.

Legitimacije so se glasile na imena: Kavčič Franc, star 46 let, in njegov 10-letni sinček Božidar ter Podviz Vincenc, star 52 let, prva dva iz Domžal, zadnji iz Zbilj pri Medvodah.

Strela jih je zadela v trenutku, ko so prišli na vrh, in pustila najhujše sledove na obleki in telesih tam, kjer so bili preznojeni, to je na hrbtih in nogavicah v čevljih... Vsi kovinski predmeti so bili prebiti, kot bi jih prežgal z varilnim aparatom, kovanci, vžigalnik in žepni nož sprijeti, kot bi jih zlil pod visoko temperaturo. Prebita je bila tudi žepna baterija, ki se zato ni dala več odpreti, a je še vedno gorela, če si jo prižgal.

Ob enajstih dopoldne, ko nas je zagrnila gosta megla, je bilo vse pripravljeno za prenos v dolino. Dr. Vavken je sporočil še poslednje ugotovitve površnega zdravniškega pregleda po radiu v Ljubljano — potem smo se podelili v tri skupine po sedem mož, vsaka v svoji smeri, da ne bi druga drugo ogrožala s proženjem kamenja in zapustili s težkimi bremenami na rokah samotni vrh.

Z vrha Skute v Kamniško Bistrico je treba premeriti višino 1900 metrov. Naša grupa je nosila Podviza, ki je bil od vseh treh najtežji — verjetno je imel blizu 80 kg...

Do Štruce smo ga nosili po štirje, dokler je bila steza dovolj široka za to. Pozneje je bila nošnja težja, po dva ali po trije so prestavljali sveženj čez izpostavljene plati strme steze, ostali so varovali reševalce in še posebej truplo na nylonskih vrveh.

Ostali dve grupi sta odšli že pred nami proti Kokrskemu sedlu za Koglom in Jurjevcem po Hudem grabnu, naša grupa se je odločila za Gamzov skret.

Sestop čez Velike Pode do Kogla in grape pod Velikim grebenom nas je že skoraj do kraja izčrpal. Menjavali smo se vedno pogosteje, duškali zasopli pod težo bremena in v minutah počitka sproščali pretegnjene mišice rok in trepetajočih kolen. Padali smo po strmih vesinah mokrih trav, vlačili premočene vrvi in si otirali znoj z zariplih obrazov.

V takih trenutkih se človeku zameri ves svet. V megli išče vodja prehode za najlažji sestop, odkazuje delo, pomaga pri nošnji in zaskrbljeno gleda na uro, ki kaže čas proti večeru, ki leze iz mraka megle, obešajoče se vedno nižje čez robove sten. Ko drugi nosijo težki sveženj s truplom, prenašajo ostali »za počitek« le nahrbtnike s težko opremo, vrvmi in železjem, ki je bilo potrebno za spuščanje z vrha Štruce do Podov.

Ko noga išče najvarnejšo stopinjo v pobočju mokrih trav, se še včasih oglasi vest, ko pohodiš rožo, ki kima v vetru — pozneje pa v človeku vse otopi in le redkemu omahne noga v namerjeni korak, ki bi zmčkal

nedolžnega močerada, prevračajočega se med listjem gozdne steze. Takrat ni časa za občudovanje lepih oblik gorskega sveta, ko se ti vrezujejo oprte nosil v razbolela ramena in se komaj še pregiblješ v pasu. Pogled je ujet samo še v zeleno ploskev doline, ki se vriva med bregove gora in se ji prav počasi približujemo z opotekajočimi koraki.

Po osmih urah nošnje smo končno odložili breme na ravnih tleh v Koncu nad Žagano pečjo, kjer nas je že čakal furgon in prevzel vase tudi ostali trupli, ki sta ju prinesli skoraj istočasno za nami ostali dve skupini. Utrujeni smo poccpali na udobne sedeže avtobusa stalne službe in se že v trdi temi odpeljali domov v Ljubljano.

Med brnenjem avtomobilskega motorja se upokoji v človeku zastala misel na minuli dan. Kot s koščeno roko utrjnjeni stenj ugasne dan in vse, kar je še pred nekaj urami polnilo življenje, je kakor izmišljena povest. Ob smrti človeka se še kamen ne strklja v sesutine melišča — in sonce ne obstane niti za hip na nebu, kadar nas stresajo krči v bolečinah slovesa, ko moramo za zmerom zapustiti vse neskončne hodnike in pota tega sveta.

V gore pa bodo ljudje hodili še zmerom, ko nas že zdavnaj več ne bo. Mladi ne bodo izbirali poti in vremena za uresničevanje svojih načrtov, za njihovo neudržanost ni nobenih meja. Vstopali bodo v stene takrat, ko bo eden od »starih mačkov« komaj pomislil, da bi se dalo pripehati do praga gorske bajte in spet drugi bo hitel na samotni gorski vrh v uri poletne nevihte, pa čeprav mu bodo sršeli lasje od elektrike v ozračju — da bo le dobil žig transverzale na vrhu. Nam starim bo še neštetokrat treba na takole žalostno pot; in nekoč nas bodo zamenjali tisti, ki jih bodo takile vzgledi izmodrili in težki vzponi prekalili v dobre gornike.

V Ljubljani — v novembru 1958.

Peščeni raz Turske gore

CIRIL DEBELJAK

Že tri dni smo lenarili po dolini, smučali po bližnjih gričih, debatirali o stenah in kovali načrte, vsako soboto pa zopet ostali doma. Zahrbtna megla in vsak teden centimeter novega poprha sta nas držala v dolinah. Končno mi je bilo lenarjenja dovolj. V soboto sem priskakljal s starim savinjskim avtobusom do Solčave in v temi peš proti Logarski. Sam sem bil tokrat. Sto metrov nad dolinami je svet izginjal v beli megli, pod nogama je cvilil pršič. Nikogar nisem srečal na svojem nočnem pohodu, samo pošastne silhete ledenih sveč ob zasekah seste so me spremljale vse do Klemenčje žage in klic uharice izpod Strelčeve peči.

Skoraj strah me je bilo tako samega, moreče je pritiskal neprodorni beli zid nad Logarsko, kot da je ves svet pogreznjen v spanec, iz katerega se ne zbudi več. Mimo Doma v Logarski sem šel molče, nobena luč ni osvetljevala neprodirne teme, celo Plcsniki so izumrli to noč. Med drevjem pod slapom mi je kazal pot begajoč pramen svetlobe žepne baterije, nekam s strahom je pobliskaval v tišini, kot da ga je sram, da edino on moti pokoj in temo. Slap je komaj slišno grgral s tankim curkom za ogromnim ledenim stebrom. Pri stopnicah nad njim se mi je zazdelo kar naenkrat svetleje, morda zaradi snega, ki ga je bilo vedno več, ali morda

le... Skoraj nisem verjel svojim očem. V prvi serpentini so zablestele nad menoj zvezde, pogledal sem okrog sebe, v dolino — eno samo neizmerno morje, rahlo valovito in nagubano, ob stenah Planjave zasukano navzgor v stebre in žlcbove. Tako torej. Sedimo doma, tu pa tak mir, sonce in skoraj kopna skala...

Kot duha me je gledal Franjo na Okrešlju. Ves vesel mi je postregel, kar je premogla shramba in klet, in naposled vprašal: Ali greva kam jutri? Žalostno sem pogledal svoj prazni nahrbtnik in cepin, edino, kar sem imel s seboj. Odropotal je v »bunker« in privlekel štirideset metrov perlonske vrvi od reševalne službe, dva klina in eno vponko, poiskal še dve navadni kladivi, pravi macoli, in po njegovem je bilo to vse, kar se potrebuje za kamorkoli.

Zjutraj sva bila zgodaj pred kočo. Sonce še ni pogledalo izza Raduhe, ko sva že hodila proti Turski gori. S to opremo pač nisva mogla drugam kot v Peščeni raz, čeprav pozimi tam še ni nihče plezal. Kljub relativno majhni strmini so v stebru strmi odstavki in škrbine, najbolj krušljivi detajli v Savinjskih hribih, ki bi delali čast vsakemu kamnolomu.

V kotlu, kjer se poleti markirana pot požene v serpentine proti Kamniškemu sedlu, sva se navezala in vstopila v steno. Začetek je bil lahek, polica za polico in dobra skala v kratkih, mestoma navpičnih pragovih med eno in drugo škrbino. Napredovala sva hitro vse do trideset metrov visoke rdeče stene, ki prav na sredi zapira prehod na položni vrhnji del raza. Umaknil sem se v severno stran, kjer je gospodaril pršič, in po težkem delu in čistkah na policah v eni uri prilezel nazaj do Franja. Tam ne opraviva ničesar. Treba bo naravnost navzgor. Z dvema klinoma? Pri zadnjem bo še zmeraj čas za spust. Namesto varovalnega je Franjo uporabil kar zasneženo sedelce in se vgnezdil v njem, zabit do pasu. Po dveh metrih je obsedel prvi klin med majavimi luskami iz laporja. Vse mi je ostalo v rokah, izpod nog je letelo na Franja nepretrgoma, čistil sem vsak meter in iskal vsaj en oprimek, da si oddahnem. Nič. Deset metrov nad varovališčem je zagrabil drug klin med steno in majav blok. Pri vsakem udarcu se je ta več ton težka gmota pomikala vedno bolj navzven, razpoka je bila vedno širša. Nehal sem zabijati in kar z roko izpulil klin. Skala je čakala samo še na en zamah, in tam, kjer je sedel Franjo, bi ostal samo še majhen madež. Dal sem klin med zobe in robkal dalje, v skrajno tveganem položaju prestopil blok in zabil na razu med severno steno svoj drugi klin, srečno in do glave. Takoj je zlezal Franjo za menoj, dokler je bil še blok ob meni tako velikodušen in ostal na svojem mestu. Samo malo ga je pobožal, zagrmelo je, zasmrdelo po žveplu in trenutek za tem je dva metra visok rdeč kup obsedel točno na varovališču.

Še nekaj tveganih prestopov in stala sva zopet v varnem in globokem snegu na grebenu, ki je postal položnejši in končno prečila na levo po izpostavljeni polici na markirano pot nad Kotličiči. Še zasnežen kamin, poleti obložen s klini in žico, strma grebenska rez in stala sva na vrhu. Še vedno pod vtisom dogodka iz stene, sva se spustila brez besed skozi Turski žleb in obležala na soncu pred kočo. Šele tu se je razvezal jezik... Zlepa nikamor več, je dejal Franjo, tule mi je bolj všeč.

Pustil sem, naj misli svoje, drugo nedeljo me je pa čakal že kar v Logarski, da mu ne uidem. Nisem mu, toda vreme je nagnalo oba brez izkupička že pri vstopu. Pa drugič...

Plezala 7. aprila 1955 Ciril Debeljak (AO Celje) in Kreačič Franjo, čas plezanja 5 ur, višina raza 400 metrov, težavnostna stopnja III do IV, rdeča stena V.

Stirje prijatelji

Foto Valant

Troje vzponov — troje spominov

BUTINAR MARKO

Vsakokrat, kadar sem sam ali v družbi prijateljev stopil na zasnežene vrhove domačih gora, se je v meni vzbudila vroča želja, da bi si nekoč s prijatelji stisnil desnico na vrhovih Centralnih Alp. Vedno, kadar smo po lepo preživetih dneh posedali na smučeh ali na cepinu v ozlece-nelih hostah pod zasneženimi stenami, sem se spomnil na lepe trenutke na vrhovih. Skoraj vsakokrat sem takrat s pogledom preletel dobro poznane gore in se z zasanjanim pogledom zazrl v zasnežene sosede Velikega Kleka. Tam nekje v daljavi, kjer se je nebo stikalo s potcmnelimi obrisi nepoznanih vrhov, sem zaslutil zaledenele stene Centralnih Alp. Vrsto let sem o teh gorah le sanjaril, o njih le bral in obenem vse bolj hrepenel po razritih ledenikih in vrhovih, ki kipijo nad njimi v temnomodro nebo. Navsezadnje so se vsa hropenenja uresničila in skupaj s prijatelji sem stopil v ta svet in v njem spoznal nove obraze gora in ljudi.

Dent du Géant (4014 m)

Mrzel veter, ki proti jutru močneje piha preko Col du Géant, je stresal naše šotore. Šerpas nas je že priganjal in z Milanom sva kmalu zlezla iz šotora in prisedla h kadečemu se kakau. Sonce je zlatilo vrhove, ki so vstajali iz megle. Strmine snega in ledu so zableščale in kmalu nas je pozdravilo sonce. Rodil se je nov dan.

Med blesk zasneženih strmin Mont Blanc-a se je od časa do časa prilizil kovinski blesk gondol, ki po jeklenih vrveh neslišno drse nad sveže zasneženim Glacier du Géant.

Pred šotori razposajeno brni kuhalnik. Šerpas nam neutrudno pripravljaja limonado za na pot. Lučaj od naših šotorov je ugažena gaz proti Dent du Géant. Po njej stopa neznana trojka. Ko napolnimo nahrbtnike, stopimo proti globoko ugaženi gazi. Počasi stopamo korak za korakom. Strmina neopazno narašča. Ko pridemo do skal, odložimo cepine. Roka nehote seže po mrzlem granitu. Veseli stopamo navzgor. Na škrbini odložimo nahrbtnike in shranimo v žepe izdatno malico. Potem sledimo stezo, shojeno v neprestrmi granitni steni. Na zasneženem grebenu postojimo ob zbirki cepinov in nahrbtnikov. Njihovi lastniki pa že plezajo v strmih granitnih plateh. Z Milanom stopiva proti vstopu. Sledita pa nama Šerpas in Šodr. Z užitkom plezava navzgor po strmi granitni steni. Ustaviva se pod fiksnimi vrvmi. Veselo zatelovadiva po vrveh navzgor. Na lepi polici se oddahneva. Globoko pod nama leže ledeniki. Aiguilles de Chamonix žare v soncu, le pod Mt. Blanc-om se pode megle. Ko naveza pred nama izgine za robom, kreneva naprej še midva. Po vrveh plezava navzgor. Po kratkem kaminčku splczava na greben, zlezeva nekaj metrov na severno plat in ob vrvi na vrh. Žarečega obraza sva si stisnila roki. To, kar sva si do sedaj le želela, je postala stvarnost. Prvikrat v življenju sva stala na vrhu štititisočaka. Posedla sva na razgret graniten bolvan in se zasanjana zazrla v gore nad razritimi ledeniki v dolini. Nekaj sto metrov globoko, tik pod steno sva kmalu zagledala gazi na grebenu. Izginjale so v daljavi, tam nekje, kjer greben prchaja v vrh Rochefort. Izpod grebena so strmo navzdol padale prepadne stene, temne in grožeče v mraku, greben pa je žarel obsijan od vročega avgustovskega sonca. V nama je vstajalo novo hrepenenje po doživetju v razklanih stolpih grebena, kjer veter v zastavah goni sneg nad stometrskimi prepadi. Potem pa sta prišla še prijatelja in še enkrat smo si segli v roke. Vrh se je počasi polnil z navezami vseh mogočih narodnosti. Polni tihega spoštovanja do tukaj spoznanih gora smo pričeli sestopati navzdol. Nad silno globino sva z Milanom nenavezana previdno preprijemala debele konopnene vrvi. Prej in lažje, kot sva pričakovala, sva priplezala do zametenih gazi pod steno. Ko sta prišla še prijatelja, smo na sedlu pobrali nahrbtnike in veseli krenili proti ledeniku. Tam smo vzeli cepine in se zapodili navzdol. Pri šotorih smo posedli na blazino in še dolgo strmeli v senco pojemajočega dne, v katerem smo doživeli nepozabne trenutke.

Greben Rochefort (4016 m)

Cepin zamolklo udarja ob granit, ko se molče vzpenjamo proti sedlu pod Dent du Géant. Pri bolvanih postojimo in se oddahnemo. Posedemo na cepine in razvežemo nahrbtnike. Grizemo napolitanke in pijemo limonado. Šerpas pa nam potrpežljivo prevaja opis grebena. Ze včeraj, ko smo se čudili strminam snega in ledu iz Dent du Géant, smo se dogovorili, da ga preplezamo. In danes smo tu, da namero izvršimo. Šodr in Šerpas kmalu navezana stopita v napol zamedene gazi, ki držijo proti vstopu v greben. Ko z Milanom naveževa dereze, pričneva tudi sama marljivo poglobljati stopinje prijateljev. Polni nepremagljive volje stopamo po ozkem grebenu skozi meglo, ki jo veter podi z italijanske strani. Ko se pretrga siva zavesa, sonce ožari ledene strmine, ki padajo stotine metrov v globino. V skalah se ustavimo. Pod nogami izginja strmina

Taborišče v gorah

Foto Valant

v meglo. Veter jo kmalu prežene in že vidimo sledi, vsekane v strmo ledeno pobočje grebena. Za graniten rogelj je obešena zanka. Razvežemo se in vržemo vrvi v globino. Po njih se spustimo na skopano stoljišče. Pred nami vstaja greben, pretrgan z ledenimi vesinami. Po težki poledeneli prečki pod granitnim stebrom smo kmalu priplezali na škrbino v grebenu. Za robom je udarjal cepin. Nemška naveza se je vračala nazaj proti Dent du Géant. Po raztreskanem grebenu smo kmalu priplezali na zasneženo ploščad v grebenu. Tu snamemo dereze in jih s cepinom vred pustimo v razpoki. Poscdli smo na otrdcele vrvi. Veter, ki se je podil preko grebena, je v naše največje veselje razpodil megle. Sonce je ožarilo zasneženi greben. Veseli smo zrl v strminc pod Dent du Géant, kjer so se v soncu bleščale naše gazi.

Mogočno vstaja v daljavi nad ledenimi strminami Mt. Blanc du Tacul od sonca ožarjena kupola Mt. Blanca.

Kmalu potem ko smo zapustili prijetno počivališče, smo po strmi krušljivi steni priplezali na vrh. Srečni smo si segali v roke. Kot podoba iz sanj so v daljavi kipele v oblake Grandes Jorasses. Ko nas je ponovno zagrnila megla, smo pričeli sestopati. V vetru so zaplesale snežinke. Oblaki so zagrnili greben in nekje za vrhovi je zagrmelo. Vreme se je docela izpreverglo. Hitro smo stopali po gazez nazaj proti izstopu iz grebena. Pod ledeno strmino smo se ustavili. Milan je zasekal stopinje v modrikast led. Nekje v sredini strmine je zabil ledni klin in jahaje na grebenu je potem varoval. Še preden je prenehalo snežiti, smo bili zopet vsi zbrani na

Pod Dent du Géant
Foto Valant

Greben Rochefort
Foto Valant

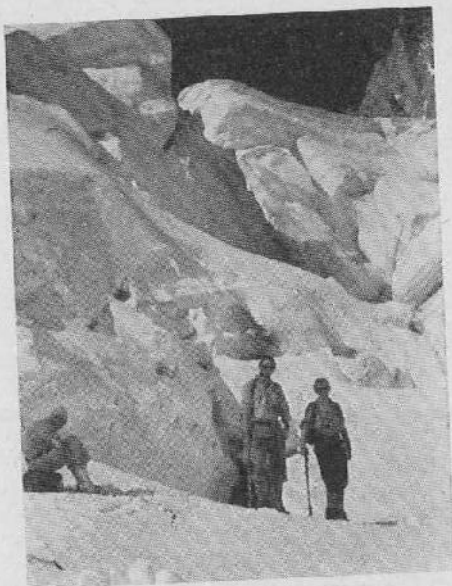
grebenu. Sneg se je v coklah nabiral na dereze. S cepinom udarjamo po derezah in sneg v grudah odletava. Še zadnji sestop in že se ustavimo tam, kjer smo se zjutraj navezovali. Povijamo razmočene vrvi in kramljamo. Tako preprosto srečni smo, da smo preplezali greben in tako doživeli čudovit dan.

Po strminah sestopamo navzdol. Prej kot pa smo pričakovali, priganimo do šotorov. Kmalu zabrni kuhalnik in voda zagrgra v pristavljeni posodi. Med večerjo še kar kramljamo in kujemo načrte za prihodnje dni. A vreme nam je prekrizžalo račune. V zameno za prekrasne sončne dni smo doživeli le peklenski vihar, ki nam je s snegom zasipaval šotore.

Prečanje Mt. Blanca

Mt. Blanc du Tacul (4248 m) — Mt. Maudit (4465 m) — Mt. Blanc (4810 m)

Zmrazi nas, ko nekdo odpre vrata v veži observatorija pod Aiguille du Midi. Drug za drugim vstajamo in stepamo raz sebe puh iz spalnih vreč. Zavežemo nahrbtnike in stopimo k meteorologom. V topli kuhinji pojemo in si v veži natakne dereze in navežemo na polovično dolžino vrvi. Še vsi zaspani stopimo v mrzlo avgustovsko noč. Nebesni svod je posut z milijoni zvezd. Po razritih gazeih stopamo navzdol. Kmalu smo v kotlu pod observatorijem. Zasnežen ledenik počasi, skoraj neopazno prehaja v strmino. Visoko nad nami, v strmini brle luči. Kmalu jih dohitimo. Skupaj stopamo po zasutih gazeih navzgor. Mesečina je razlita po zasneženih pobočjih. Iz teme vstajajo fantastične oblike zasneženih serakov. Dolge sence mečejo na gazi, ki se pred nami pno v strmino. Strmina ob vsakem koraku bolj narašča. Globoko pod nami gore luči v dolini. Sneg hrusta pod korakom. Dvanajsterke se zažirajo v strmino. V dnu razpoke se ustavimo. Nekdo prižge baterijo. Snop svetlobe se

V labirintu ledeniških razpok
Foto Valant

Greben Rochefort. V ozalju Mt. Blanc
Foto Valant

zavrta v temo. Pred nami se dviga navpičen leden prag. Vanj so vsekane neznalne stopinje. Milan poprime vrv. Visoko nadse s krepkim zamahom zasadam cepinovo oklo. Potem se z dvanajsterkami dvignem, a ko s cepinom zamahnem vdrugič, omahnem in pristanem v pršiču pod pragom. V pomrzlel sneg in led v pragu zabijemo cepine in nato poprimemo vrvi. To pot poizkusi Milan. Malo pod vrhom se mu izdere cepin in omahne. Fritz krikne. Konicice derez so mu ranile meča. Potem, ko smo prijatelja obvezali, Milan ponovno poizkusi. Nekaj previdnih zamahov in preprijemov in že je izginil v temi. Zabil je cepin v sneg in me varoval. Ko sem priplezal do prijatelja, sva vrgla vrvi preko praga in sledili so prijatelji. Veter postaja močnejši. Na grebenu postojimo in se oblečemo v vestone. Skozi veter stopamo proti vrhu Mt. Blanc du Tacul. Ko prečimo strmo ledeno vesino, kmalu priplezamo na vrh. Pri kovinskem križu se ustavimo. Gore so zažarele v svetlih odtenkih. Ob čudovitem sončnem vzhodu obnemimo. Nebo in gore so zagorle in kmalu je sonce obliznilo vrhove gora. V prelivajočih barvah je v daljavi žarel Matterhorn s sosedi. Čez čas smo odšli naprej. Še vsi prevzeti od čudovitega sončnega vzhoda stopamo navzdol po gazeih. V višini sedla prečimo strmino in že smo v strminah Mt. Maudita. V svež sneg je ugažena globoka gaz. Prejšnji dan so jo utrle številne naveze. Sneg je pomrznil. Dereze grebejo v strmino. Ob vsakem koraku zasajamo cepine. Pred nami stopata Nemca. Pod razpoko se ustavimo. Strmine žare v soncu. Razklani ledni seraki mečejo dolge sence na žareča pobočja. Iz dolin se dvigajo megle, ki se porazgublajo ob prepadnih stenah. Tri tisoč metrov globoko pod nami leži Chamonix. Tam v dolini zelene gozdovi, med katerimi so kot svetle niti speljana pota in ceste. A okrog nas se blešči sneg in led. A vendarle je tu lepše! Nemca že sekata stopinje v ledeno strmino. Z Milanom sva navezana na polovično dolžino vrvi. Tudi sam se pričnem dvigati. Dereze le malenkostno prijemajo v trdi led. Na prvih konicah dvanajsterk. A kmalu zavahim cepin. Še preden poteče vrvi sledi Milan in istočasno

plezava navzgor. Nemca pa varujeta pribita z lednimi klini. Na obsijanih plateh se ustaviva. Razveževa se in vrževa vrvi proti prijateljem. Po nekaj neuspešnih poizkusih vrv le ujameta. Hitro smo potem priplezali na greben, odkoder se nam je odprl lep pogled proti Mt. Blanc-u. Po napol zasneženem grebenu, preko granitnih odstavkov plezamo navzgor. Sneg se blešči, naočniki le malo pomagajo. Kmalu potem ko smo po strmi vesini dosegli skale, smo se ustavili na vrhu. Globoko pod ledeniki zelene doline, ki se ugrozajo med mogočne gore. S pogledom blodiva po vrhovih nad Mer de Glace. Kar ne moremo odtrgati pogleda od vrhov. Tako smo sedeli srečni, polni nerazumljivega veselja nad vsem in samim seboj tisto toplo jutro visoko v zasneženih gorah nad Chamonixom. Tiho smo strmeli. V temno modro nebo so kipeli mogočni vrhovi. Molče smo tako spoznavali nove obraze gora. Vseh ne poznamo, a v vseh bi doživeli novo nepozabno doživetje.

Brez besedi zapuščamo vrh. Sestopamo po strminah navzdol, proti gazem. Po njih stopamo potem naprej navzgor. Na ravnici v strmini posedemo na cepine in razvežemo nahrbtnike. Čez vrh se valijo megle. Prej kot v pol ure tudi nas zagrnejo megle in oblaki. Veter močneje zatuli. Kolikor zmoremo, pospešimo korak. Strmina je poledenela in le polovica konic na derezah se zadira v sneg. Brez večjih težav pridobivamo na višini. Veter podi megle in oblake. Le malo vidimo pred seboj. Strmina se počasi manjša in pri kipcu Marije, zasajene v sneg, se ustavimo. Na vrhu smo. Sežemo si v roke. Srečni smo kot otroci. Mrzel veter nas reže do kosti. Milan nas fotografira. Potem se kmalu poslovimo od nemške naveze, ki sestopa proti koči Vallot. Ob desetih krenemo tudi mi nazaj proti Col du Midi. Megle valove okrog nas. Sledi so komaj vidne. Po kratkem posvetu se odločimo, da gremo nazaj na vrh in nato sestopimo v Chamonix.

Po napol zamedenih gazez hitimo navzdol proti koči Vallot. Droben sneg naletava iz megle. Pred zavetiščem leži cela zbirka vrv in cepinov. Hitimo navzdol, še ta dan moramo priti v dolino. Megla postaja redkejša. Še preden pridemo na Grand Plateau se pred nami odpre pogled na obširne zasnežene planjave. Šodr nam pove, da ga čedalje močneje bole prsti na nogah. Mraz je napravil svoje. V zadnjih strminah nad Grands Mulets posedemo na cepine. Globoko pod nami se blešče strehe v dolini. Po krepkem okrepčilu se zapodimo navzdol. Razpoke postajajo vse številnejše in malo pod umazano bajto. Pri treh mulah že z zaletom skačemo čez široko razpoko na drugo nižjo stran. Kako zlezejo tu preko, če gredo navzgor, mi je še danes uganka. Kmalu smo v labirintu razpok. Ostanki konserv in papirja pa mestoma komaj zaznavne gazi nam kažejo pravo smer. Ledenik postaja vse bolj umazan in bolj razrit. Daleč pod Aiguille du Midi opazimo bajte. Čez dobro uro zapustimo ledeniško moreno in utrujeni posedemo na skalo, pod katero žubori potoček.

Snamemo dereze, povijemo vrvi in sezujemo razmočene čevlje. Šodrovi prsti so rahlo modro obarvani. Kolikor znamo, mu pomagamo in ga obvežemo. Na ledeniku žubori voda. Z glasnim truščem se podirajo seraki. V vrhovih se podijo megle. Le poredko nas obsije sonce. Sredi popoldneva zopet vstanemo in po razriti stezi pridemo do zapuščene postaje žičnice na Plan des Aiguilles. Nekaj sto metrov pod napol podrtimi zgradbami nas pozdravi prvo zelenje. Utrujeni molče stopamo po ozki stezi navzdol. V mraku smo prišli do smrekovih gozdov nad Chamonixom. Še preden se stemni, najdemo lepo torišče borovnic in prostor za čez noč. Šerpas se suče okrog kuhalnika in nam kuha večerjo, mi pa nabiramo drva za

veseli ogenj. Počasi nas premaguje utrujenost. Za nami je bilo 1200 metrov vzpona in 3400 metrov sestopa, bilo je povsem dovolj, da smo kljub mrazu spsali ob dogorevajočem ognju.

Ko smo vstali, je Mt. Blanc s sosedi žarel v čudovitem ognju. Še preden nas je obsijalo sonce, smo stopali skozi gozd proti dolini. Še isti dan na večer smo se utrujeni in lačni vrnili k šotorom na Col de Gigant. Veter se je divje zaletaval v šotore. Kaplje so tleskile na napeto platno. Proti večeru pa se je razbesnel pravi vihar. Šotor se mi je kar smilil, ko se je stresal v vetru. Takrat sem se spomnil, da bi bilo morda res bolje, če bi bil šel na morje z našim načelnikom AO. Naslednji dan smo k žičnici znosili naše ogromne nahrbtnike in se z žičnico odpeljali v Entrèves. Naslednji dan smo se odpeljali v Dolomite, novim goram nasproti.

Vzhodni steber Štajerske Rinke

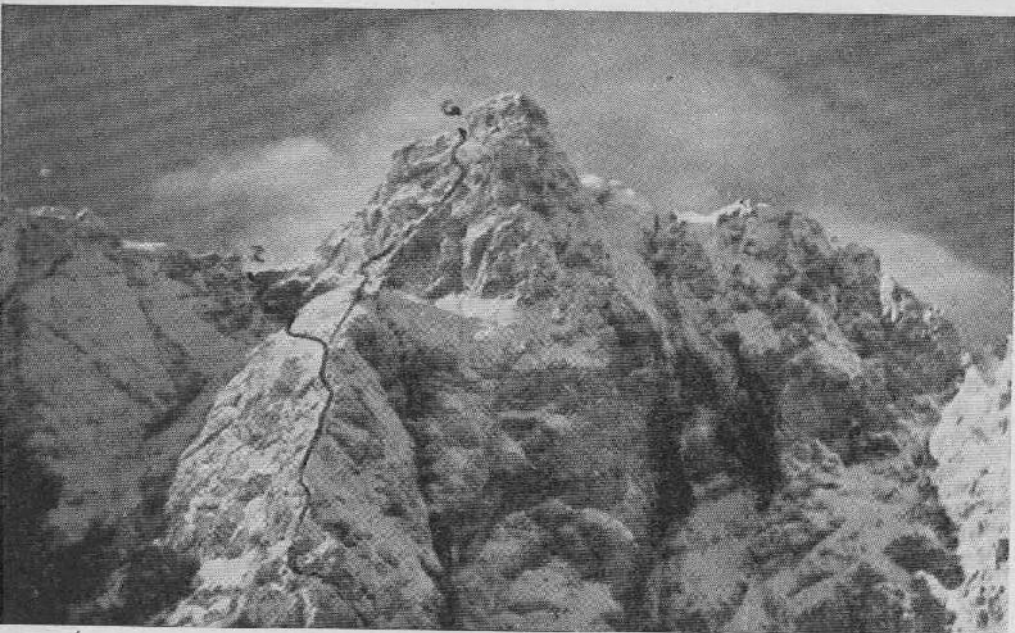
CIRIL DEBELJAK

Sedela sva v zavetju snežne strehe pod izstopnim grebenom in opazovala igro meglice na Podih. Teško in črno so ležali oblaki nad Bistrico, le vrhovi so še tu in tam pogledali iznad zavese. Ko sva zjutraj vstopila v steno, je bilo mrzlo in jasno, brez oblčka in najmanjše sapice, kot da bo tako na večno. Brez skrbi in naglice sva pred trinajstimi urami zasekala v trdi sneg prvega podstavka Štajerske Rinke.

Že leta me je vabil ta problem, poleti precej obiskan, ne pretežak, pa vendar smer, ki po svoji lepoti, razgledu in čudovitih naravnih prehodih skoro nima primere v skupini Rink. Ko gledaš izpod Mrzle gore v mogočni obok te stene, se zdi, ko da bi se Rinke brez tega ogromnega, naprej postavljenega stebra, zvalile v krnico Okrešlja. Šest sto metrov lepo izoblikovane piramide podpira vrh in končuje na veliki gredini pod Glavo Štajerske Rinke, križiščem vseh smeri preko tega ostenja.

Poleti mi steber še ni bil znan, nikdar nisem našel časa zanj; ob prvem zimskem vzponu mi je bilo žal, saj sva na gredini stala ob prvih vzdigujočih se meglah in oddaljenem grmenju pred veliko uganko, kje najti prehod do vrha. Začetek letne smeri za zimsko izvedbo ni bil prikladen, poiskala sva drugega, v desnem boku stebra in tako prišla po ozki, na debelo zasneženi polici na steber šele v prvi tretjini, nekako dve sto metrov nad letnim vstopom. Sneg je bil trd, nalašč za to smer, ki je takrat, v začetku marca 1955 že kar vpila po zimskih obiskovalcih. Čudil sem se, da se še nihče ni zagledal v steber pred menoj. Verjetno je vsako misel odbijala vedno gladko zasnežena Glava in prav tako v led vkovana zajeda med Malo in Štajersko Rinko, ki spada v prvotni letni opis kot originalni izstop smeri. Čez Kamniško sedlo je prilezla prva megla. Potuhnjeno in počasi, na oglede, za njo pa kot lava sivo morje snežne zavese. Pohitela sva in tako v razmeroma lahki plezariji, menjaje v snegu in kopni skali, okrog poldne dosegla gredo pod Glavo. Najdaljše je bilo za nama za precej nizko ceno. Tu pa sem videl takoj, da se plezanje, ki zimam dela čast in spoštovanje, šele začne.

Vrh Glave je dobil kapo. Mrzla gora je izginjala s svojimi grebeni, z vseh lukenj nad Okrešljem je vdirala megla v krnico. Drobne pike

Vzhodni steber Stajerske Rinke
Z – Izstop zimske smeri; G = Izstop preko Glave St. Rinke

v plazu pod žlebom so vpile navzgor. Bilo je predaleč, da bi razumela, kaj hočejo. Spustili so se v dolgih, počasnih vijugah proti koči in utonili v nič. Bila sva sama. Čeprav šest sto metrov niže, so bili oni vendarle z nama, opazovali najino plezanje, vriskali v steno, in prav hučo nama je bilo sedaj, ko ni bilo nikogar več. Končno sva tudi sama utonila v mrzli megli in zasekala sneg na levo stran Rinke, ko so prve snežinke zaplesale v vetru. Ni mi šlo v glavo. Zdelo se je nemogoče, da bi se vreme tako poigralo z nama, tako nenadoma, brez opomina – sneg je padal vedno močneje, v grebenih je zapiskalo, se odbilo ob bok vzhodne stene in zaplesalo z oblakom pršiča po stebru navzdol.

Prečila sva gredino, poleti tako domačo, s cvetkami in zelenjem, belimi skladi, izjedenimi od vode in ledu v tisočletjih, plezarila v svetu, ki kar ni spadal pod tistih sto metrov navpične ivjaste zajede. Sem sonce ne posije dolgih sedem mesecev. Iz žleba na vrhu je polzel pršič v potokih in pokrtil skalo v bel pajčolan, kot svatovski prt je stala zajeda nad nama, grozčča, nepremagljiva, pa vendar tako lepa, v meglcnem polsnu zimskega dne.

Varovalni klin je bil prvi, ki je zapel v tem svetu ob tem času, odkar je pred davnim narava klesala to zajedo. Za naju je prišla danes prav. Samo malo bolj položno sva si želela tokrat, ne tako neusmiljeno navpično in zabito s tistim, kar zimskemu plezalcu položi kletev na jezik: s pršičem, ivjem in požledom. V prvih metrih mi je odneslo izza pasa rokavico. Kot da se ji nikamor ne mudi, je drsela po spodnjem robu gredine in utonila v mrak mejne grape. Lepa reč. Zadnje, s čimer bi lahko na stojišču potolažil premrle prste, rezervne so ostale v koči. Prav mi je. Nauk za drugič, da lahko zima gospodari po svoje in ji mi lahko samo sledimo, dokler to mirno prenese in nas trpi pri zdravih udih. Klin je zlezal v poklino pod previs, vpel sem obe vrvi, stopno zanko, in se potegnul podenj.

Tiščal je neusmiljeno navzven, podoben poševni, tri metre v zrak štrleči prižnici. K sreči je držala ozka poč preko vse dolžine, ki je lepo in potrpečljivo požirala klin za klinom, zanko za zanko. Z golo roko sem pomedel sneg nad robom in se potegnil na visoko ploščo nad streho. Trenje je držalo ravnotežje. S pol telesa pod robom, z obema nogama v zankah, od pasu naprej pa v plošči brez vseh oprimkov. Vsak poskus je bil brez uspeha. Klin ni hotel nikamor, za nameček je nad tem štrlel v zrak drug trebuh, še večji in bolj nemogoč kot ta. Tu zame ni več prostora. Počepnil sem nazaj pod previs in pristal pri Fiki. Sneg je naletaval neprenehoma, veter je potihnil.

Ogledovanje naju ni rešilo zagate. Nazaj pod previs, od tam pa nekam, kamorkoli, toda čimprej do žleba, sicer naju prvi plaz pobere s seboj. Nevarno težko je lepil nov sneg po skalah in se nabiral v žlebu pod škrbino. Naskočil sem znova, pri zadnjem klinu zabil dvojčka v pomoč in prečil pod streho v tegu na levo in dosegel po petih metrih ozko, suho lašto pod vrsto balkonov, ki na tem mestu prekinjajo celotno zajedo od Male do Štajerske Rinke. Tu sem legel na hrbet in začel z delom. Plezanje in zabijanje me je zaposlilo tako, da sem pozabil na uro. Sploh sem že izgubil občutek za čas, strmino in celo težave, saj smo dve leti pozneje v suhem molče obrnili tem strham hrbet in raje izplezali Glavo naravnost navzgor. Na gredi sem varoval, sključen pod streho v nerodnem položaju, pa vsaj v zavetju pred snegom in upanju, da bo nad streho žleb. Vsi napor, da bi izplezal naravnost čez previs, so bili zaman. Vsakokrat sem pristal zopet pod njim. Fizično sem bil precej pri kraju, vendar še vedno pri sebi toliko, da poizkusim vse, preden spustiva vrvi za sestop. Ponovil sem isti manever kot prvič in zadnji čas s trdimi prsti prijel nad previs in zagrabil — klin. Prej bi pričakoval na tem mestu skodelico vročega čaja kot pravi, trdni, od rje nagrizeni klin z obročkom, čeprav sem bil tega bolj vesel kot vročega čaja. Še zadnji napor, stal sem nad streho in obenem nad težavami, dolžino pod vrhom.

Sneg je ponehaval, jasno nebo nad nama je zablestelo s prvimi zvezdami, ko sva polna ivja in premočena do zadnje nitke obsedela na grčbenu. Vriski z doline, celo oni z bivaka pod Skuto so odmevali od sten, ne da bi dobili odgovor. Preveč sva bila zaposlena sama s seboj — mislila in govorila, gledala navzdol in v porajajočo se noč — ter molčala.

Plezala marca 1955 Ciril Debeljak (Celje) in Fika (Maribor). Čas plezanja 13 ur (do gredine 4). Višina stene 700 metrov, težavnostna stopnja: steber do gredine IV, izstop VI.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

PD Maribor din 2130.—, PD Radovljica din 330.—, Skupaj din 2460.—

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 15. maja 1959	din 6 630 010.—
Zbrano do 15. junija	din 2 460.—
Stanje sklada dne 15. junija 1959	din 6 632 470.—

Grossvenediger

DR. VIKTOR VOVK

Ko se na kakšnem znatnejšem vrhu v naših gorah razgledujemo vse-naokoli, nam oko strmcč obstane na ubrano zgrajeni rajdi večno belih orjakov na severozapadu. To so Visoke Ture, ki jim — nekako v sredi stoječ — s svojo izrazito višino in drzno obliko kraljuje Veliki Klek (Grossglockner 3798 m). Levo, zapadno od njega, se nam ostro zaznava ledeniški Grossvenediger 3660 m, še dalje na strani se vidno spenja v višave mogočna gmota Dreiherrnspitze 3505 m.

Iz daljave se nam Veliki Klek kaže takšen silák, da bi ob njem bila kmalu zakrita Venedigerjeva veljava. Toda če bi se Venedigerju približali, bi kmalu spoznali, da po pravici zasluži svoje ime: Grossvenediger (Veliki Venediger). Tam, od blizu, se nam dostojno predstavi njegovo velikansko kraljestvo, sila obsežen ledeniški svet, ki sam šteje več ko petdeset lepih vrhov, samih tritisočakov. Venedigerjevo območje je pravi pravcati raj za spomladanskega planinca v visokem gorstvu. Po prostranih, gladko s snegom zalitih, strmih in zložnih ledenikih te na vse strani nesejo smučke, da nikoli tako. Spomladansko turo na Grossvenediger nam je lepo opisala Tumova Anka, ki je bila Venedigerjev svet presmučala skupaj s prerano umrlim Janezom Kvedrom, odličnim alpinistom in smučarjem, ki smo ga visoko cenili in radi imeli ter ne bo med nami nikoli pozabljen.¹

Sicer ne mislim o Grossvenedigerju ničesar turističnega ali alpinističnega povedati, ker mi je za to, kar bom napisal, dala priložnost le Lovšinova opomba v njegovi monografiji o Staniču. Tam se piše o Velikem Kleku in so navedena nekatera krajevna imena iz njegovega območja očitno slovenskega izvora, Slapnitztal, Jawornigalpe, Windischscharte. V zvezi z njimi je Lovšin opomnil: »... morda je tudi Venediger kakšen Wendenberg«².

Ni bil to prvi ali osamljen primer, da se je slovenski planinec spomnil slovenske preteklosti v avstrijskem alpskem svetu. Že stari Francé Kadilnik je na svojem potu na Veliki Klek (imenoval ga je Veliki Zvon in Veliki Zvonik) leta 1872 glede krajevnih imen v Visokih Turah pravilno slutil njih slovensko poreklo. Svojo hojo je opisal v Bleiweisovih Novicah in je tam ob imenu vasi Zlapp pripomnil: To je živa priča, da je vsa ta zemlja slovenska, kateri je Nemeč čisto slovensko ime Slap popačil v Zlapp.³

Mlakar daje svojemu opisu v vzponu na goro naslov »Veliki Venediger« in pripoveduje takole: Venediger je dobil svoje ime od slovenskih Vendov ali Venetov, ki so bivali ob njegovem vznožju. V najstarejših zemljevidih je označen z imenom »Mons Venetorum« in iz tega imena je nastal »Venediger«. Prav to sem hotel poudariti, ko sem napisal naslov »Veliki Venediger« ne pa »Gross Venediger«⁴. — Sicer se je pri nas

¹ Anka Tuma: »V snegu na Grossvenediger«, Plan. Vestnik 1936, str. 352 i. sl.

² Evgen Lovšin: »Valentin Stanič, prvi alpinist v Vzhodnih Alpah«, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 1956, str. 31, 101.

³ Jos. Wester: »Dva Slovenca, pohodnika Velikega Kleka pred 75 leti«, »Gore in ljudje« 1947, str. 52—53.

⁴ Janka Mlakarja Izbrani planinski spisi, I. zv., Slovensko planinsko društvo, Ljubljana, 1938, str. 211.

različno pisalo. Tuma je goro imenoval »Venedigar«⁵, dr. Kajzelj samo Venediger⁶, urednik Orel tudi Grosswenediger in Veliki Wenediger⁷, Hrvatje imajo Veliki Venediger⁸. Vendar medtem ko smo se za Grossglockner kar oprijeli starega imena Veliki Klek, bo treba, kot kaže, njegovemu velikemu sosedu, da ostane Grosswenediger, Venediger še naprej.

Pred leti mi je v koči v avstrijskih gorah prišla v roke nemška alpinistična knjiga. V njej je bil članek o naši gori, ki je imel na koncu etimološko razlago imena. Zadnji stavek se je glasil: Iz vsega povedanega sledi, da je Grosswenediger — der grosse wendische, d. h. slovenische Berg (se pravi: velika slovenska gora).

Sosedje drugorodci so o Slovencih, sploh o Slovanih, že od najstarejših časov govorili in pisali, da smo Winadi, Winades, Winedi, Vinedi, Venedi, Vindi. V znanstvu pa je izpričano dejstvo, da smo bili Slovenci v srednjem veku naseljeni vse tja gor do grebenov Visokih Tur. Naš zgodovinar Kos piše: V dobi največje ekspanzije v 7. in 8. stoletju so sklenjene naselbine Slovencev dosegle na zahodu mejo, ki gre od Kristenbacha na greben Deferiških planin, obide preko Hochgalla Defereško in Virgensko dolino in se povzpe na Visoke Ture; tam so mejniki nekdanjega slovenskega življa trije najvišji vrhovi tega pogorja, Dreiherrnspitze, Grosswenediger in Grossglockner.⁹

Svoj čas, še v onem stoletju, je bil v nemški alpinistični reviji opisan izlet v Visokih Turah in je izletnik (pisal se je Gussenbauer) v članku navajal seveda tudi imena nespornega slovenskega porekla. V oceni tega članka je dr. Franc Simonič takole poročal: »Sestavek nam podaje v nemške obliki skoro sama slovenska krajna imena. V obče je opomniti, da odkrivljejo turistiški opisi avstrijskih planin množino krajnih, gorskih imen starodavne slovenske korenine kot najpripravnejšo stvarino za naše jeziko — in starinoslovce, najpripravnejšo zato, ker je sedaj že dognana in obče priznana zgodovinska resnica, da so naši slovenski praočetjje nekdanj malo da ne po vsem avstrijskem planinskem svetu gošče ali redkejšje prebivali!«¹⁰

O gorskem imenoslovju je, lahko rečemo, ogromno napisanega. V prvih vrstah so se s to snovjo bavili člani planinskih organizacij, ki so se v drugi polovici prejšnjega stoletja v evropskih narodih druga za drugo porajale. Od tolikih naših bi se tu spomnili pokojnega Tume, dr. Šašla in Badjure, medtem ko so o imenih v Zapadnih Julijcih poleg nekaterih naših pisali Italijan Marinelli ter Nemca Findenegg in Gstirner in še toliko drugih. Koliko težavnega dela so opravili ti možje, koliko dragocenih izsledkov in dognanj so nam zapustili! Nikjer se pa ni na področju gorskega imenoslovja toliko pisalo kakor pri Nemcih. In mika me trditi, da ni bilo za nobeno goro zaradi porekla njenega imena toliko razpravljanja kot prav za Grosswenediger. Tostvarna nemška literatura je brez konca in kraja in najdemo v njej tudi domisljice, ki so resnično groteskne.

Tako so od kraja pisali, da je zato Wenediger, ker da se z njega vidijo morje in Benetke (Venezia, Venedig). Pastirji so šli za ovčami —

⁵ Dr. H. Tuma: »Špik nad Policami«, Plan. Vestnik 1910, str. 30.

⁶ Mirko Kajzelj: »Naš alpinizem«, Turistovski klub »Skala«, Ljubljana, 1932, str. 57.

⁷ Tine Orel: »V avstrijskih gorah«, Plan. Vestnik 1951, str. 55.

⁸ Tako m. dr. Vjekoslav Cvetišić: »Sa planina i gora«, II. knjiga, Zagreb, str. 61 i. sl.

⁹ Milko Kos: »Zgodovina Slovencev od naselitve do petnajstega stoletja«, Slovenska Matica, Ljubljana, 1955, str. 41, 64.

¹⁰ »Kres«, leposloven in znanstven list, ured. dr. Jakob Sket, tiskarna družbe sv. Mohorja, Celovec, 1882, str. 597.

tako se je zadeva obravnavala — in divji lovci za divjadjo, pa jih je zavedlo na vrh, odkoder so videli Benetke. Tako je dobila gora ime Venediger, Gross — veliki pa zato, ker zjutraj prej v soncu zažari kot pa Veliki Klek na vzhodu. Verzija o razgledu na morje in Benetke se pojavlja že v potopisu iz leta 1533 in jo najdemo še v nekem opisu iz leta 1797¹¹. Vsa alpinistična literatura, v prvi vrsti seveda nemška, pa je soglasna v tem, da človek prej kakor leta 1841 še ni stopil na Venedigerjev vrh¹². Vseeno ni splahnila debata o razgledu, nasprotno, sproti se je zaostrovala in so si zaradi vprašanja, če se vidijo Benetke ali ne, v láse skočili najvidnejši alpinisti, geografi in drugi učenjaki. Nekateri so trdili, da z Venedigerja ni videti morja, ker mu ta razgled zapirajo Sekstenski Dolomiti. Proti tej trditvi se je dvignil neki profesor Pichl in zelo učno razlagal ter dokazoval, da nobeno gorovje ne zastira Venedigerju razgleda na morje in Benetke¹³. Nekateri so dopuščali, da je moči morje videti »s teoretičnega stališča«, so pa hkrati ugotavljali, da še nihče z Venedigerja ni videl morja¹⁴. Alpinist Humpeler v svoji čedni knjižici ne izključuje možnosti razgleda na morje, toda modro pristavi: Vsaj doslej, kolikor jaz vem, z Venedigerja ni morja še nihče videl¹⁵. V boj zaradi razgleda je posegel še sam Lammer, ki mu je bil Venediger od vseh gorá najbolj pri srcu. Tezo o razgledu na morje je odločno zavrnil. Imenovanje gorá po njihovih razgledih, je pisal, je nelogično in neljudsko, in kar se Grossvenedigerja tiče, naravnost edinstveno¹⁶.

Prišli so drugi, ki so trdili, da ima Venediger od tod ime, ker stoji na istem poldnevniku kot Benetke. Alpinistični pisatelj Petermann pa je tolmačil, da ga je dobil od Italijanov-Benečanov, ki da so, kar pomnijo, prihajali v njegove doline dragih kamnov in zakladov iskat¹⁷. Veliko se je ob vprašanju porekla imena naše gore pisalo o »Venetih, veji ilirske etnične skupnosti, ki je bila v Euganskem gričevju ustanovila sijajno kulturno središče in dala kasneje ime ponosnemu mestu na jadranski laguni.....« Našli so leta 1890 v dolinskem kraju pod Venedigerjem ilirsko grobišče iz petega stoletja pred našim leto-štetjem, kar dokazuje, da so bili ondod prebivalci Iliro-Veneti, od katerih je dobila svoje ime. To je tembolj umevno zaradi tega, ker je imel Grossvenediger še pred dvema rodovoma to ime samo na severni strani (v dolini Pinzgau), medtem ko so mu na južni (tirolski) strani pravili le Stützenkopf. Tako je pisal profesor von Richter, takrat prvi predsednik Nemškega in avstrijskega planinskega društva, zelo razgledan gornik in ploden pisatelj, oče klasičnega alpinističnega dela »Die Erschliessung der Ostalpen« (Odkritje Vzhodnih Alp)¹⁸. Toda Richter ni mogel doumeti, zakaj je tako, namreč zakaj je svoj čas imel Venediger to ime samo v ljudstvu na severni strani

¹¹ Otto Knorr: »Der Grossvenediger in der Geschichte des Alpinismus«, Gesellschaft alpiner Bücherfreunde E. V., München, 1932, str. 6 i. sl.

¹² O dramatičnem prvem pohodu na Venediger, ki se ga je udeležila družba 40 alpinistov, od teh pa na vrh prišlo 26, se je že dosti pisalo.

¹³ Fr. v. Pichl: »Panorama des Gross-Venedigers mit besonderer Berücksichtigung der Sichtbarkeit Venedigs«, VI. Jahresbericht der Oberrealschule in Salzburg, 1873, str. 51.

¹⁴ Otto Knorr; n. m., str. 7.

¹⁵ Louis Humpeler: »Der Grossvenediger«, zbirka »Alpine Gipfführer«, Stuttgart in Leipzig, Deutsche Verlagsanstalt, 1902, str. 44.

¹⁶ E. G. Lammer: »Der Gross-Venediger und die Geschichte seiner Ersteigungen«, Zeitschrift des deu. u. österr. Alpenvereins 1837, str. 323.

¹⁷ Reinhard E. Petermann v »Mitteilungen des deu. u. österr. Alpenvereins« 1894, str. 235.

¹⁸ Eduard von Richter, po prof. Wieserju iz Innsbrucka, v »Mitteilungen des deu. u. österr. Alpenvereins« 1894, str. 255.

Visokih Tur, ko so ga pa na jugu drugače imenovali. Kajti stvar je taka, da je bila severna stran ponemčena ali nemška, ko so na jugu, čeprav se tu ni več zdržema govorilo slovensko, pa bili še živi po Slovencih in slovenstvu sledovi. Visoke Ture so gore mejnice, etnična meja, zato ni čudo, da so v danih razmerah pri Nemcih na severu veljale za venedske, vindske, windisch¹⁹.

V 16. stoletju se pojavi za Venedigerjevo gorsko skupino, posebno za njeno južno stran, ime »Windisch — Tauern«. To nam pokaže zemljevid Wolfgang Laziusa »Typi chorographici Austriae, Viennae 1561«, najstarejša doslej znana karta Tirolske in najpomembnejše avstrijsko kartografsko delo tiste dobe.²⁰ Ne dolgo po tistem je izdal Gerhard Kremer — Mercator (1512—1594), slavni reformator kartografije, kot se o njem piše, za svoj atlant zemljevid Salzburške in Koroške z naslovom »Die Hohen Tauern nach G. Mercator 1585« (Visoke Ture po G. Mercatorju). Na njem se pa imenuje Windisch Taurn gorski prelaz više Virgenske doline, pod Grossvenedigerjem.²¹

Vsceskozi do najnovejšega časa se pri Nemcih oglašajo etimologi s kaj bizarnimi razlagami in zaključki. Venediger, ker ima ime slovenskega izvora, jim ne da miru. S tezo, ki danes v znanstvu splošno prevladuje, se ne morejo sprijazniti. Še nedavno so našli, da se v goratih predelih krajevni ali ledinski imeni Venedig, Venezia neredko pojavljata. Ustavili so se v dolini Villnöss in tam dobili kmetijo »Venedig«. V starih knjigah je vpisana »Fein — Ödinggut«, lastnik »Feinödinger« dandanes poznan z imenom »Venediger«. Okoli teh dejstev se je razbohotila neznanska diskusija. Na kratko, razlagali so, da je Öding = Öde, puščoba, češ katera druga označba bi bolje pristajala neizmerni ledeni puščavi Venedigerjeve gmote. Zaradi prvega zloga »Fein« so se obotavljali, prišli so pa do takih zaključkov: Fein je Firn, Ferner (t. j. ledenik), torej Feinödinger = puščobni ledenik. V narečju Fênédinga in Fênédiga, z nosnikom tem in tem, pa imamo besedo Venediger, prastaro nemško jezikovno dobrino (»uralties deutsches Sprachgut«), brez italijanskega sledu.²²

Prav kmalu za Büchlmannom, še leta 1927, je z razlaganjem imena Venediger nastopil Karl Felix Wolff iz Bolcana, ki se je mnogo bavil z etimologijo gorskih imen. V bistvu je takrat le rekel, da je pomen imena neznan in da zato še ne more podati dokončne sodbe, da pa ono

¹⁹ Podobnih primerov za nastajanje imen nam ni treba hoditi daleč iskat. Nemški Korošci imenujejo še dandanašnje Karavanke po Kranjcih in Kranjski onstran gorá Krainberg, Krainberge (Kranjske gore). Goram ali brdom kakor Col Slav, Filon dei Sclav, Filone Slavi i. pod. v Zapadnih Julijcih niso dali imen Rezijani ali Depaljani, prebivalci Depalje vasi v Kanalski dolini, še vsi Slovenci do tragičnih selitev po usodnih opcijah pred dvajsetimi leti, — marveč so ta imena ustanovili Furlani, njihovi sosede »na oni strani«. In na Tolminskem so bili hribovski Nemškorutarji, tirolski naseljenci v Rutu ali Nemški Koritnici pod Rodico, poimenovali goro, ki jih loči od praslavske Koritnice, tiste v dolini, ob Bači, »Windischkobel«. (V krajih, od koder njih rod izvira, pomeni Kobel ali Kowel goro, hrib.)

²⁰ Otto Knorr, n. m., str. 5—6.

²¹ Eugen Oberhammer: »Die Entstehung der Alpenkarten«, Zeitschrift des deu. u. österr. Alpenvereins 1901, str. 38—33.

Omenjeno bodi, da so prvotno z imenom Tauern imeli v mislih le gorske prelaze: Korntauern, Krimmler Tauern, Raurisertauern, Kaiser Tauern, Veltbertauern, v Nizkih Turah še Hohentauren. Imena sedel in škrbin so bila s časom prenesena na gorske grebene.

Etimološko razlago imen Tauern-Ture gl. v članku Franceta Bezlaja »Predslovanski ostanki v slovenščini«, »Naša sodobnost« 1958, str. 687—688.

²² Dr. Eduard Büchlmann v »Mitteilungen des deu. u. österr. Alpenvereins« 1927, str. 214.

izvira gotovo iz že izginulega, predzgodovinskega jezika. Podčrtal je, da je besedna tvorba Venedig nemška, Venezia romanska. Dve leti kasneje pa je ta Wolff že dozorel za bolj natančne ugotovitve. Zdaj je napisal, da že več ko 20 let proučuje skrivnostno ime (»den rätselhaften Namen«) »Venediger« in izhaja s stališča, da se krajevna imena Venetiga, Venezia, Venegia v Alpah in njihovih obrobni ozemljih često pojavljajo, pa da je zato treba njihov pomen raztolmačiti za vse tiste kraje na enoten in vsestransko zadovoljiv način. Po svojevrstni analizi in dokaj drznih domislicah je Wolff dospel do takihle sklepov: Beseda Venediger je po pojmovnem sestavu dvožložna. Prvi zlog Vent, s členom Vendi, je albanškega izvora in pomeni toliko kot kraj, dežela, domovina. Za drugi zlog besede Venediger pa je treba iskati virov v latinščini, grščini, stari indijsčini, stari perzijsčini, gotščini, avesti, koder hoče beseda reči: šilast, koničast, puščica, krajna točka, na kraju dežele. Vsi kraji Venetiga, Venegia, Venezia, Venedig i. pod. so v odročnih območjih, na koncih dolin, v najvišjih planinah, na rtih in rtinah. Tako Venezia — Venedig, tako tudi Grossvenediger. Pod to goro so v temni davnini prišli veneto-ilirski rudosledci, ustavili so se pod »krajno točko dežele« v oklepu večnega ledu, vanjo navzgor so strmeli spoštljivo in ji iz svojega jezika dali ustrezno ime. Tako je bil z imenovanjem enega od najsilnejših visokogorskih vršakov vsem rodovom ohranjen venetski spomin...²³

Vendar je poleg takega zanesenjaškega teorctiziranja znanost ostala na realnih tleh. Ime »Windisch — Tauern«, ki je bilo na najstarejšem zemljevidu postavljeno za Venedigerjevo pogorje, se v literaturi ni moglo več pozabiti. Že okoli leta 1700 je neki Resch pisal, da so se gore severno od Lienza po tamkaj naseljenih Slovanih od nekdanj imenovali »montes Veneti«, kar ne pomeni nič drugega kakor »Wendenberge«, slovenske gore.²⁴ In zdaj piše v uglednem Zeitschrift für Ortsnamenforschung L. Steinberger: »Wendenberge« so imenovali prebivalci na severni (salzburški) strani Visokih Tur vsaj tisti del tega pogorja, ki jih je ločil od dolin na jugu, kjer so že bivali Slovenci (»Wendenreste«). Prav zaradi teh Slovencev je dobilo mesto Matrei na južni strani, v dolini reke Isel, ime Windisch — Matrei, da so ga razlikovali od nemškega Matreia v dolini Sille. Učeno so prevedli »Wendenberge« v »montes Veneti« in morebiti ob spominjanju na pripovedke o benečanskih iskalcih zakladov prišli v tej zvezi na ime Venedig (Benetke) in tako gôri pripravili ime Grossvenediger, ki ni staro.²⁵

Obenem so Nemci ves čas obravnavali imena krajev in vodá pod Venedigerjem, ki so jim morali priznavati slovensko poreklo. Neki Schmitt piše: Številna družinska in krajevna imena v južnih dolinah Venediger-

²³ Otto Knorr, n. m., str. 8—9;

Karl Felix Wolff: »Woher der Name Venediger?«, »Mitteilungen des deu. u. österr. Alpenvereins« 1927, str. 242;

isti: »Rätische Namen, Vergleiche und Versuche«, »Deutsche Alpenzeitung«, Bergverlag Rudolf Rother, München, 1929, str. 217—224.

Ob takšnem poročanju moram pripomniti, da v članku še zdaleč nisem povzel, še omenil ne vsega, kar so razni pisci v spisih in zapisih, kolikor so mi bili dostopni, o obravnavani snovi napisali. Bilo mi je na tem, da se pri nas vidi, kako se drugod take reči delajo.

²⁴ J. Resch, Wilhelm Brandenstein in še številni drugi avtorji, ki so se z Grossvenedigerjevo nomenklaturo bavili, so s stvarnimi razlagami navedeni v ponovno citirani knjigi Otona Knorra. Tamkaj je na str. 53—58 dokaj izčrpno prikazana zadevna bibliografija.

²⁵ L. Steinberger v »Zeitschrift für Ortsnamenforschung«, VIII, 1932, str. 254.

jevega območja nedvoumno potrjujejo svoj slovenski izvor: Windisch — Matrei, Prägraten, Bojach,²⁶ Welzelach, Frossnitz, Zunig i. dr. Ob njih si ni težko razložiti, da je Grossvenediger »der grosse Wendenberg« (velika slovenska gora).²⁷

Še nedavno smo v našem Vestniku čitali: Pomen imenoslovja goratih predelov poudarjajo mnogi voditelji inozemskih planinskih društev. »Saxa loquuntur« — gore govore o zgodovini zemlje, pa tudi nomina loquuntur, imena govore o človeku, ki je doslej živel v gorah.²⁸ Če tedaj Italijani za Grossvenediger pišejo Gran Veneziano, niso nič manj v zmoti kot pa tam, kjer jim je Črna prst — Dito Nero, Peč (tista v tromeji) — Monte Forno, Jalovec — Monte Sterile ter en Vogel (Plazki 2348 m) — Monte Uccello in drugi (Žabiški Vogel 1923 m) — Monte Carbone.

Ko je Nemško in avstrijsko planinsko društvo, takrat največja društvena organizacija na svetu, v zbirki svojih odličnih pogorskih zemljevidov pripravljala karto Venedigerjevega območja, so celotni problem nomenklature poverili nikomur drugemu kot Ludviku Purtschellerju, enemu izmed najsvetlejših likov velikega alpinizma klasične dobe, ki mu pripisujejo nič manj ko 1800 visokogorskih vzponov in ga po pravici imenujejo »naš nepozabni alpski heroj.«²⁹ Purtscheller se je z vso resnobo lotil težavnega in odgovornega dela, kajti dotlej je bila zastran imen na zadevnem ozemlju v kartografiji velika zmešnjava. Purtscheller je sistematično obhodil v Venedigerjevem pogorju vse doline in se vzel na celo vrsto vrhov, tudi takih, ki so mu bili že od prej znani. Zanimivo nam opisuje metodo svojega dela, ko v prvi vrsti poudarja, da je moral pri ugotavljanju imen upoštevati, da so nekoč Slovani prebivali ne samo v Pustriški, ampak tudi v dolinah Inn, Ziller, Wipp. V vzhodnih in južnih predelih Venedigerjeve skupine, pa tudi v severnih dolinah Visokih Tur, je nekdanja slovenska naseljenost dokazana po mnogih nazivih krajev, gorá, planinskih pašnikov, potokov ter hišnih in rodbinskih imen.³⁰

Natančno razlikovanje med slovanskimi in bajuvarskimi jezikovnimi elementi je za krajevnega etimologa zato važno, ker je v dvomljivih primerih samo s takim razlikovanjem mogoče dobiti ustrezno podporo za pravilno etimološko razlago enega ali drugega imena. Večine krajevnih imen, ki se zdijo zdaj nerazumljiva, ni zato tako težko raztolmačiti, ker se je izgubila njihova prvotna pojmovna vsebina, temveč zato, ker jih je ljudstvo s svojimi narečji in proti vsem slovniškim pravilom popačilo. Tudi kartograf mora biti nekaj etimologa, on mora v dvomljivih primerih pač pogledati imena v starih listinah, pa tudi ogledati si položaj dotičnega kraja in oboje primerjati, sam kraj in njegovo ime. Tako razlaga te stvari Purtscheller in nato preide na nekatera imena, ki se naj po njegovem na novem zemljevidu popravijo.

²⁶ Bobojach ali Bowojach, prim. Povoje, V Povojah, gozdnati dol pod Visoko in Srednjo Ponco, na jezerski strani.

²⁷ Th. Schmitt: »Der Name Grossvenediger«, Amthors Alpenfreund, 1877, X. str. 336.

²⁸ Planinski Vestnik 1954, str. 286.

²⁹ Purtscheller je znan tudi po znameniti zbirki »Der Hochtourist in den Ostalpen«, ki jo je ustanovil in skupaj s Heinrichom Hessom sestavil ter je pri Nemcih izšla v petih, deloma morda že v šestih izdajah. Pri nas je v rabi zlasti zadnji (osmi) zvezek te zbirke, v katerem so obdelani tudi naši in njim sosedni gorski predeli. Purtscheller se je smrtno ponesrečil l. 1900 na Aiguille du Dru.

³⁰ Ludwig Purtscheller: »Zur Nomenklatur der Venediger - Gruppe« v »Zeitschrift des deu. u. österr. Alpenvereins« 1883, str. 511—522.

Južno od Dreiherrnspitze je gora, ki ima na zapadni strani ime Röhthspitze, na vzhodni, v Virgenski dolini, pa Welitz, kot so jo na prejšnjih kartah pisali. Purtscheller pa pravi, da je prav pisati Weliz, ker izvira ime od slovenske besede belec, in pojasnjuje, da je Weliz toliko kot Weisspitze (Beli vrh). Ugotavlja, da so slovenskega porekla imena vrhov Ogasilspitze, Tredeberspitze, Schenaklspitze, in dalje velcva, da je treba Reggenthörn 3041 m pisati z enim samim r-om, ker izvira ime iz staroslavonske besede »rega«, nemško Riss, Spalte.³¹ Malhamspitze je slovensko mali holm, zato je pravilno: Kleinspitze. Potem piše Purtscheller obširno o reki Isel, češ pri domačinih je še zmerom Islitz, od slovenskega izliti, in da od tod izvirajo vodna imena Isel, Islitz, Sill, Zilja (naša, na Koroškem), Ziler (na Tirolskem) itd. Graja pisanje Stermetzkopf in Schermeskopf (2766 m) in trdi, da je prav le Stermez, od slovenskega strna – steil. Zopetspitze 3188, pravi Purtscheller, ima ime od potoka v dolini Zopotnitzenbach, v pokrajini se pa imena Sopot, Zopotnitzen, Zoppetnitzen i. pod. često pojavljajo in imajo skupno poreklo: staroslovenski sapotu, kar pomeni vodna žila, pravzaprav žuborenje tekočih vod (»Wasserader, eigentlich das Rauschen fliessender Gewässer«). Za Gastacher Wände zahteva Purtscheller, da se piše Gostacher Wände, ker prihaja ime od slovenskega hosta-Gestrüpp. Zettelunizach je po Purtschellerju sedlovnica (»ingesattelte Gegend«).³²

Ko je bilo strokovnjaško ugotovljeno, da so v Visokih Turah in predvsem v Venedigerjevi skupini imena vrhov in dolin slovenska, so začeli pisati o tamošnjem prebivalstvu, češ kako se ljudje na južni strani, v nekdanjem slovenskem svetu, razlikujejo od onih na severu. Tam gori so bolj zaprti in resni, v dolinah na jugu pa imajo bolj topel, mehkejši značaj. Različne so mestoma splošne poteze ljudi na tej in na oni strani, različne so navade, na južni strani so še ohranjeni stari slovenski običaji v pastirjenju itd.³³

Kot smo videli, je prav v novejši dobi nekaterim Nemcem začela slovenska stvar v avstrijskih Alpah presedati. Omenili smo že znani letoviški kraj pod Venedigerjem: »Windisch – Matri«. Na vseh zemljevidih se je tako pisal, v Hitlerjevi dobi so se pa naenkrat premislili in so mu črtali prvo polovico imena. Odpadel je Windisch, zdaj je samo Matri (uradno »Matri in Osttirol«). Toda sila ni bila posebno huda, ker so pa pustili še naprej veljati Windischgasten na Zgornjem Avstrijskem in številne Wind, Winden, Windisch na Tirolskem, Štajerskem in Koroškem, ki vsi živo spominjajo na Vinde – Slovenc.³⁴ Saxa loquuntur – kamenje govori, imena pričajo! Pod Venedigerjem so še kraji Prosek, Zedlach, Welzelach, Melitz, Goriach, potok Lasnitzen – Bach, planina Lasnitzen – Alpe. Poleg toliko drugih so tam še Gubach – Spitze, Zinitzschspitze, Mullwitzaderl, ledenik Mullwitzkees ter škrbine Virschnitz – Scharte, Plenitzscharte, pod Sonnblickom Windischscharte (2727 m) in bolj na vzhodu, že v Nizkih Turah, druga Windischscharte (2306 m). Tista pod Sonnblickom je bila važen visokogorski prehod s Salzburškega

³¹ S tem pomenom ima besedo »rega« tudi Pleteršnik in jo prav tako razlaga Rudolf Badjura: »Ljudska geografija, terensko izrazoslovje«, Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1953, str. 166.

³² Še mnogo drugih etimoloških podatkov in razlaganj imen v gorski skupini Grossenedigerja ima že navedeni, zelo skrbno napisani članek Ludvika Purtschellerja.

³³ Louis Humpeler, n. m., str. 15; Ludwig Purtscheller, n. m.

³⁴ Vredno je še omeniti, da je na Bavarskem mesto Windischeschenbach, v Švici v kantonu Aargau vas Windisch, blizu Strasbourga v Franciji Wendenheim.

čez Visoke Ture v okolico Döllach — Sagritz v dolini reke Möll na Zgornjem Koroškem, kjer je obstajalo in se še dolgo ohranilo močno slovensko naselitveno jedro.³⁵ Ondod še dandanašnji hodijo »ins Windische«, kot jih je slišal pripovedovati naš veleplaninec dr. Prešern.³⁶ Vzhodno od Windischscharte 2306 m je Windsfeld. Tam nekje sem vedril v planini in ko sem v stanu pastirja vprašal, če bi bilo moči pod njegovo streho prenočiti, je pokazal na pograd: »No da, je odgovoril v svojem, ne vsakomur razumljivem nemškem narečju, »auf dem Pograten« boste za silo lahko spali! Z naglasom na o-ju.

In ko je govora o sedlih in škrbinah Windisch, mi ni mogoče zabiti na tisto, ki je nam krajevno najbližja, Windische Höhe. Na Vršah, preval 1102 m med Ziljsko in Dravsko dolino, ki ga preko Ziljskega podolja lepo vidimo z nizkih vrhov zapadnih Karavank. Ko pridemo iz Špatrjana, že ponemčenega Paterniona v Dravski dolini nad Beljakom, po cesti na Vrše, se nam na široko odpre izredno razsežen planinski razgled: Karnijske, Karavanke, Julijske. Koliko lepote naenkrat! Tamkaj so Močidle, niže se razprostira planota Panagurje, vse ondod so Slovenci, Štefan in Gorič ter manjše vasi in naselja blagovčnih imen. Po dolini teče mila nam Zilja. Ni daleč do Šmohorja. Zdaj so tamkaj naše prednje straže...

³⁵ M. Kos, n. m., str. 64, 190.

³⁶ Dr. J. Prešern: »V Zlatih gorah (Goldberggruppe)«, Plan. Vestnik 1936, str. 57.

Na vrhu

ANTE BEG

*Z vrhunca, kjer mi veter
češe lase
oziram se v gore —
in gledam vase.*

*Pijem te,
svetla luč gora —
v prsi utapljam;
shranil te bom
v hram srca
srečen, miren in utešen
kot spil napoj bi čudežen do dna...*

*O, vem — tako bom spet in spet
v pravljicni svet gora uklet
vse dni prihajal
na goli vrh, v objem neba,
megla,
pod sonca žgočo dlan,
svetlobe čiste belih skal pijan,
pijan gora.
Bogat,
do roba polnega srca. —*

Moja pot po Makedoniji

TOMAZ GORAN

OKTOBER 1957 V KIČEVU. Na tretjem zapovrstnem maršu. Spet srečavamo potemkinovske vasi. Pročelja hiš so lepo pobarvana, belo in rdeče, z zanimivo fasado. Od blizu pa se razgaljajo odurno razpokane in odkrušene ilovnate stene. Otožno domača imena: Križovci, Dolenci, Osoje, Zajas, Crvivci; ali vedro satirična: Grešnici, Dušegubica, Trapkindol... Šiptarji pasejo ovce po pustih poljih ali orjejo za ozimino. Živahno sončno jesensko popoldne pokriva deželo in šelesti v hrastovih gajih zraven ceste. Hiše so vse okrašene z venci koruze, tobaka in živordeče paprike. Umazani in strgani otroci se poče za nami in se derejo na vse grlo; deklice v dimijah, fantje že v globokih in ozkih hlačah kot nekdanji kaciki...

Potem vse utone v mlačni noči. Grmenje motorjev, žarometi avtomobilov. Vse ostaja za nami. Vedno globlje se grezi kičevska kotlina, mrtev, razpotegnjen mehur. Neskončno vzpenjanje v Bukovik. Serpentine, gluho kamenito bregovje, mrtva bukova hosta. Nazadnje poševen mesec s svojo dvoumno lučjo. Kaj še ne bo »zastanak«! Nazadnje deset minut odmora. Sesedem se v jarek in takoj zaspim. Čez tri minute se prebudim in iščem puško. Nekaj držim med koleni. Od kod ta kol! Ah, puška! Spet spim. »Pokret!« Menda ne bomo nikoli prišli v dolino s tega vražjega Bukovika. Dolina plava nekje pod lunino svečavo, sploh se ne vidi. Pogrežamo se v nekaj zavratno mehkega.

Čez dan sem spal pod vrbami na vlažni oktobrski ilovici. Jesen je ležala nad rjavo deželo, sonce je izgubilo svoj blišč. Na prvih obronkih Šare čepe med obletelimi topoli potemkinovska gnezdeca. Njihova džamija moli svoj beli prst v nebo kot cerkvica kake tirolske vasice. Mnogo od gorovja se ne vidi od tod. Nedaleč od nas so miniaturne riževe grede.

Noč. Ves svet se zavija v temačno, grozljivo skrivnost. Vznemirjeni duh plahuta in kljuje, nizki šlem noči ga tišči k tlom. Ali je tu Polog, mirna dolina, ki jo cesta in železnica premerita v nezlomljeni črti od Gostivara do Tetova? Ali teče desno spodaj Vardar prek svojih gladkih rodov? Ali je zares to dežela nekdanjih romantičnih zemljepisnih ur, predramljena iz globoke, neslavne pozabe? In če je... »Zastanak!« ... Severnica! Pod njo nekje mora biti sila visoko in razsečno obzorje, ki se vijuga po vrhah Šar-planine. Nemara se v dozdevnem dolinskem sklopu izza hrbta boči silni Korab? Kako bi vedel! Počasi, čez uro ali dve — čas je sredi teme globok kot veselje — začne mehka mesečina zalivati dolino in hrib. Sivo močno nebo in sivo gorovje se prelivata eno v drugo, nič ne razločim. Nekje visoko v bregu so živi ogorki luči, kot prgišče žerjavice. Ali je to skupina zvezd ali majhen rovtarski zaselek? Luči počasi ugašajo, zvezde tonejo za hrib... Korakamo naprej v črnih, valujočih kolonah skozi tujo, sovražno noč. Za nami ostaja Šara, jutro nas najde v bližini Skopja...

Ta bolj duhovna kot stvarna vizija Šar-planine, podkrepljena še s poznavanjem samo nižjih, največ tisočmetrskih kucljev, kjer smo vežbali, je pustila sila mučen vtis. Predstavljal sem si široke pustinske planjave in lena peščena pobočja, porasla s šipkom, brinjem, robidjem in sto vrstami drugega bodičja, skozi katerega se mora človek ubijati ves dan, da pride do kaplje vode. Kamenje ponoči poka od mraza, a čez dan

puhti iz njega vročina, ki se je nasrka od razbeljenega neba. Kak izgubljen čoban se stiska s svojo čredo v zavetnem tamarju ali pa teka za njo preko krutih goličav... Kako sem bil kasneje vesel, ko so vse te bolne utvare odstopile prostor lepim vtisom, ki sem si jih nabral v enotedenskem svobodnem planinčenju. Zares, prav toliko lažne so bile te predstave kot nekdanje iz junaških šolskih dni, ki so mi slikale Šar-planino poraslo z orjaškimi, slovesnimi smrekami in macesni, ki spuščajo težke veje prav do visoke trave, kjer se pase lepo rdeče govedo...

ZIMA 1957/58 V KIČEVU. Neozdravljiva manija potopisca, ki pogleda nekaj sežnjev čez domači plot, je ta, da se ne more vzdržati popisa tujih krajev in mest, četudi v polni zavesti, kako grobo izkorišča potrpljenje vsakogar, ki si želi čiste planinske hrane. Nekoč sem poslušal v Ljubljani Cassinovo predavanje o »Capa due«, kjer so priprave in srečavanja z domačini tako dolgo trajale, da je bilo za »goetliches Laccheln des K 2« komaj še nekaj minut. Ali molčati o tem, kako Makedonija z gigantskimi koraki lovi odbrzeli civilizacijski nivo, bi bilo krivično, skoraj nemogoče pa ob pogledu na Kičevo. Sicer razvoj tod ni harmoničen, naroden, ampak zevajo v njem globoke črne špranje. Na enem koncu cigansko naselje ilovnatih, pritlikavih bajt, zlepljenih druga na drugo, zelo dvomljive trdnosti, od katerih ima vsaka toliko otrok, da bi lahko kar doma imeli šolo (kot pravi prijatelj Jože), drugod pa moderni, simpatični stanovanjski bloki, a njihovi prebivalci z mentaliteto jarih meščanov. Tradicionalne pisane muslimanske hlačarice so naletele na močno konkurenco sodobnih, ki so ukrojene sicer čisto točno po žurnalu, le tu in tam je izjemoma opaziti rahlo nianso zakasnelosti. In srečnim muslimankam je zdaj dovoljeno z razkritim obrazom uživati vse sladkosti »korza« (to je edina kičevska ulica, dolga pet sto metrov) kjer že živo klije »seme velike (recimo pariške) kulture«, ne da bi ga mogla še kaj posmoditi slana popove črne halje ali hodževega prazničnega fesa. Sicer pa, kaj so skrivali muslimani v svojih bajtah, so se pravoslavni Makedonci najbrž že večkrat vprašali. Kar so namreč pod pritiskom novega časa pokazali svetu, ni bilo nič zavidljivega.

Razen modernega sloja ljudi, ki se spoznajo na urade in sodobno frizuro in ki imajo zelo pogosto tudi kolo, in uživajo zato neomejen ugled po Cezarjevem reku: »Rajši prvi v vasi kot drugi v mestu,« ter razen vsestransko izobraženih in mnogo obetajočih gimnazij ter razen Šiptarjev v nepopustljivo tradicionalni noši fesov in globokih hlač, ni v vsem Kičevu in okolici kake nekdanje ali današnje stvari, kulturne, politične ali gospodarske ustanove ali sploh česarkoli, kar bi bilo toliko omembe vredno kot cene. To je najsijajnejša odlika globlje narave v vsej široki kotlini, ki predstavlja nekak naraven center Zahodne Makedonije in v tem pogledu ji težko kaka jugoslovanska pokrajina jemlje prvenstvo.

V sobotah mestece zaživi v nenavadnem vrvežu. Kmetje iz oddaljenejših vasi vstanejo že opolnoči, osedlajo svoje nepogrešljive sivčke »čukse« ali mršave poniže, da pritovorijo na trg svojo robo in nakupijo v trgovinah stvari, ki jih sami ne morejo pridelati. Nepregledne reke deželanov se zlivajo v ranih dopoldanskih urah s cesta na »korzo«, ki vas valovi in buči od prazničnih šiptarskih noš, ki so za razloček od ponošenih, razcapanih in zancmarjenih mestnih čiste, bele, iz domače volne, z markantnimi črnimi progami po hlačnicah in jopičih, a krog vrata bleščeča, živopisana ruta in pod njo lesketajoče vezen telovnik. Torej nikakršna ciganija in nemarnost, ampak lepa, inteligentna skladnost od snežnobelega fesa do črnih opank, ki prav gotovo ne zasluži tankega

cinizma v pogostem vzkliku nekaterih Makedoncev: »Eto ti folklore!« In da je domačnost zaokrožena, nastopi na robu mesta ali v sprevodu na povratku domov »godba«: nekaj bobnov in frul in tu se vodi kólo brez konca in kraja... dokler se v poznem popoldnevu veselih src ne razidejo.

V januarju se mi je nenadoma posrečilo, da sem za dva dni pobegnul v Skopje. Kot v posmeh jesenskemu pešačenju sem se zdaj vozil — ne ravno v vsakdanjem smislu te besede, kajti Šiptarji so zakadili avtobus, da sem se skoraj prekadil v suho meso, in zadnji sedeži poskrbijo za pravo poslastico akrobatom, jaz pa to žal nisem, a bilo je lepo, vse to gledati pri belem dnevu, kjer sem pred nekaj meseci imel vtis, da potujem skozi lunino pokrajino. Ko sem med revmatičnim cijazenjem vlaka proti Tetovu gledal Šar-planino, do srede in še globlje zasneženo in opredeno z belimi zimskimi meglicami, ki jim človek običajno poišče vse najbisernejše metafore in atribute, sem kar čutil, kako shematični načrt z zemljevida stopa na živa tla. Ni se bilo težko odločiti. Belo valovanje zasneženih vrhov, ki so jih še bolj bele zimske megle zdaj zakrivale zdaj razgaljale, čiste injaste tenčice, struječe ob njihovih bokih, ter tu pa tam okno gloriozne modrine... o Makedonija, odpusti mi moje grehe!

Ko sem si »en gros« ogledal prestolnico ob Vardarju in izgnal iz sebe nekatera zmotna temačna mišljenja o njej, sem stopil naravnost na »Planinarski sojuz na Makedonija«, da bi se opremil s kar najboljšimi informacijami ali informativnim materialom za Šar-planino. Žal sem dobil le precej furijastega sekretarja in pa »Planinarski priračnik«, nad katerim sem se lahko takoj do kraja razočaral. Sama splošna navodila, v glavnem prevedena iz slovenskega (Brillejevega) priručnika, nato cel zakonik organizacijskih pravil in nekaj procesij lestvic najvišjih vrhov v Jugoslaviji, v posameznih republikah, v Evropi, na svetu, po kontinentih, lestvice utežnih in dolžinskih mer, lestvica porabe kalorij pri različnih športih in vzdržljivost pri posameznih bitjih... — skratka: prepotraben material za vsakogar, ki se odpravlja v makedonske gore. Tudi iz razgovora z nekim funkcionarjem Skopskega matičnega društva, ki je nekoč preživel mesec komodnih dni v Domu pod Prisojnikom, seveda ne na svoj račun, sem spoznal, da so ta planinska društva bolj dolinska in »do postojank«, ustvarjena po tujem vzoru mnogo bolj kot iz spoznanja potrebe na svojih tleh. A glej »Priračnik«! Ta trdi, da pridobivajo »makedonskrite planini« po pomembnosti prvenstvo v Jugoslaviji. No, s takimi trditvami pa ne bomo tako kmalu prijatelji. Toda — morda pomembnosti makedonskih gora ne razumem pravilno (to je po makedonsko). Gotovo imajo izrazit izvangorniški pomen, čigar odsotnost tako zelo kazi Julijce, Kamniške Alpe, Prenj, Durmitor, Prokletije... Zares, moram na Šaro!
(Se nadaljuje)

Alpinizem ni boj in vojskovanje. Boj more biti samo včasih prigoda ali prispodoba. Osnova alpinizma mora biti vedno čista ljubezen do prirode in do gora, globoko vživetje v njihovo življenje, njihovo bistvo, njihovo dušo. Tudi če je mišljeno tako govorjenje samo kot prispodoba, zveni iz njega neskromnost in domišljavost.

(J. Kugy)

Spomini o Fruški gori

JOSIP WESTER

Naslednji cilj mi je bil manastir Krušedol, slaven po svoji zgodovini in sloveč po spomenikih in zbirkah v riznici. Tu je bila prvotna metropolija srbske pravoslavne cerkve, ki so jo pozneje premestili v Sremske Karlovce. Tu so grobnice nekaterih patriarhov, med njim sarkofag peškega patriarha Arsenija Crnojevića III., ki je vodil veliko selbo Srbov konec 17. stol. Tu so grobnice despota Djurdja Brankovića, kneginje Ljubice Obrenović in kralja Milana. Cicerone mi je bil Slovencec, mladi menih Gorazd. Pripovedoval mi je o svoji mladosti: gimnazijo je obiskoval v Krku, maturiral je na Sušaku, bil nato železniški uradnik v Sloveniji, prestopil je v pravoslavje in se pripravil na vpis na teološko fakulteto v Beogradu; upa, da bo kdaj prota v ljubljanski parohiji. Prijazno mi je razkazal zanimive zbirke v riznici, razne cerkvene starine in sobe, v katerih so shranjeni spominki in pohištvo kralja Milana Obrenovića.

Zanimivo je, da so vsi manastiri nameščeni na podankih Fruške gore in da njih krajevna lega spominja na položaj samostanov v naših krajih, n. pr. na Bistru pri Borovnici, Stično in Pleterje na Dolenjskem, Velesovo na Gorenjskem, Jurklošter in Studenice na Štajerskem. —

Zadnja proga mojega pohoda je bila zelo enolična. Poldrugo uro sem capljal po slabi cesti proti Irigu med samimi polji. Da sem se izognil blatnim mlakužam, sem zavil po bližnjici v breg, kjer so mi zbudili pozornost živorumeni cveti, ki so se ostro odražali od zelene trave. Meni neznan rastlina. Utrgal sem nekaj cvetov in šele doma v Ljubljani me je moj botanični informator prof. Jak. Zupančič poučil, da je to strupeni zajčji mak, *Adonis vernalis*, ki pa ne raste v naših krajih. Kako kruto se glasi nemški naziv *Teufelsauge* v primeri s krotkim slovenskim!

Tako sem svojo prvo fruškogorsko turo srečno opravil. Naravno, da mi je dobro delo, ko sem po dnevni hoji 9 ur v Irigu sedel v potniški avtobus, ki me je pravočasno pripeljal v Rumo, da me je nočni brzec potegnil proti Ljubljani.

2. Petrovaradin — Stražilovo — Sremski Karlovci (12. junija 1932)

Meseca junija 1932 sem imel službene opravke pri zrelostnih izpiti na ženskem učiteljskišću v Beogradu. Prvi nedeljski odmor sem želel izrabiti za izlet na Fruško goro, in sicer v njenem vzhodnem koncu. Prvi jutranji vlak me je odpeljal na sremska tla. V Sremskih Karlovcih je izstopila trojica izletnikov, ki sem jih po njih opremi (oprtnik in palica) imel za Slovence.

Petrovaradin mi je bil izhodišče za ta nedeljski izlet. To mesto, ki je bilo v dobi turških vpadov najmočnejši branik na jugovzhodnem robu avstrijske monarhije, še sedaj kaže trdnjavske lice. L. 1716 ga je z močno vojsko oblegal Ali paša, ki ga je zmagovito potolkel avstrijski vojskovodja princ Evgen Savojski. Trdnjavske zidovje še vedno priča, da je bil tu nezavzet vojaški tabor, ki pa je dandanes brez strateškega pomena. Vendar še brani napis nad glavnim vhodom v hrvaškem, nemškem in francoskem jeziku trdnjavske naprave slikati.

Ob dobro vidni belo-črni markaciji sem nastopil zložno pot, držečo na Fruško goro. Kmalu sem se znašel med vinogradi, zasajenimi tudi z breskvami in češnjami. Višnje so že dozorevale in, ker ni bilo nikogar, da bi ga prosil za dovoljenje, sem spotoma marsikatero jagodo pozobal. Pokrajina je sicer enolična, nudi pa lepe poglede na prostrano donavsko ravnino. Postal sem pri piramidi na Vezircu (194 m n. m. odn. ok. 120 m nad Donavo). Po ljudskem sporočilu je tu stal šotor turškega vezirja, ki je s tega razgledišča vodil borbo svoje napadalne vojske.

V vinogradih sem opazil čudne, iz protja spletene kolibe piramidaste oblike, tako da jim je stena obenem streha, visoke in dolge do 2 metra. Seljak, ki sem ga srečal, mi je povedal, da so to stražnice za nočne čuvaje, kadar grozdje zori.

Čim više sem dospel, tem manj je bilo obdelanega sveta. Pričenjalo se je gozdovje. Kar mi ustavi hojo nenavaden prizor. Opazim, da se na poti premika okrogla rjava kepa. Sklonim se — in kaj vidim? Da to kroglo, večjo od oreha, rineča dva hrošča, da eden poriva, drugi pa odriva, nisem pa doznal, ali delata složno ali pa si klubujeta. Ugotovil sem: to sta skarabeja svaljarja,

obla pa je svaljek govna; obličila sta jo v kroglo, ki jo hočeta privaliti na varno. Ostroroba ploščata glava tem hroščem rabi za lopato, da si govno izkopljejo, nato pa ga z zobatimi nožicami oblikujejo in obstrugajo v pravo kroglo. Kakšni šušmarji so govnači naših cest v primeri s temi mojstri! Kako imenitni so šele afriški skarabeji, ki so jim stari Egipčani prisojali celo božanske lastnosti! Pri tem sem se domislil belgijskega misleca Maeterlincka, ki je globoko premotril in natančno opisal življenje čebel in belih mravelj termitov. Zakaj ni tudi skarabejem, tem spretnim pionirjem med hrošči, posvetil svoje pozornosti? Take misli so trapile fruškogorskega samohodca. —

Više gori sem prispel v lipov gozd. Pri nas poznamo častitljivo lipo kot samotarsko drevo, staro tudi po sto let. Tu pa sem videl cel gozd lipovja, večidel drobna debla, več njih rastočih iz skupne korenike. Ozračje je kar dehtelo od vonja njih bujnega cvetja.

V višini že nad 400 metrov sem stopil na grebensko pot, označeno z rdečimi kolobarčki. (Sedaj jo imenujejo Partizanski put.) Tu na Stražilovem je bilo treba kreniti proti vzhodu, da bi na skrajnem pomolu došel do Brankovega spomenika, ki mi je bil idealni cilj tega izleta. Dasi je bila nedelja, izletniški dan, doslej nisem srečal nobenega izletnika. Šele tu na Stražilovem mi je prišla nasproti ona trojica, ki je bila davi izstopila v Karlovcih. Tu smo se po planinarsko pozdravili in oni so se predstavili kot Slovenci, službujoči v Beogradu. Tako sem dobil svojo prvo domnevo potrjeno.

Malo pred poldnem sem obstal pred vitko piramido, ki se dviga nad grobnico srbskega pesnika romantika, mlajšega sodobnika našega Prešerna. V podstavku so vzdani kvadri z raznih gorá, koder biva srbski živelj: z Avale, Velebita, Kleka, Dinare, Lovčena itd. Napis v cirilici pravi: Aleksa Radičević-Branko (1824—1853). Mnogo hteo, mnogo započeo — čas umrli njega je pomeo. Spomenik sta ob stoletnici pesnikovega rojstva dne 22. junija 1924 postavili Matica srbska in Srbska književna zadruga.

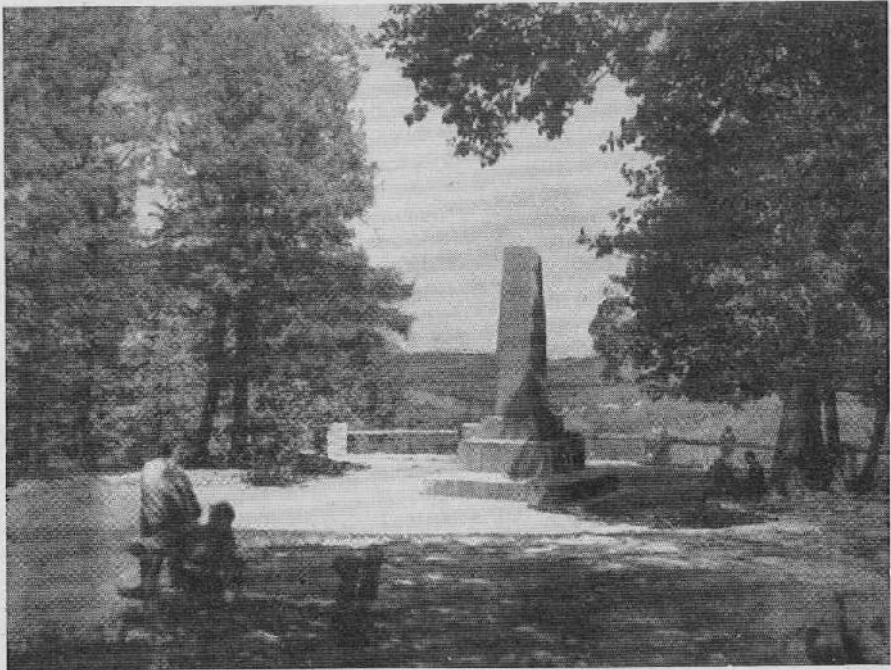
Niže doli ob izviru potoka stoji preprosta gostilna Oporavalište i vazdušna banja. Na zeleni livadi pod lipovjem stoje mize in klopi, namenjene izletnikom za oddih. — Od tod sem se napotil v Karlovce. Uro hoda mi je bilo tjakaj po prašni in pusti cesti. Obiskal bi bil svojega dobrega znanca izza l. 1922, ravnatelja Radivoja Vrhovca, ko sem imel kot ministrski odposlanec opravka na njegovi gimnaziji, a nisem vedel, ali še tam živi. Bil je visoko izobražen mož, razgledan klasični filolog, kakršnih je med Srbi malo, več let predsednik Matice srbske. V lepem spominu mi je obisk v patriaršiji, kjer me je bil Vrhovac uvedel kot gosta. Po obedu smo v prostodušnem razgovoru z episkopom posedeli v salonu, čigar steno krasi vličastna slika Seoba Srba, kompozicija Paje Jovanovića. Zdaj pa sem v tem čednem mestu, srbskem malem Rimu, le kot samoten pešec obujal stare spomine, dokler me ni večerni vlak odpeljal nazaj v Beograd.

3. Irig — Hopovo — Paragovo — Kamenica (26. junija 1933)

Na povratku iz Vršca, kjer sem imel posla pri zrelostnih izpiti na tamošnjem učiteljskišču, sem prekinil vožnjo v Sremski Mitrovici, da sem si ogledal zgodovinsko zanimivo mesto, nekdanji Sirmium, ki je bil Rimljanom važna vojaška naselbina, orožarna in oporišče za njih prodiranje proti Daciji in Meziji. Siscia, Sirmium, Singidunum so bila večja rimska mesta v posavski Panoniji; v današnjem Sisku in Sremu je še ohranjeno staro ime, medtem ko stoji na mestu rimskega Singiduna — jugoslovanski Beograd.

Ker je bilo vedro poletensko vreme, me je potovalna sla gnala še na Fruško goro, da bi jo v enem dnevu prekoračil od Iriga čez koto 502 m dol v Kamenico. Brez palice in brez oprtnika, torej kot lagoden sprehajalec, sem zarana pohitel na kolodvor, da me je vlak popeljal do Rume. V mesto sem moral ona 2 kilometra ceste kar v 15 minutah predirkati, da sem še ujel avtobus za v Irig. Po gladki cesti ob murvovem drevoredu smo v pol ure pribrželi v Irig. V avtobusu sem slišal le nemško govornico, saj je v Sremu dokaj švabskih naselij; ostali potniki smo kar molčali. Avto, namenjen čez Iriški Venac v Novi Sad, me je potegnil še do postaje Hopovo, ki mi je bilo izhodišče za moj gorski izlet.

Le pet minut hoje po gozdiču in že sem se znašel pred samostanom, ki ga je bil l. 1885 obiskal in opisal naš potopisec Prostoslav Kretanov (Vatroslav Holz) v Potopisnih arabeskah (SN 1885, št. 190 in 207): »Ta manastir se nahaja, kakor obično vsi pravoslavni samostani, v podgorski kotlini, zakrit z drevjem

Brankov spomenik na Siražlovem

in lesovjem, da mu ne vidite niti vitkega zvonika, dokler ne pridete tik pred vrata«. Tej označbi moram le pritrditi.

Stopil sem v samostanski dvor. Manastir je štirikotna stavba, sredi na dvoru pa stoji bela cerkev s prenovljeno kupolo. Nikjer žive duše. Stopim v cerkev, kjer me preseneti nenavaden prizor. Kakor nepremični togi kipi je stalo vzravnano pet črno oblečenih kaludjeric, zbranih pri jutrnji molitvi. Ena, stoječa pred ikonostasom, je čitala molitev, druge so ji ubrano odgovarjale. Zavedel sem se, da motim njih liturgično pobožnost. Ena pristopi ter mi nemo položi blazino pred noge, menda da bi nanjo stopil, kakor so tudi one stale na blazinah. Kajpada sem se tiho zahvalil in se kot nepoklican gost umaknil iz svetišča. Na dvoru sem počakal, da je bila njih molitev pri kraju.

Krepka nuna z odkritim obrazom se mi približa. Govorila je srbski z ruskim prizvokom. Pove mi, da bivajo v tem manastiru večidel ruske kaludjerice. Predstavim se ji kot profesor Slovenec, ki bi rad ogledal samostanske zanimivosti. Odvede me v knjižnico, ki hrani precej starih knjig v cirilici in tudi v latinici. Pozornost mi je zbudil kajkavski slovar Ivana Belostenca Gazohylacium seu latino-illyricorum onomatium aerarium, natisnjen v Zagrebu l. 1740. Pokazala mi je tudi neki privilegij s podpisom cesarice Marije Terezije. Omenila je, da je mnogo teh knjig prebral meniščič Dositej Obradović, ki se je v tem samostanu pokaludjeryl, ali da ga je kmalu odneslo v širni svet.*

Naj kar tu dodenem, da sem, ko sem se vrnil domov, vzel v roke znano Obradovićevo avtobiografsko knjigo Život i priključenija ter prebral poglavje o njegovem bivanju v hopovskem manastiru. Mladega Dimitrija Obradovića je bil v Temišvaru tovariš Nika, doma iz Srema, navdušil za lepote Fruške gore in mu povedal, da je najlepši manastir Hopovo, češ da je tam pravi zemeljski raj. Štirinajstletni mistično navdihnjeni mladenič jo je z Nikom skrivaj pobrisal od mojstra, pri katerem se je učil kučmarstva. Preko Tise in Donave sta dospela v Karlovice in dalje mimo Krušedola v Irig tja do Hopova. V baročno razgibanem slogu pripoveduje Obradović v svoji knjigi, da se mu je zdelo, ko je stopil na manastirska tla, kakor da je dospel v edenski vrt: »Hodi se kraj potočka, ob njem so nasajeni orehi in drugo drevje, ki ga čuva

pred soncem. Vidijo se brda in holmci, pokriti z vinogradi in sadovnjaki. Na drugi strani se odpira veselovidna dolina, vsa pokrita z livadami. Onkraj doline se širijo, rekeli bi carski vrtovi, vinograd ob vinogradu, vsi obkroženi in nakičeni s sadonosnim drevjem. Brdo nad brdom, holm nad holmom, kakor da se je eden na drugega zaljubljen naslonil. Tihoslado žuborenje potoka, veselo pevanje ptic, hladilno pihljanje vetra — vse to nudi ušesu tako sladkoslišno muziko, da človeka privede v popolno pozabljenje samega sebe... Kdor bi hotel vedeti, kar bi jaz rad tu opisal, a ne morem, ta naj samo gre od spomladi do jeseni v Hopovo... Izključujem pa one, katerim ostane vse enako, pa naj so hodili kraj trstja ali kraj livade, naj so poslušali žabe ali slavce. Govorim za one, ki imajo srce, dovezetno za vsakršno krasoto božjega stvarstva.« Tako opisuje svoje mladostne vtiske mož, ki se je bil v tem manastiru pokaludjeril. Tu je čital tudi posvetne knjige ter si širil svoje obzorje. Starejši menihi so ga, ker je več znal od njih, omrzili, dobil je ukor in je ponoči 2. novembra 1760 pobegnil ter tako pričel kot nemirni večni popotnik v ahasversko življenje. Prepotoval je malone vso Evropo, naposled pa se je vrnil v domovino. V Beogradu je osnoval l. 1808 Veliko školo in je postal prvi »popečitelj« (minister) narodne prosvete. —

Prijazna nuna je hvaležno sprejela dar, ki sem ji ga dal za dobre namene, v spomin mi je dala droben zveščič »San presvete Matere Božje«, češ da me bo kot talisman varoval vseh nezdod, ter mi pokazala stezo preko brda v Staro Hopovo. Najprej po poljih s turščico, nato pa med vinogradi sem bil že v pol ure pred skromnim samostanom s staro cerkvico. Tu se pričinja rumena markacija, ki kaže pot na Venac, a jaz sem bil namenjen v čim krajši smeri na »Kozji pot«, ki drži z gorskega hrpta dol v Kamenico ob Donavi. Med vinogradi sem se brez prave poti preril na višino 502 m, kjer sem krenil na Kozji pot. Stopal sem ves čas po hrastovem in lipovem gozdu; steza se je sicer ožila, a nikjer ni bila takšna, da bi opravičevala svoje ime.

Dospel sem v dolino. Po njej drži poleg ceste tudi ozkotirna proga, po kateri odvažajo kamenje, ki ga lomijo v velikem kamnolomu. Tu mine izletnika planinska ubranost. »Kamor industrija prodira, tam prirodna idilika hira« — to misel imam zapisano na listku. Zato sem rajši zavil še v breg na lepo razgledno točko na Čardaku, kjer sem končal uspeli fruškogorski sprehod.

Sestopil sem dol v Kamenico, postal ob bronastem spomeniku Jova Jovanovića Zmaja, pričakal na pristanišču parnik, ki me je prepeljal v živahni Novi Sad. Tu sem prebil nekaj ur popoldneva, si ogledal mestne zanimivosti, z večernim vlakom pa se vrnil v Mitrovico po tam shranjeno prtljago.

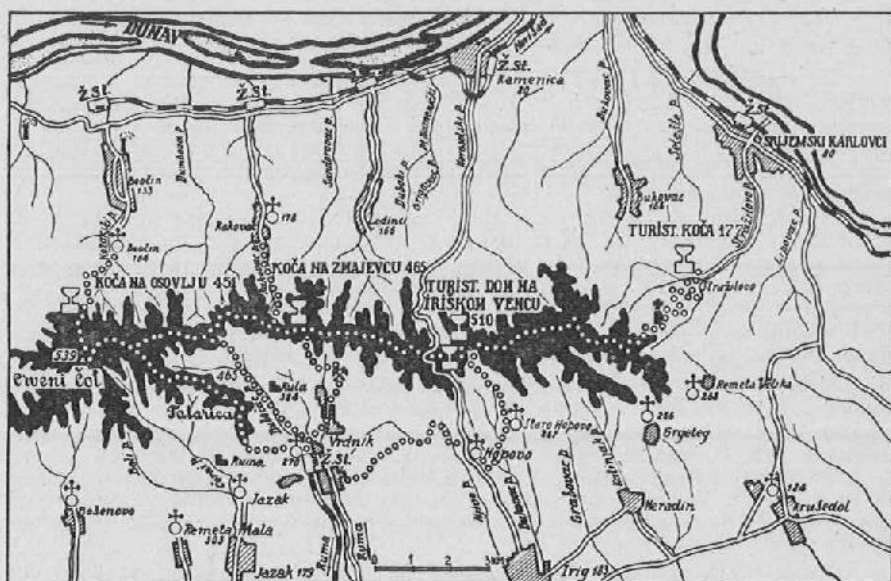
Drugo jutro sem že dihaj ljubljanski zrak.

4. Novi Sad — Rakovac — Zmajevac — Vrdnik (27. in 28. aprila 1934)

Tokrat sem vožnjo v Beograd prekinil v Stari Pazovi ter prestopil v vlak za Novi Sad, od koder sem se namenil na Fruško goro s severne strani. V Novem Sadu sem pri Putniku dobil nekaj napotkov za hojo na Zmajevac, obiskal sem lepo urejeno knjižnico Matice srbske, nato pa se z avtobusom odpeljal skozi Petrovaradin in Kamenico do Rakovca. Najprej je bilo treba koračiti po trdi cesti ob kupih trahitnega gramoza, a po lepi dolini. Akacije in bezeg v bujnem cvetju — to mi je hojo bodrilo, dokler nisem obstal pred samostanom, kjer mi je dijaček razkazal cerkev, posvečeno sv. Kuzmi in Damijanu. Domislil sem se, da imamo tudi v Sloveniji znamenito cerkev, posvečeno tema patronoma zdravnikov in lekarjev, kjer je na »kozmijanovo« nedeljo velik romarski shod — na Krki pri Stični.

Na dolgo se vleče vas Rakovac z belimi hišami, ob cestni strani s tremi okni na hišnem boku, slično, kakor stoje hiše v naših ribniških in notranjskih vaseh. Hoteč priti do rumene markacije, ki drži že od postajice Rakovac gori po brdu, sem zavil strmo v breg ter sem brez prave steze blodil po bukovem gozdu, ki više gori preide v cerovje. Zato sem krenil nazaj k žuborečemu potočku. Pomladansko ubranost je višal glas kukavice. Pot mi je prekrizal kovinsko se bleščeč krešič, večji od našega rogača.

V že kar poletenski vročini sem po rdeče lisani poti dospel do kočje na Zmajevcu, znane mi že z moje prve ture. Tu sem se udobno udomil. Za nočišče nisem bil v skrbeh, saj sem bil edini gost v koči. Pod večer sem opravil sprehod na bližnji Lišajev vrh (490 m), kjer sem užival obširen razgled na donavsko plat daleč gor po ravnem Banatu. Večer mi je blažilo petje slavcev. Toliko pevanja in odpevanja teh krilatih trubadurjev še nisem prej nikoli slišal. —

Uslužna oskrbnica se je opravičevala, da nima mesne jedi za večerjo; menila je, da sem tak mesojedec, kakor so vojvodinski izletniki. Pač pa mi je pripravila tečno »kajgano«, ki sem jo zalil z merico rakovačke salaksije. Slavčje gostolenje me je prijetno uspavalo. Zjutraj me je predramilo zgodnje sonce. — Sodobnikom naj zbudim skomine s tem, da jim omenim, koliko je znašal moj potrošek na Zmajevcu. Še hranim listek društva Fruška gora A br. 000689: vstopnina 1 din, čaj z limono 3, kajgana (iz 2 jajc) 4, $\frac{1}{2}$ l vina 4, bela kava in kruh 4, 5 razglednic 12, prenočnina 8, skup 36 din. —

Z Zmajevca sem krenil na južno plat. Prvi cilj mi je bila daleč na okoli vidna Vrdnička kula, menda edina grajska razvalina v Sremu. Sprva sem stopal po kolovozu, da sem došel v dolino, a zdaj se je bilo treba po gosti hosti vzpenjati v breg, da sem obstal pred grajskim zidom, visokim do 12 metrov; zidovje zadaj pa je cilindrične oblike, značilne za tako »kulo«, visoko nad 20 metrov.

Že v novosadski Matici me je bil prijazni knjižničar opozoril na romantično balado Jovana Subotića, ki v »Vrdnički kuli« opeva dogodek iz srednjeveške viteške romantike. Stari vojvoda Mirko je bil pozval junake iz vsch krajev srbske zemlje na »junaški mejdan«, da bi tekmovali za njegovo hčerko edinko Ikonijo v dirki z jelenom, v deganju pernega buzdovana in v streljanju na sokola pod oblaki. Kdor bo v tekmi zmagal, ta dobi Ikonijo za ženo. Pod kulo so se zbrali vsi sloveči junaki, med njimi tudi neznanec s kučmo na glavi, v dolgem plašču, segajočem do gležnjev; siva brada mu je segala do pasu, košate obrvi so zakrivalale oči, dolge brke je imel zavihanec za uhlji. In ta odurni stavec je prekosil vse druge junake. Nevesta nesrečna, da dobi takega divjaka za moža, je natrosila strupa v čaše. Ko je na svatbenem pirovanju tujec nevesti napival, se ji razkrije kot zal mladenič tridesetih let — njen brat Radovan, ki so ga imeli že davno za mrtvega. Prepozno! Že so bili izpili iz čaš in zgrudili so se na trije mrtveci: oče Mirko, Ikonija in Radovan. Kakor narodna pesem je ubrana ta Subotićeva davorija, ki se končuje:

Bilo negda il' ne bilo nigda,
pesna s' peva, da veseli ljude.
Od men' pesna, od Boga vam zdravlje.«

Poslovil sem se od te romantične razvaline in pohitel v Vrdnik. Ker se je bil vlak za Rumo že odpeljal, sem moral debelo uro koračiti med polji in po livadah, da sem ob 11. uri prispel v Irig do pošte prav, ko je občinski bobnar hrupno razglašal: »Dve šivače mašine prodaju se, i to odma.« Povedali so mi, da je to nujen oklic davčne uprave. Kako kričeče nasprotje k slavčji idili na Zmajevcu in k romantičnemu okolju Vrdničke kule!

Že med vožnjo iz Beograda proti Rumi sem se preoblekel v turista, prtljago shranil na kolodvoru in odhitev v mesto. Po glavni cesti se je pomikal pogrebni sprevod: voz z mrličem po sredi ceste, pogrebeci pa po hodniku ob hišah, čeprav je bilo lepo suho vreme. — Koj nato so se po isti cesti pripeljali veseli svatje v devetih kočijah. Tako se v življenju vrstijo veseli in žalostni prizori, često kar stikoma.

Kar opazim, da imam dva stalna spremljevalca — psa, jazbečarja in prepeličarja. Venomer sta se smukala ob meni po cesti gor in dol. Bržkone sta slutila v meni, ki sem bil v hlačah hlamudračah, s palico in nahrbtnikom, lovca, namenjenega na lov; ni pa ju motilo, da sem bil brez glavnega lovskega priveska — brez puške. Še ko sem vstopal v avtobus, sta za mano rinila. Na svojih potih sem imel že več doživljajev s kužki, a nikdar neprijetnih; s prizano besedo sem znal vsakega renčaća ali lajavca utišati.

Nizko je že stalo sonce, ko smo odbrzeli proti Irigu. Krasen prizor je nudil sončni zaton; velikanska rdeča obla, toneča kakor na morju. S klanca nad Irigom se je za hip pojavil visoki stolp hopovskega manastira, kjer sem bil predlani doživel bizarni prizor ruskih kaludjeric v črnih haljah.

Na Vencu sem se nastanil v novem hotelu, ki ga ob mojem prvem obisku še ni bilo tam. To je udobno opremljen dom, ki lahko sprejme do sto gostov pod svojo strcho in jih komfortno oskrbuje. Menim, da se bo milijonska investicija dobro obrestovala.

Drugo jutro sem se napolil najprej na bližnje razgledišče, na Crni čot (497 m). V prirodi pomladansko brstje, bukve v prvem zelenju, pod njimi pa vonjivo cvetje prvenca. Nato sem po znani mi poti nastopil hojo proti Zmajevcu. Dobrodejen je bil ta višinski sprched ves čas po redkem gozdu. Tišino je oživljalo kukanje kukavice in gruljenje grlic. Kot dobro znanko sem pozdravljaval Vrdničko kulo, ki sem ji bil predlani napravil svoj prvi obisk. V koči na Zmajevcu so me koj spoznali kot starega gosta.

Od tu se je pričel zame nov sestop: dol v Beočin ob Donavi. Na planici Brankovac z bujnim košenicami mi je prišla nasproti samotarska turistka. Pravila je, da je prenočila v koči na Osovlju in da po Fruški gori najraje sama hodi, kjer je tako lepo v prosti naravi in kjer »nema zlih ljudi«. — Naglo sem stopal po strmini navzdol, dokler nisem pristal pri »česmi«, v betonsko korito zajeti vodici, kjer sem se po svoji navadici osvežil s hladnim napitkom. Po gozdnati, skrbno negovani dragi sem še pred 11. uro dospel do slovečega manastira Beočina. To je dvokrilno poslopje s čednim parkom, kjer je bil v bujnem cvetju »jorgovan«, višnjevi in beli španski bezeg. Okoli samostana vse kakor zamrlo. Kar se pojavi mladinec, menda samostanski hlapčič, ki me je povedel v cerkev, kjer mi je razkazal njene zanimivosti, nato pa še v park pred kapelico nekega svetnika mučenika.

Po zeleni dolini ob žuborečem potoku, a po zanikrni cesti sem prišel v pusto dolgo vas Beočin. Več življenja kajpada utriplje v velikanskih cemen-tarnah, za katere lomijo kamenje po bližnjih obronkih. Kjer so tovarnske naprave, tam se zaduši vsakršna prirodna mikavnost, tam gorski izletnik nima obstanka. S prvim vlakom sem se odpeljal v Novi Sad, od tam pa ob znožju Fruške gore v Rumo po tam shranjeno prtljago, z brzecem pa domov v Slovenijo. —

Tako sem opravil svoje Frušogorske izlete, ki sem jih poskusil v pričujočih spominskih črticah oživiti. V slovo Fruški gori in v njeno slavo naj obnovim začetno kitico Subotičeve pesmi »Ciganka«:

Fruška goro, goro sveta,
ta nema te u pol sveta,
s tvoji beli manastiri,
s tvoji lozni vinogradi
i hrastovom divnom šumom
i lipama mirisavim
i prekrasnim dolinama.

Naj k temu liričnemu vzletu srbskega poeta kot bolj prozaično usmerjen gorohodec dostavim, da sem na tej gori prebil nekaj spomina vrednih dni, katerih vtiske in dožitke hočem s tem rešiti pozabljenja, sebi v razvedrilo, drugim v pobudo, če ne v — dolgočasje.

PD ZERJAV. Društvena dejavnost je bila v preteklem letu zelo živahna. Samo organiziranih izletov je izvedlo okrog 33. Povprečno trajanje vsakega izleta je bilo 3 do 4 dni, z drugimi besedami, člani so preživel preko tisoč dni v planinah. V glavnem je hodila na izlete mladina, ki ima organiziran samostojen odsek, povezan s koordinacijskim odborom mladinskih odsekov PD mežiške in dravske doline. Poleg tega so se mladinci udeleževali udarniških akcij pri gradnji kopalnega bazena pri Koči na Smrekovcu, kjer so opravili nad 200 prostovoljnih delovnih ur, dalje so udarniško delali pri popravilu poti na Smrekovec, pri gradnji turističnega doma v Črni in pomagala pri gradnji koče na Peei, ki jo je lani dogradilo PD Mežica. V avgustu je 20 mladincev in pionirjev 7 dni taborilo na Smrekovcu, od koder so delali krajše izlete na okoliške vrhove. Med letom je odsek usposobil 6 vodij mladinskih odsekov, medtem ko bo izpit še letos opravilo 8 bodočih vodnikov. S tem novim kadrom bo mladinskemu odseku vsekakor dosti olajšano delo in bo lahko tudi popravil napako iz preteklega leta, ko je kljub svoji veliki dejavnosti izgubil nekaj članov. Na lanskoletnem republiškem tekmovanju v proslavo Dneva mladosti je odsek dosegel 8. mesto, kar je vsekakor laskavo za odsek, ki je delal šele eno leto. Za tako viden uspeh pa gre zasluga tudi koordinacijskega odbora, ki je kot posvetovalni in vodilni organ v tem predelu Koroske nudil odseku vsjo pomoč. Planinsko transverzalo so prehodili štirje njihovi člani, na novo pa se je prijavilo za to pot 24 članov. V celoti sedaj od tega društva potuje po transverzali že 55 do 60 čla-

iz planinske literature

DOTT, C. CHERSI, ITINERARI DEL CARSO TRIESTINO

Opisi 30 izletov, 25 fotografij in trije zemljevidi na 112 straneh

Vodičem, ki obdelujejo slovensko ozemlje se je pridružil še vodič, ki pa opisuje le etnografsko slovensko ozemlje, to je okolico Trsta. To je prva tovrstna povojna izdaja, ni pa prva, ki tako obravnava to ozemlje. Prvi tak vodnik je izšel že leta 1909. Izdala ga je SAG in je obravnaval ozemlje v okolici Trsta pa tja do Komna, Štanjela in Divače. Naslednji, G. Cuminov, Guida della Carsia Giuliana je izšel leta 1929 in je zajemal ozemlje do Postojne, Loškega Sneznika in Črnega kala.

Pričujoči vodič pa je že druga izdaja leta 1956 izišlega vodnika, ki ga je napisal predsednik CAI dr. Chersi. Tudi tega je izdala s podporo Tržaškega pokrajinskega turističnega urada in SAG, tržaška podružnica CAI (Club Alpino Italiano) z letnico 1957.

Avtor je res dober poznavalec našega Krasa kot le malokdo Tržačanov. V knjižici je zbral mnogo podatkov, ne pogrešamo niti višine zvonikov in zgodovine cerkva in fresk. Omenja na kratko tudi geološko zgodovino ozemlja in zgodovino od Ilirov do Rimljanov ter še naprej. Žal pa je zgodovina slovenskih naseljencev kar prezrta.

Knjižica ima še eno, doslej v italijanski literaturi nam neznano prednost. Avtor je kljub strogemu podrejanju fašističnega zakona iz leta 1923 zbral in v oklepaju poleg italijanskega navedel še slovensko krajevno ali ledinsko ime in etimologijo. Manjka mu seveda doslednosti, mnogo je tudi napak, npr. pravljen pa je prvi korak, ki ga Slovenci na vsak način moramo pozdraviti in si želeti še posnemovalcev. Kako se bo ta praksa nadaljevala, oziroma kako se bo mogla nadaljevati, pa je seveda v rokah bodočnosti.

Med omenjenimi slovenskimi imeni je mnogo skovank in novih imen, med katerimi se je tudi poznavalcu težko znajti, ko pa imamo toliko lepih domačih imen. Marsikatera imena so tudi zamešana. Z njimi se je podrobneje ukvarjal v oceni tega vodiča Z. Jelinčič v Primorskem dnevniku XV/46, 47, 48 in dalje.

Avtor začne z opisi po tehniki vodnikov. Opisuje posamezne izlete po poteh, ki jih je zaznamoval in oštevilčil CAT.

Nekoliko poetičnemu uvodu in opisu krasa in kraškega fenomena slede opisi izletov: S. Proseka k Sv. Križu, od Sv. Križa k Nabrežini in do tržaškega vodovoda, v Sesljan in Devin in izvirom Timava, na Grmado preko Cerovelj, od Vižovelj in Slivna preko tipičnega krasa do Jame v Lašci (Grotta delle Torri), ki je globoka okrog 70 m itd. Zanimiv je izlet preko Šempolaja na vrh S. Lenarda ter preko Samotorce k Sv. Križu. Pri teh izletih omenja še Pečino pod kalom, znano paleolitsko postojanko, in Pečino na Leskovcu pri Samotorci (Grotta azzura).

Lep izlet je opisan pod številko 11. Pot nas vodi preko Saleža in M. Repna, Zgonika do Repentabora.

Avtor prehaja na opise izletov v okolici Repentabara in Opčin ter opisuje tudi izlete v okolico Trebč. Na kraju so opisani zelo zanimivi izleti v dolino Glinščice, v Boljuncem in Botač ter Brezovico in Ricmanje. Pri Boljuncu in v dolini Glinščice sta znamenitosti rimski vodovod in Comicijev vrh.

V dodatku so omenjene in opisane nekatere večje in zanimivejše kraške jame, rimske znamenitosti, kamnolomi, tabori in kraški gozdovi, omenja še Comicija in Kugyja itd.

Sledita abecedno in stvarno kazalo. Seznam slik, avtomobilska karta in karta rimskih cest ter karta, v kateri so označeni opisani izleti, izpopolnjujejo to zanimivo publikacijo.

Knjižica je bila prevedena v več tujih jezikov. Žal pa ni med njimi slovenskega prevoda, čeprav so Slovenci in Jugoslovani sploh na vrhu lestvice po številu turistov na Tržaško. Morda bi ta prevod oskrbela PZS? Knjižica bo dober pripomoček vsakemu obiskovalcu Trsta in okolice, kot tudi planincu in turistu, ki bo obiskal naš obmejni kraški svet.

D. N.

DIRETTISIMA V SEVERNI STENI VELIKE CINE je veliki predmet planinske pisarije v drugi polovici leta 1958. Že Emilia Comicija vzpon je bil velika senzacija, saj so pred l. 1933 oblegali steno znani plezalci Steger, Stösser, Tissi in Carlesso. Po Comicijevem uspehu, štiri tedne za njim, sta smer preplezala Peter in Paul Aschenbrenner, l. 1934 sta sledila spet Nemca Göttner in Schmaderer, vendar se je šele osmi navezi posrečilo ponoviti smer v enem dnevu. 2. sept. 1937 je smer ponovil Comici sam v 3 urah in 35 minutah. Do l. 1953 je ta Comicijev zgled posnemala še petorica samohodcev. Comici pa se je ponesrečil in njegov prijatelj Castiglioni ga je takole označil: »Ljubil je rože in sonce, molk gorske samote in glasbo...« Rumena stena v vpadnici z vrha pa je čakala na mlado generacijo iz l. 1958. Dietrich Hasse priznava v eni od svojih reportaž, da je bil obseden od te ideje, da cele noči ni spal zaradi tega. Pravi, da strah to ni bil, kajti umik iz stene so si zavarovali s 6 mm debelo pomožno vrvjo, dolgo 300 m. Ta pomožna vrv je bila velika moralna opora. Plezanje jim je šlo od rok prirodno, naj je zahtevalo zabijanje klinov in tehniko ali prosto plezanje. Ko so dosegli zaželeni bivak, pa je razpoloženje spet zdrknilo pod ničlo. Ždeli so pod 100 m visokim previsom, ki ga je rezala poč — po tej naj bi tekla njihova jutrišnja pot. Vendar — kljub temu so spali zelo dobro. O ključnem mestu v tej smeri ni mogoče govoriti. To je pravzaprav ves rumeni del stene, če pa ni to, potem je gotovo ta poč. Že nad njo so vpisali v knjigo staro saško planinsko pesem v čast Williija Zellerja, ki se je l. 1957 poskušal v isti smeri in se jeseni 1957 ubil v Fleischbanku. S tega mesta so tudi po pomožni vrvi spustili ves nepotrebni pratež. Njihov pomočnik, ki jim je asistiral pod steno, je zračunal, da je pomožna vrv potekala 35 m stran od vznožja stene, kar omogoča približno predstavo, kako previsna je v absolutni meri ta stena. Hasse izjavlja: Problem «direktne» v severni steni Cine je rešen na športno čist način brez vsakih pridržkov. Rabili nismo nobenih drugih pripomočkov, kakor so običajno v rabi na modernih, ekstremnih turah. Nobenih električnih svetrov ali pištol za klime nismo imeli s seboj.

nov. Poleg vsega pa so se mladinci udeleževali še vodniških tečajev na Smučarski koči, na Smrekovcu in na Peči, dalje republiškega seminarja v Vratih, zimskega vodniškega tečaja na Smrekovcu in na Raduhi in še raznih drugih prireditvev. Markacisti so obnovili markacije na treh poteh. Pri otvoritvi kopalnega bazena pri Koči na Smrekovcu je bilo navzočih nad 300 planincev. Čeprav ni velik, je vendar obiskovalcem Smrekovca dana možnost, da se v vročih dneh hladijo lahko v lepi, čisti planinski vodi. Kopalni bazen so zgradili izključno s prostovoljnimi delom.

Gospodarski odsek je bil polno zaposlen vse leto. Zgradil je dva mostova na cesti Kramarica—Smrekovec ter izboljšal in delno razširil cesto na tem odseku. Izvršil je številna popravila v postojanki, uredil električno razsvetljavo in izboljšal ležišča ter sanitarne naprave. Veliko tega je bilo opravljenega s prostovoljnimi delom. Čeprav je bila postojanka v sezoni dobro obiskana in imela večji promet od lanskega leta, je zaključni račun pokazal din 294.502.— izgube.

PD IDRJA. Društvo upravlja kočjo na Hleviški planini, Kočo na Javorniku, zavetišče Sivka in zavetišče na Jelenku, lansk leto pa je še vzelo v najem zasebno stavbo v vasi Vojsko, ki jo je adaptiralo in jo bo vodilo kot svojo planinsko postojanko. Mnenja za to postojanko so bila sicer deljena, prevladalo pa je mnenje, da je planinska ali turistična postojanka na Vojskem potrebna. S tem si je seveda društvo naložilo na svoja pleča veliko breme, kajti na prostovoljno delo članstva ne more dosti računati, ureditev stavbe pa zahteva precejšnja denarna sredstva. Koči na Javorniku in na Hlevišah ne donášata toliko, da bi se sami krtili, dasi sami

potrebujeta največ izboljšav. Vse postojanke so ob koncu leta izkazale okrog din 600.000.— dobička.

Društvo se je v preteklem letu bolj posvetilo mladini. Organizirali so tradicionalni izlet na Jelenk, kamor mladina in pionirji zelo radi zahajajo v času, ko cvete avrikelj, kranjski jeglič in encian. Udeležilo se ga je preko 70 mladincev in pionirjev. Namesto na Ratitovec, so se usmerili v Vrata, kjer se je baš tedaj vršila slovesna razdelitev nagrad ob zaključku tekmovanja v proslavo Dneva mladosti. Več izletov so izvedli mladi planinci v manjših skupinah v bližnjo in daljno okolico ter v Julijce. Predavanja so organizirali skupno z Ljudsko univerzo. Izletov za odrasle niso organizirali, pač pa so večje in manjše skupine izvedle v preteklem letu več izletov kot prejšnja leta. Obiskovali so Julijce, Kamniške Alpe in celo Pohorje. Transverzalo je prehodil le en član, na tej poti pa je še kakih 20 planincev. Markacijski odsek je obnovil markacijo transverzale na odseku Idrija - Sivka - Bevkov vrh - Kladje. Mladinski odsek obstaja pri društvu že tri leta in šteje 200 članov. Fotoodsek vključuje 30 članov. V njegovem okviru sta dva pionirska fotokrožka na obeh osnovnih šolah in fotokrožek mladincev na gimnaziji. Ti krožki štejejo skupaj 39 pionirjev in mladincev. Fotoodsek je sicer zelo agilen, žal pa je izgubil popolnoma planinski značaj. Znatno so dvignili število članstva, ki je doseglo po osvoboditvi doslej najvišje število 545 članov.

PD MEZICA. Društvo je lansko leto izvojevalo veliko delovno zmago - dogradilo je planinski dom na Pecl, ponos društva in celotne planinske organi-

DIRETTISSIMO v severni steni Velike Cine sta kot tretja naveza ponovila Švicarja Hugo Weber in Albin Schelbert in to z enim samim bivakom. Danes je treba res hitro živeti.

ITALIJANI so prišli na Gašerbrum VI, tako je sporočil Ricardo Cassin. Karlo Bonatti in Mauri sta 6. avgusta 1958 stala na koti 8080 m. Vrh prištevajo med najtežje v Karakorumu. Znani italijanski alpinisti R. Cassin, T. Gobbi in F. Maraini so o tej italijanski ekspediciji pisali na CAI več pisem, iz katerih posnemamo nekaj okoliščin, v katerih je prišlo do tega uspeha v Himalaji. Ekspedicija je spadala med »težke«, tako da je skoraj trpela za »elefantiazo«, kakor pravi Maraini. Imeli so 482 nosačev, poleg njih pa še 14 izbranih. Z nosači so imeli vrsto nesporazumov in težav. Iz Karačija do Concordie so rabili 33 dni, iz Milana do temeljnega taborišča so rabili točno 2 meseca. Vreme so imeli sijajno ves ta čas. Dnevi so bili vroči, noči mrzle, v višinah malo snega, dobro se je hodilo le zjutraj, v višinah okoli 4000 m se je popoldne strašno vdiral. Morala moštva je bila ves čas dobra. Zvezni kapetan pakistanske vlade je bil vsem simpatičen. Nosači so zahtevali zase ne samo moko za svoj »čapatis« (mlince), sol in cigarete ad libitum, marveč tudi druge dobrine, tako da sta za vsakih 30 nosačev dva nosača nosila samo živež za moštvo nosačev. Z moko so bili oskrbljeni samo za dva tedna, v nadaljnjih petih tednih so jo dobavljali iz Askole. Nosači so si v Urdukas u napekli »čapatis« za štiri dni, tu so tudi izločili 8 šerp, ker se niso izkazali sposobni za hojo v višinah. Prvi problem je bil, kako najti najboljši pristop preko serakov na južnem delu ledenika Gašerbruna IV. Pri iskanju pristopa se je ponesrečil znani plezalec Mauri, vendar ne pri hoji, marveč pri kuhanju čaja. Oparila ga je vroča para in krop v samovarju, ker je neprevidno z njim ravnal. Moral je v zdravniško oskrbo za 10 dni, kar se je ekspediciji močno poznalo, posebno še zato, ker zdravljenje v višini 5100 m, v kateri je stalno temeljno taborišče, ni lahko, Mauri pa je spadal med najbolj vrle, navdušene in inteligentne može v ekspediciji. En dan je bil zanj »veramente infernale« (zares peklenski), kar je vse v taborišču močno potrilo. Tabor I. so postavili v višini 5650 m in imeli tudi dva šotora tipa Pamir, en šotor tipa Himalaja, dve butan bombi, šest pernatih ležišč in pet pnevmatičnih. Ko so 23. junija odpustili in izplačali zadnjih 65 nosačev, so zaključili prvo fazo ekspedicije, ki jo Gobbi imenuje »bestiale« zaradi naporov in nepričakovanih nezgod in grenkih razočaranj, predvsem zaradi nenasitnih, neznosnih nosačev, ki jim je na cel črti dajal potuho zvezni kapetan. Tabor II. so uredili v višini 6150 m, tu pa se je pravzaprav začela druga faza ekspedicije. Iz tega tabora je Gobbi pisal, da bi se holje obnesla »lažja« ekspedicija, da so izgubili preveč časa s približevanjem, ker so izgubili en teden v Ravalpindiju in nekaj dni v Skarduju. Sicer pa da niso razmetavali z denarjem. Dva dni po ureditvi tabora II so postavili med obema Gašerbrumoma tabor III. Vrhov z imenom Gašerbrum je pravzaprav šest. Ita-

lijani so si iz višine 6300 m izbrali severovzhodni greben, ker se jim je zdel najlažje pristopen. Prave alpinistične težave so se začele 1000 m pod vrhom, prej so jim grozili le plazovi, seraki, razpoke, globok sneg, vroče sonce, fizični napori. Tabor IV. so postavili v višini 7050 m, tabor V v višini 7350 m. 13. VII. sta startala Bonatti in Mauri proti vrhu in dosegla 7750 m, 200 m pod vrhom in 300 m zračne linije. Nato je nastopilo slabo vreme, daljši počitek je bil potreben, 6. avgusta 1958 pa sta ista dva prišla na vrh, počenši vzpon iz temeljnega tabora, potem ko sta skoro brez odmorov obiskala vse šotore.

K₂ PRED SODIŠČEM. Težko verjeti, pa je vendarle res. Poročali smo že, da je udeleženec italijanske ekspedicije na K₂, Compagnoni zahteval zase pravice do filma, ki ga je sam posnel na K₂, poleg tega pa še to in ono. Stvar je precej škodovala tudi ugledu CAI, tako da je po pravdoreku sam predsednik CAI dr. Morini napisal uvodno besedo v poročilo o tej pravdi in to v poletni številki »Rivista Mensile« 1958. Compagnoni je gledal ne ekspedicijo kot na gospodarsko delniško podjetje, sodišče pa je odločno povedalo, da je ekspedicijo organiziral CAI iz alpinistično znanstvenih razlogov, o čemer govore dokumenti. Če je ekspedicijo postavila na noge posebna komisija CAI, to stvari nič ne izpremeni, ker je bila komisija organ CAI. Ekspedicija je bila kolektivno delo in posameznik torej nima nobene pravice terjati od kogarkoli kakršnekoli povrnitve, kajti najlepša povrnitev vseh težav in žrtev je že v dejstvu, da se take ekspedicije lahko udeležiš. Vsi rezultati so pridržani torej organizatorju, ne pa posameznim udom ekspedicije. Tako je sodišče v dobro utemeljeni sodbi odreklo Compagnoniju pravico do povračila stroškov za film in seveda tudi avtorsko pravico, kajti ves uspeh, slava in rezultat v celoti gre vsej družbi, saj bi Compagnoni sam nikoli ne prišel na vrh, nobeden ga pa tudi ni silil ali pa prisilil, da gre na vrh in tvega svoje prste in življenje. Na vrhu je snemal kot ud skupnosti za skupnost, ne pa kot Compagnoni za svoj žep. S tem sodišče noče zmanjševati alpinistične vrednosti njegovega dejanja niti prezreti njegovih vrlin, pač pa pojasniti, kakšen značaj imajo taki alpinistični podvigi.

Compagnoni je bil obsojen — brez pravice priziva — na povračilo sodnih stroškov CAI, ki znašajo 458 200 lir in 380 550 lir filmski družbi K₂. Vse njegove ugovore in zahteve je sodišče zavrnilo. CAI pa je objavil, kaj je vse Compagnoni od kluba prejel. Naštetjmo še mi, kajti stvar je poučna tudi za naše razmere: 100 000 lir na mesec skozi eno leto; iz te vsote je CAI nabavil Compagnoniju avto Fiat v vrednosti 650 000 lir. Za zdravljenje na milanski kliniki je CAI namesto Compagnonija plačal vse stroške, t. j. 885 395 lir. CAI je dalje izposloval od parlamenta odlok, po katerem bi Compagnoni dobil 15 milijonov lir, če bi bil za vedno invalid. Ker pa to ni bil, mu je preskrbel mesečno rento 40 000 lir, kar končno tudi ni »pes«, ker je Compagnoni še zmožen za delo. Poleg tega je CAI plačal še potne stroške za razne konference, ki jih je Compagnoni imel o K₂, stroške, ki bi pravzaprav pripadali fondu za ekspedicije v gorstva izven Evrope. — Komentar je menda res odveč.

zacije. Za to zmago je bilo potrebno ogromno truda, ki ga je društvo zmoglo le s krepko podporo vsega članstva. Dom je bil dne 7. 9. 1958 slovesno izročen svojemu namenu. Skupna vrednost Doma vključno s prostovoljnimi delom znaša din 20.000.000.—. Poleg tega pa je društvo tudi dokončalo adaptacijo postojanke v Heleni. Poleg teh dveh društev oskrbuje še planinsko postojanko Pikovo, pri Pucu, pri Skrubeju, pri Graufu in zavetišče pod Raduho. Vse postojanke so bile aktivne.

Mladinski odsek ima okrog 100 mladincev in pionirjev, med temi 6 vodnikov in 3 vodnice. Odsek je vključen v koordinacijski odbor MO mežiške in dravske doline, ki se sestaja vsak mesec in določa smernice za nadaljnje delo. Organiziral je vrsto izletov, poleg tega pa pomagal s prostovoljnimi delom pri gradnji koče na Peci in plavalnega bazena na Smrekovcu, v upravi PD Žerjav. Za Titovo štafeto so sodelovali na odseku Sleme-Uršlja gora. Udeležili so se tudi tabora koroških mladih planincev na Uršlji gori. Odsek je zelo uspešno vodil pok. tov. Jože Segel, ki pa se je poleti smrtno ponesrečil na Peci. Spomin pokojnika je občni zbor pošastil z enominutnim molkom. Mladinci sodelujejo tudi na vseh smučarskih tekmah, najljubši pa jim je turni smuk v izvedbi KO MO, ki pa je letos zaradi slabih snežnih razmer moral odpasti. Mladinci se pritožujejo, da občutijo vse premalo zanimanja s strani matičnega društva kot PZS, ki bi jim lahko pomagala s predavanji, z nasveti in s finančnimi sredstvi. Ob zaključku zborja je društvo podarilo lične vokvirjene slike Doma na Peci vsem zastopnikom ustanov, podjetij in ostalim, ki so kakorkoli pripomogli pri dograditvi doma.

PD SOSTANJ. Društvo je številčno zopet poraslo

in, kar je najvažnejše, na novo je vključilo vrsto mladincev. To kaže na pravilno pot tega društva, ki išče nove člane ravno pri mladini, od katere tudi pričakuje, da bo dobilo nove, zdrave kadre. Društvo posveča mladini vso pozornost, posebno pa se trudil, da bi ji omogočila čim več cenejših izletov. Od celotnega števila članstva ima društvo 206 mladincev, 173 pionirjev in 9 cicibanov. Pri takem številu mladih planincev in ob njihovi pravilni vzgoji društvo lahko mirno gleda v bodočnost.

Društvo oskrbuje Andrejev dom na Slemenu, ki je bil zgrajen leta 1952. Vsako leto ima več obiskovalcev, k čemur pripomoreta lepa lega in razgled ter dobro organizirana preskrba. Lanskó leto je imel gospodarski odsek velike težave z oskrbniki in se mu je šele sredi leta posrečilo, da je to vprašanje zadovoljivo rešil. Večina gospodarske dejavnosti je slonela na ramenih tov. Dovšaka, ki vrši gospodarske posle, od kar stoji dom. Finančni uspeh postojanke je bil kar zadovoljiv. Propagandni odsek je organiziral več izletov z mladino, nekaj pa se jih je udeležilo tudi manifestacije ob priliki 15. obletnice bojev na Sutjeski. S tega izleta je zbral odsek ves dokumentarni material. Težave pa ima društvo, ker ne more dobiti ustreznih prostorov za društveno pisarno. Več članov bo v letošnjem letu tudi končalo planinsko transverzalo. Konec preteklega leta se je vršil na Slemenu sestanek vseh PD na področju tega okraja, na katerem so med drugim sklenili, da bi letos v počastitev 40-letnice KPS in SKOJ napravili skupen pohod skozi predele, kjer je šla XIV. proletarska divizija. Markacijski odsek je v preteklem letu opravil precejšnje delo. Popravil in markiral je številna pota

MINAPIN (7900 m) je gora, ki so jo poleti 1958 naskakovali Angleži. 100 m pod vrhom so izgubili dva moža. Bila sta 44-letni Edward Warr in Francis Hoyte. Angleži so s Pakistanci v istem času zavzemali Rakapoši (7790 m), s katerim so se l. 1953 spogledali Švicarji. l. 1956 pa neka angloameriška ekspedicija. Ekspediciji l. 1958 je bil pokrovitelj general Templer, šef angleškega generalštaba, in general Ayub Khan, šef pakistanske vojske.

ITALIJANI so l. 1958 posegli v Ande. Ekspedicijo je organiziral Luigi Binaghi, 68-letni predsednik sekcije CAI v Como, sestavljali pa so Meroni, Bernasconi, Bignami, Fantin, zraven pa je šla tudi Binaghijeva žena. Italijani so obdelovali skupine Nudo Veronica, Nevado Bononia, Nevado G. Marconi, Nudo Yucay, Chicon. Na Cerro CAO (5070 m) sta prišla tudi oba Binaghija. Drugo ekspedicijo je finansiralo mesto Milan in »Angelicum«, o čemer smo že poročali. Tretjo ekspedicijo v Cordillera Blanca pa je poslalo mesto Torino. Poleg Italijanov so bili lani v teh gorah še Škoti, dve ameriški ekspediciji (Amerikancem je Bailey umrl za pljučnico), ki sta skušali priti na Alpamayo, in argentinska, ki je delala v Huayhuašu.

ING. PIERO GHIGLIONE je l. 1958 izpolnil 76 let. Večji del se je to leto držal v Himalaji in to pri sedemtisočakah. Za družbo je imel Angleža Gregorya. Za l. 1959 se Ghiglione odpravlja spet v Ande.

KAVKAZ je postal za zapadne alpiniste v l. 1958 privlačen cilj, vendar so sovjetske oblasti zelo skope z vizami. Italijani ing. Negri (predsednik CAAI), ing. Gallotti, dr. Massimo Mila (znan ideolog italijanskega planinstva), Romani, ing. Contini in dr. Frisia so na vizo zamaževali. Do zamenjave z ruskimi alpinisti ni prišlo zgolj zaradi — birokratičnih komplikacij. Tudi to je možno.

CAJ, to so kratice Japonskega alpskega kluba, ki je l. 1958 praznoval 50-letnico svojega obstoja. Izdaja list Sangaku. Vidno ime sodobnega japonskega alpinista je Tetsutaró Numai in Yuko Maki, ki je stopil na teme Manaslu-ja, osemtisočaka, ki bi po vrednosti našega planinstva prej pripadal nam kakor Japoncem, saj v alpinizmu ne velja številčnost naroda.

SCHWANDA IN VANIS sta vodila l. 1958 Avstrijce v Kavkaz. Povzpeli so se na Gumarči, Irikčat, Elbrus in Džantugan. E. Vanis je 6. avg. ponovil 1400 m visoko severno steno Ulukara Tau (4302 m). Po severovzhodnem razu so prišli na Čeget — tau — čana (4109 m), kamor so že l. 1896 stopili Cockin, Holder in Wooley. Dalje so bili na Dongusorunu, vrhu, ki sta ga l. 1891 imela pod seboj L. Purtscheller in G. Merzbacher. Med najtežje vzpone štejejo severovzhodno steno Pik Ščurovski (4259 m), primerjajo ga severovzhodni steni Piz Badile. Poleg Avstrijcev so bili l. 1958 na Kavkazu tudi Francozi (G. Magnone in Claude Koganova) ter Angleži pod vodstvom Sira Johna Hunta. Ena od navez je izvedla prvi vzpon na južni vrh Dikt-Taua po južnem stebri, ki ga primerjajo severni steni Eigerja.

ŠESTICE delajo tudi Španci v Pirenejih. Naveza Montaner — Diaz je kot tretja preplezala severno steno Pitón — Carrée, ki sta jo pred dvema letoma zdelala brata Xavier iz Bordeauxa, za njima pa sta

jo ponovila še dva Francoza. Španca sta za to šestico ob lepem vremenu rabila tri bivake.

NAVEZA FRITZ MORAVEC — WANEK je 1. 1958 križarila po gorah Spitzbergh od severa proti jugu ter pri tem na marsikaj vrh stopila kot prva.

DIREKTNO V VZHODNI STENI FLEISCH-BANKA imenuje Hellmut Dumler iz Augsburga največji »alpine Mist«, kolikor ga je kdaj bilo v Kaiserju. Samo nekaj metrov je še treba plezati, sicer pa je eno samo seganje po klinih. Smer je zdrknila pod Gaudcamus v Predigtstuhlu. Tako so stanje v Fleischbanku ocenili tudi plezalci 16. in 17. ponovitve.

TUDI HOCHSCHWAB ima novo, moderno VI. 2. VIII. 1958 sta Oto Krajnc in Albert Keimel (HG Bergland, Dunaj) preplezala direktno smer v Kleiner Winkelkogel. Rabila sta 16 ur plezanja in smer ocenila za čisto VI.

POINT WALKER V GRANDES JORASSES je 1. 1958 po daljšem premoru spet pustil k sebi. Avstrijci Raditschnig, Diemberger, Brandler in Stephan so iz koč Leschaur odšli ob enih ponoči 15. avg. 1958 in prišli pod steno v dveh urah in v lepem vremenu, prvi dan prišli do črnih plat, kjer so bivakirali. Ponoči jih je zametel nov, moker sneg. Naslednji dan so zato prišli komaj do »rdečega žleba« in šele tretji dan ob 15.30 so bili na vrhu, skupaj 34 ur plezanja. Vsi ti asi se strinjajo z oceno VI. Nad 4000 m je le redkokdaj lepo, ugodno vreme. Isti štirje so ponovili tudi Rebuffatovo šestico v južni steni Aiguille du Midi.

REKORDI V ALPINIZMU odpirajo vedno nova in vedno stara vprašanja o rekorderstvu, o vsebini alpinizma, o žurnalpinizmu in raznih psihičnih elementih, ki jih psihoanalitiki zadnje čase s posebnim veseljem jemljejo na muho. Toni Hiebeler poroča, da so nekateri južnoameriški in tirolski listi prinesli novico o novem rekordu v Watzmannu, v vzhodni steni. 18-letni plezalec — imena Hiebeler ne mara imenovati — je preletel 1800 m visoko steno v treh urah in pol, pa ni bil zadovoljen, kajti ta čas je bil že večkrat dosežen. Hajdi še enkrat v steno in sreča se je rekorderju nasmehnila, na vrh stene jo je primahal v dveh urah in štirideset minut. Koliko je plezalec sam poskrbel za časopisno senzacijo, ni važno, važno pa je to, da tako pisanje lahko škoduje mladini, ki namerja svoje prve korake v hribe. Če komu prija šprinterstvo v stenah, naj to uganja sam, drugih pa naj ne pohujšuje. Pri tem bi morali časopisi vedeti, kaj je prav in kaj ni. Zastopniki dnevne publicistike v Nemčiji so na skupščini 1957 v Füssenu tudi obljubili, da se bodo senzacij željnega žurnalpinizma izogibali.

KURT DIEMBERGER, v zadnjem času prosluli zmagovalec Eigerjeve severne stene, bo imel opravka s častnim razsodiščem pri ÖAK. Svetovno časopisje se je razpisalo o tem, kakšne honorarje je zahteval za interviwe. Diemberger na to ni zinil besede. ÖAK pa je molk ocenil kot dokaz za resničnost zadevnih časopisnih novic. Poleg tega mu Dunajčani očitajo, da se je pregrešil proti tovarištvu, ker se ni hotel udeležiti iskanja Dunajčana Tittla, ki so ga v Eigerjevi steni pogrešili. Za Diembergerja je bilo važneje, da steno prepleza, kakor pa da

ter odsek transverzale Sleme - Urslija gora in Sleme - Smrekovec. Društvo misli tudi na ustanovitev alpinističnega odseka in bo zaradi tega še letos poslalo nekaj mlajših članov na alpinistični tečaj.

Kakor so bila sicer poročila društvenih funkcionarjev na prvi pogled videti skromna, je vendarle občni zbor pokazal, da delo društva ni bilo tako skromno in da je bilo delavno na vseh delovnih področjih. Velika zasluga za te uspehe gre vsekakor večletnemu marljivemu predsedniku tovarišu Andreju Stegnarju, ki je ves predan planinstvu, in pa njegovim sodelavcem v odboru, na katerih pomoč lahko vedno računata. V zahvalo za marljivo sodelovanje je zbor nekaj najdelavnejših članov obdaroval s knjižnimi nagradami, prav tako pa tudi samega predsednika tov. Stegnarja in blagajničarko tov. Milko Stegnar.

PD SENTJUR PRI CELJU. Kakor je društvo sicer majhno, je vendarle zelo delavno. Ker ni moglo izvesti sklepa zadnjega običnega zbora, da bi pričelo z gradnjo nove postojanke na Resevni — na razpolago ni bilo finančnih sredstev — se je s toliko večjo vneto vrglo na vključevanje in vzgojo mladine. Mladinski in pionirski odsek sta organizirala številne izlete v okolici Sentjurja, prav tako pa tudi na Pohorje in na Triglav. Ta je bil mladini še najljubši in so izrazili željo, da bi bilo še več takih izletov. Starejši člani so izvedli izlet na Veliki Klek. Mladinci so tudi stalno skrbeli za izmenjavo slikovnega materiala v izložbenih omaricah. Daje so med letom izvedli številna zanimiva predavanja z barvnimi diapozitivi, ki so bila zelo dobro obiskana. Društvo pa bi izvedlo še več takih izletov, če bi bila za to na razpolago finančna sredstva. V društvu prevladuje mladina, saj je od 152 članov, kolikor jih

šteje društvo, kar 52 mladincev in 36 pionirjev.

PD MARIBOR. Občeni zbor društva se je vršil v znamenju visokega jubileja 40-letnice obstoja društva. Na dan 6. junija 1959 bo namreč poteklo točno 40 let, od kar je bila ustanovljena podružnica SPD v Mariboru. Že itak slavnostnemu poteku običnega zbora so dala dokajšnji poudarek zastopstva številnih organizacij, društev, ustanov in oblasti, ki so jubilanu iskreno čestitala k doseženim uspehom. V imenu PZS sta izrazila čestitke njen predsednik tov. Fedor Košir in dr. Miha Potočnik. V svojem nagovoru je tov. Košir zlasti poudaril, da društvo v 40 letih svojega obstoja ni samo širilo planinsko idejo, temveč poleg svoje osnovne dejavnosti vršilo tudi narodno-obrambno nalogo, po vojni pa zlasti tudi naloge hitre obnove in razvoja. Zboru so pričevali tudi vsi dosedanji predsedniki PD Maribor, s prvim predsednikom tov. dr. Ljudevitom Brencetom na čelu.

Društveni predsednik tov. ing. Friderik Degen je v svojem uvodnem nagovoru najprej v grobih obrisih prikazal rast in razvoj društva v razdobju od 6. junija 1919, t. j. od osnovanja društva pa do zloma bivše Jugoslavije, nato pa od 14. avgusta 1945, ko so bili položeni temelji novemu društvu pa do danes. Društvo upravlja danes 5 postojank, ki sprejmejo letno nad 40 000 obiskovalcev. Alpinistični odsek sledi stopinjam vzornikov pred vojno in dosega zmerne uspehe. PDM je s tri tisoč aktivnimi člani danes močna organizacija v tem mestu in mu je kot takemu poverjena važna družbena naloga. 40-letnico svojega obstoja kani društvo primer-no proslaviti s številnimi prireditvami, nekatere teh

išče pogrešanca. ÓAK je zapisal: »Stvar mora biti čimprej razčiščena, kajti treba je rešiti umazano čast avstrijskih gornikov.« Kako je bilo z disciplinsko razpravo in razsodbo, zdaj še ne vemo. Diembergerjev soplezalec Stefan ni bil poklican na odgovornost, ker ni član ÓAK. Tudi o Harreru, ki je bil ta čas v Grindelwaldu, na Dunaju ne govore samo lepo, češ da mu je bil poslan telegram, naj ne odstopi od iskanja, Harrer pa se izgovarja, da ga pošta ni našla. Dunajčani temu ne verjamejo, kajti Grindelwald je tako turistično središče, da bi v njem laže spregledali, da gori hotel, kakor pa da bi ne vedeli, kje se mudi ta ali oni znameniti alpinist.

PETER AUFSCHNAITER, nekoč med najuspešnejšimi avstrijskimi alpinisti, živi, kakor smo že poročali v Nepal, kamor je pribežal iz Indije, kjer so Angleži l. 1940 internirali vse udeležence nemško-avstrijske ekspedicije na Nanga Parbat. V glavnem mestu Tibeta je dobil Aufschnaiter službo inženirja pri izsuševalnih delih. L. 1950 se je preselil v Nepal, kjer je tudi zasedel odgovorno mesto v gradbeništvu. L. 1958 je prišel na dopust v rodni St. Johann na Tirolskem. Evropske ekspedicije ga često uporabljajo za razne intervencije pri nepalski vladi.

HELIKOPTER armade ZDA je berchtesgadenski sekciji naredil lani poleti lepo uslugo s tem, da ji ja na višino 1894 m prinesel 700 kg težko peč, ki jo je bilo težko razstavljeno drugače transportirati. Ameriški helikopter je v dvajsetih minutah dostavil peč na signalno platno blizu koč, ki je peč rabila zaradi povečanega obiska. Obisk pa se je povečal, ker so potegnili vzpenjačo iz St. Leonharda na Geiereck. Ta žičnica je dolga 2850 m, premaguje 1320 m višinske razlike in ima le dve oporišči. Brzina 7 m na sekundo, v 7,5 minutah premaga progo, ima dve kabini za po petdeset oseb.

NOETOVO LADJO ponovno iščejo. Doslej so menili, da je pristala nekje v Armenskem višavju, najbrž na 5165 m visokem Araratu, nekako 3000 let po starem štetju (po bibliji 1500 let po stvarjenju sveta v 600 letu Noetovega življenja, na sedemnajsti dan sedmega meseca). Številne ekspedicije so se vbadale s tem problemom, seveda vse zastonj. Neki ruski pilot je v prvi svetovni vojni trdil, da je ladjo videl v nekem brezdnu, ko je preletel Ararat. Car Nikolaj II je takoj postavil na noge ekspedicijo, ki je baje ladjo fotografirala — vse skupaj pa je utihnilo zaradi vrtince zgodovinskih dogodkov, ki je zajel Rusijo. Sedaj je na delu neka turška ekspedicija. Sporočilo ruskega pilota in trditvam Nikolajeve ekspedicije ne prisojajo kaj prida vere. Baje je vmes tudi napačen prevod iz aramejščine. Ararat menda ni samo gora, ampak tudi cela dežela.

DUNAJČAN TITL se je lani ponesrečil na normalni poti z Eigerja, verjetno ga je vzela kložasti plaz. V tistem času so bili v območju Eigerja znani plezalci Kurt Diemberger, Wolfgang Stephan in Heinrich Harrer. Avstrijski Alpenklub (ÓAK) je, kakor smo že poročali, naperil proti njim obtožbo, da so zanemarili svojo častno dolžnost, ker niso šli iskat Tittla. Harrer ni čakal na razpravo, ampak je pisal ÓAC, da se preiskavi rad podvrže, čeprav se ne čuti krivega, ker ima na kritična datum 5. in 6.

avgusta 1958 popoln alibi in ker za iskanje Tittla od nikoder ni dobil alarma, oziroma kvečjemu od oseb, ki ju sploh ni poznal, niti ni bil alarm tak, da bi ga bil lahko resno jemal. Predsednik ÖAC njegovega pojasnila ni sprejel, češ da ga je treba preveriti. Harrerju očitajo, da je raje odšel na dve predavanji, kakor da bi šel v reševalno akcijo. Lahko bi ju bil odpovedal brzjavno, s tem bi se moral seveda odpovedati tudi mastnim honorarjem, verjetno pa bi s tako potezo pridobil nekaj popularnosti, vsekakor pa bi se lepo izkazal, četudi Tittla ni osebno poznal niti ni vedel, da je njegov šotor stal že osem dni prazen, oziroma se mu to sporočilo ni zdelo važno, ko mu ga je neki Baumgartner izročil. Torej za Harrerja vendarle nič kaj čedna zadeva. Verjetno mu za jedjo — raste apetit.

ÖAV je v osmih letih svoje vrste pomnožil za 80%, kakor so povedali v Halleinu pri Salzburgu. Tam je bila 77. skupščina PAV, vsa v znamenju žalosti za pokojnim prof. M. Buschem. Njegov naslednik je postal znani geograf in glaciolog dr. Kinzl. Sklenili so, da bodo vsi mladinski odseki dobili najmodernejše šotore in opremo za taborjenje.

MOSKOVSKI EKSPRESNI VLAK je septembra 1958 pripeljal na dunajski vzhodni kolodvor 21 ruskih alpinistov in alpinistk. Prišli so, da vrnejo obisk avstrijskim alpinistom, ki so avgusta 1958 naredili mnoge ture na Kavkazu. Ruse je pozdravil Fritz Moravec. Medsebojne dobrodošlice so bile po avstrijskih poročilih zelo prisrčne in iskrene. Rusi so se v Avstriji mudili šest tednov in so obiskali Gesäuse, Glocknerjevo in Dachsteinsko skupščino ter Wilder Kaiser.

NA HOHENBURGU, 2112 m je lani avstrijski Naturfreund postavil zasilno zavetišče, ki ga iz Moserbodna v znani Kaprunski dolini dosežeš v pol ure. Zavetišče ima tri lesenjače za bivanje, za spanje in za sanitarije ter poseben prostor za samostrežbo z osmimi gorišči na propan. Letos bodo postojanko preprosto oskrbovali, medtem ko so si lani obiskovalci morali sami postreči.

KLUB »FELSTÜRMER« so ustanovili nekateri mladi plezalci v Salzburgu. Ime kluba mnogo obeta, program pa je enak onemu iz mladinskih odsekov AV: skrb za dobro opremljena planinska taborjenja, pouk v vseh alpinističnih zadevah, skupne ture, vendar s tem razločkom, da v klub ne bo sprejet vsakdo, torej selektivni klub. Vsi udje kluba so zavarovani proti nesreči s tem, da plačajo 10 mark letno. Eden od ciljev kluba je tudi ta, da bo vse člane izučil za gorske reševalce tudi za najtežje primere. Tudi literarne naloge so si zastavili.

ROPARJI PLANINSKE FLORE se množe, čim bolj se množe obiskovalci gora. Berchtesgadenska okrajna policija je 1. 1958 zaplenila 400 očnic, organi za zaščito prirode pa so imeli kar 2500 spopadov z vandali, ki ne spoštujejo narave.

NOVICE IZ DOLOMITOV: 17. ponovitev smeri Soldà sta 21. sept. 1958 izvedla Toni Kinshofer in Alex May. Za to VI⁺ sta rabila komaj 9 ur. Osemnajsta naveza Erdenkaufner in Weich pa je isto smer ponovila v 8 urah, obe navezi pa sta imeli srečo z vremenom. Druga ni naletela niti na eno mokro mesto v vsej smeri. Direttissima v Veliki Cini pa

proslav pa bodo posvečene tudi 40-letnici KPJ.

Potrebe so narekovale, da tudi v preteklem letu ni mirovala gradbena dejavnost. Dogradilo je prepotrebno dvonadstropno depandanso Mariborske kočice, ki je bila stavljena v promet 14. julija 1958, dne 21. oktobra 1958 je vzpostavilo telefonsko zvezo med Ribnico na Pohorju in kočico na Pesniku, tako da so praktično dobili neposredno krožno zvezo: planinska pisarna v Mariboru-Ribnica na Pohorju-Pesnik-Ribniška kočica in od tod preko UKW-oddajnika zopet s planinsko pisarno. Dalje je vložilo potrebna sredstva za priprave za UKW oddajnik in prejemnik v kočici na Žavcarjevem vrhu ter izvršilo večja in manjša popravila v Ribniški kočici in kočici na Pesniku.

Število članstva se je dvignilo od 2521 v letu 1957 na 3055 članov v letu 1958. Med temi je 2164 starejših, 613 mladincev in 278 pionirjev. Porast števila članstva za več kot 500 članov je več kot razveseljiva ugotovitev in to tembolj, ker je to porast pripisati predvsem vedno večjemu uveljavljanju društvene aktivnosti preko planinskih skupin v industrijskih podjetjih. Boljši prijem v propagandi za čim številnejše društvo so v preteklem letu pokazali zadovoljiv napredek v njihovem delu z mladino. Ustanovili so mladinski odsek, ki kaže v zadnjem času močno aktivnost. Da omogoči mladincem udeležbo na izletih, prispeva društvo za vsakega mladince določeni znesek k vožnji, razen tega pa jim nudi na samem izletu kakšno enolončnico in podobno. Zaradi poglobitve dela se je odsek tudi vključil v koordinacijski odbor za šlajtersko področje. Alpinistični odsek šteje 18 članov in 8 pripravnikov, ki so v pretekli sezoni izvedli vzpone v 41 navezah. Markacijski odsek je pod strokovnim vodstvom obnovil

in popravil številne markacije ter smerne tablice in napise. Društvo je v lanskem letu izvedlo skupno 59 izletov, poleg tega pa je sodelovalo na številnih prireditvah in organiziralo pet dobro obiskanih predavanj. V zvezi s praznovanjem Dneva mladosti je društvo razpisalo nagradni natečaj za najboljše planinske spise med dijaki višjih razredov srednjih šol. Za najboljše spise so prejeli dijaki primerne denarne in knjižne nagrade, nekaj spisov pa je bilo objavljenih v njihovi letni reviji *Planine ob meji*.

Visokemu jubilarntu, ki ima za seboj tako lepe uspehe, tudi iskrene čestitke uprave in uredništva PV, ki jih je tudi osebno na občnem zboru izrekel urednik našega glasila.

PD KRANJSKA GORA. Občni zbor je z enominutnim molkom počastil spomin pok. Petra Klofutarja, dolgoletnega društvenega predsednika in športnega delavca, ki je preminul v preteklem letu, nato pa je poslušal poročila društvenih funkcionarjev o delu društva v preteklem letu.

Društvo je predvsem spravilo na tekoče administrativno delo, ki je sedaj ažurno. Organizirali so skioptično predavanje in prvomajsko proslavo na Poljanah, poleg tega pa še izlet mladine skozi Malo Pišenco in Sleme na Vršič, kjer so mladinci prejeli v koči na Gozdu brezplačno kosilo. Predavanje in izleti so dobro uspeli in tudi pokazali, da bi naj društvo izvedlo še več takih prireditev. Od občine prejeto dotacijo din 17 000 so v glavnem porabili za mladino. Četudi je društvo pri starejših članih zabeležilo precejšen padec, je članstvo znatno poraslo v mladinskih vrstah. Medtem ko je v letu 1957 imelo samo 22 mladincev in 5 pionirjev, se je število mladincev v letu

ima že peto ponovitev in to v pozni jeseni. Bila sta znana dolomitska plezalca Toni Egger in Erich Abram. Toni Egger je z Rangalterjem iz Bolzana ponovil kot drugi tudi direktno zapadno v Rotwandu. Pravi, da je lažja kot ona v Cini in da je prva naveza po nepotrebnem šarila s svedrovci (6), saj bi šlo tudi s specialčki — kasinčki. Smer ocenjuje tudi Egger kot VI+.

IZBIJANJE KLINOV se menda širi po Evropi kakor kuga med gamsi. V Allgäu, v vzhodni steni Schnecka je gorska reševalna služba priredila vajo in v steni pustila precejšnje število na tistih mestih, ki so najbolj kritična in pri reševanju jemljejo največ časa. Nekaj dni nato je nekdo iz stene izpulil 25 klinov, gorska reševalna postaja v Obstdorfu pa je z oglasom v časopisih naprosila »najditelja«, naj svoj plen vrne, lahko tudi anonimno.

Pri izbujanju klinov ne gre samo za prizadevanje, da bi domišljavi ponavljalec dal steni prvobitno podobo, kajti klina se poslužuje gotovo vsaj prvi v »izbijalski« navezi, saj klin izbija drugi. Poleg tega izbujanje često postavi pred naslednjo navezo nov problem, kam zabiti klin, kajti izbujanje često spremeni lice pečine, v kateri je tičal klin.

KURT DIEMBERGER se je poleti 1958 več tednov zadrževal v Zahodnih Alpah. On in Stephan sta letos srečno prišla preko severne stene Eigerja. Glede očitka, da s Stephanom ni šel iskat Tittla, je izjavil naslednje: »Ob nesreči samohodca Tittla sva bila za vajo na Schreckhornu in Finsteaarhornu. Nato sva kar najhitreje sestopila v Grindenwald, ker je nastopila »vremenska šansa«, se hitro pripravila, se povzela k svojemu šotoru ob vznožju stene in v noči od 4. na 5. avgust vstopila v severno steno Eigerja. Za Tittla nisva vedela, kar spričo množice turistov okoli Eigerja ni nič čudnega, alarm nisva od nikogar sprejela. Tittl bi bil moral na nek način komu javiti, da gre sam na turo. Pa tudi v tem primeru bi naju bil mogel dobiti alarm samo v Eigerjevi steni, kar je razvidno iz zadevnih notic v časopisih. Obtožba, da sva šla za svojimi cilji ne pa v reševalno akcijo, je torej absurdna.« Glede tarife za interwiewe in fotografije pa se Diembergerju zdi opravičljivo, če z njimi vsaj delno krije izredno visoke stroške bivanja v švicarskih gorah.

NESREČA V TODESVERSCHNEIDUNG med Dachlom in Rosskuppe v Gesäuse se je pripetila oktobra lanskega leta. Plezala sta dva avstrijska asa Walter Philip in Richard Blach. Prvi ima prvenstveni vzpon v NW steni kote IGM 2992 m blizu Civette, doslej še neponovljen, pa tudi Blach je znano ime. Philipp je plezal prvi, padel in potegnil s stojišča tudi Blacha. Po 10 m padca so ju vrvi zadržale, obvisela sta težko ranjena. Reševalci, ki so bili po naključju v Haindlkarski koči, so ju razmeroma hitro rešili, vendar res težko ranjena.

V **WETTERSTEINU**, v južni steni Schüsselkar-spitze sta 21. IX. 1958 Fridl Purtscheller in Gernot Wersin »popravila« smer Herzog-Fiechtl, rabila za to tri ure, ocenila smer s VI in zatolkla v steno tudi 6 svedrovcev. V Zillertalskih Alpah je kot prvi samohodec ponovil severni raz Fußsteina Hortnagel. Severni steber Sagwanda, ki sta ga l. 1939 prva preplezala Paul Aschenbrenner in Wastl Mariner (VI—), sta kot prva ponovila Kriesmer in Etschmayer.

JAPONCI sicer ne pomenijo mnogo v alpinizmu, dobro pa vedo, kolikšen je političen pomen uspeha v himalaizmu. Zato so se spravili na Buhlovo usodno goro, 7654 m visoko Čogoliso v Karakorumu in dosegli njen vrh 8. avgusta l. 1958. Bilo jih je 14.

SEVERNA STENA STUDERHORNA je vkovana v led in ima povprečno naklonino 50—55°. Vzdiguje se namreč od Finsteraarhorna, jugovzhodno, visoka je 700 m. L. 1946 sta jo preplezala P. Bormant in Loulou Boulaz. L. 1958 sta jo kot druga ponovila Mayr in Groß.

ZAPADNA STENA ROTWANDA v Rosengartnu je visoka 400 m navpična, mestoma pa previsna. Septembra l. 1958 sta jo pleplezala Nemca Brandler in Hasse, znani imeni iz Velike Cine. Po Toniju Eggerju sta jo ponovila dva mladince iz Innsbrucka, Trojer in Bader. Ta dva sta izjavila, da sta bila dobro trenirana, v dobri kondiciji, vendar je stena terjala od njiju vse, to je skrajne moči. Mesta, ki se plezajo prosto, se jima zdijo težja kot severozahodni steni Punta Civetta (smer Andrich—Faé, VI+), zabijanje klinov pa je bilo na mnogih mestih težje kot v severni steni Zapadne Cine v proslulem 35 meterskem raztežaju. V osmih raztežajih sredi stene ni niti enega mesta, ki bi bilo lahko, niti enega mesta, kjer bi se lahko usedel. Pač pa ima stena lévo, ki je dobra za bivač. Trojer in Bader sta rabila za 400 m 17 ur plezanja in sta v steni našla 150 klinov. Od sredrovcev, ki so v steni že ticali, sta uporabila le štiri. Zabiti sta morala še 25 normalnih klinov, od katerih sta jih deset pustila v steni, tako da je zdaj v 400 m visoki steni 160 klinov, to je, na vsake 2 in pol metra en klin. Od 14 raztežajev jih je 10 in pol tako napetih, da znaša ocena zdržema VI+, dobri trije raztežaji pa so lažji. — Sem gre torej pot sodobnega ekstremizma. Trenutno tempo diktirajo — Nemci.

MAURICE HERZOG je postal minister De Gaullove vlade. Ob nastopu nove visoke službe je izjavil, da bo vodil mladinsko ministrstvo v gorniškem duhu: »Nič ne gre, če ni v navezi solidarnosti. To resnico in ta duh bi rad vcepil vsaj francoski mladini.« Herzog je več let predsedoval Groupe de Haute Montagne, bil je vodja ekspedicije na Annapurno I. in si je takrat prvi ogledal Dhaulagiri ter je o tem napisal izvrstno knjigo. Pri vzponu na Annapurno je močno ozebel in so mu kasneje morali odrezati na roki in nogi več členkov. Od vidnih alpinistov današnje dobe je nedvomno dosegel najvidnejše mesto v družbeni hierarhiji.

RAVNANJE Z VRVJO je za plezalca pač ena najvažnejših opravkov, vaj in znanj, saj je vrv nekaka življenjska nit plezalčeva. Skrb za vrv, pravilno navezovanje je torej treba z vneto gojiti in izvrševati. Vsak plezalec si želi, da bi ne prišlo do resne nesreče, to je, da bi ne padel prvi v navezi. Vrv rabimo za spuščanje, za varovanje drugega v navezi, tudi pri teh dveh manevrih moramo vse delati v redu, vendar do velikih problemov pri tem ne more priti. Da obdržiš drugega, ni treba imeti vrv, ki zdrži 1200 kg. Pazljiv alpinist bo vse, kar je s tema manevroma v zvezi, z lahkoto obvladal.

Resen primer je le tedaj, če pade prvi. Za tak primer je vrv dimenzionirana, zato skrbno izbiramo

1958 dvignilo na 55 in pionirjev na 41. Zasluga za vključitev takega števila mladincev je nedvomno tov. prof. Lavrihove in tov. Gazvode, ravnatelja tamkajšnje osemletke, ki sta usmerjala večino šolskih izletov v gore in poskrbela tudi za več planinskih predavanj. Ker ni imelo denarnih sredstev, društvo ni popravljalo potov; markiralo je le stezo k Črni lopi-Vitranc. Društvo oskrbuje Mihov dom, kočo na Gozdu, kočo v Krnici in Dom na Korenskem sedlu, ki so imele približno enak promet kot predlanski. Izvršili so najnujnejša popravila v postojankah in nabavili nekaj nove posteljnine, večja popravila pa nameravajo izvesti letos. V sklopu društva delujeta postaji GRS v Kranjski gori in Ratečah, ki sta izvršili 7 reševalnih akcij.

PD BOVEC. Društvo vključuje 70 pionirjev in 30 mladincev, ki tvorijo samostojen mladinski in pionirski odsek. Zaradi daljše odsotnosti načelnice odseka je bil izveden le en večji skupinski mladinski izlet in to na Triglav. Uspeh je bil zelo dober, disciplinarna odlična, vreme in navdušenje za naš najvišji vrh pa prav tako. Posamezno in v manjših skupinah pa so mladinci in pionirji obiskovali Mangrt, Kanin, Rombon, Čuklo, kjer so smučali, križke pode, Prestrečljjenik, Kotovo sedlo, Vrščič, Črno prst, Porezen, Golobar, Svinjak in Krn.

Postojanke Zlatorog v Trenti, Dom na Predelu, Koča na Mangrtu in Koča Petra Skalarja na Kaninu, ki so v upravi tega društva, so bile dobro obiskane z izjemo Koče na Kaninu, ki ni bila stalno oskrbovana in ki zaradi okolnosti, da stoji v obmejnem pasu, ima vsako leto minimalen obisk. Največ obiskovalcev je bilo predvsem iz Italije, Holandije in Nemčije, nekaj pa jih je bilo tudi iz Anglije in Amerike. Vse tri postojan-

ke razen koč na Kaninu, ki je imela din 20 639 izgube, so ustvarile skupno din 280 598 dobička. Velike neprilike je imelo društvo s cesto na Mangrt, ki je bila tik pred glavno letno sezono nesposobna za promet. Društvo je zato organiziralo 13. VII. in ponovno 25. IX. udarniški akciji, ki sta cesto usposobili vsaj za promet z manjšimi vozili. Prve akcije se je udeležilo 78, druge pa 21 članov. Akcijo je podprl tudi OLO Gorica s podporo 100 000 din. Ta skrb pa bo v bodoče odpadla, ker je to cesto prevzela sedaj Okrajna cestna uprava pri OLO Bovec, ki ima za obnovo ceste že odobrenih 16 milijonov dinarjev. Društvo je kompletno obnovilo vsa ležišča na Mangrtu, tako da bodo planinci sedaj lahko prenočevali v udobnih ležiščih. Postaja GRS je imela na svojem področju 4 smrtne nesreče in dve proizvedovalni akciji. R. L.

DELO MLADINSKIH ODSEKOV

Ob slovesni razglasitvi rezultatov enoletnega tekmovanja v čast Dneva mladosti 22. julija v Vratih so vsi navzoči navdušeno sprejeli predlog MO Prevalje, da se tekmovanje v prihodnjem letu nadaljuje. Tukaj podajamo kratke ekscerpte iz poročil posameznih odsekov, o njihovem delu v novem tekmovalnem letu 1958/59. Kot je iz poročil razvidno, se posamezni odseki marljivo pripravljajo, vidi pa se, da je tekmovalni duh prešel v mnoge naše odseke. Namen tega tekmovanja je, da pridobimo čim več mladih ljudi za planinstvo, da jih popeljemo v gore. Če bodo spoznali vsaj nekaj tistega, kar krije naša zemlja, bodo našo domovino še bolj vzljubili.

AKADEMSKO PLANINSKO DRUŠTVO. V septembru in oktobru je odsek

mesto za samovarovanje. Tu grozi velika nevarnost za prvega, ki je padel, kakor za drugega, ki varuje in ki ima samovarovanje. Ta primer pa se takorekoč nikjer ne vadi. Zgodi se sem in tja, da kak mojster, inštruktor »skoči« kaka dva metra »v vrv«, toda tudi to je že izjema, o resnem urjenju za tak primer skoro ni govora. Kdo pa bo »skočil v vrv« 8 do 10 m! In kaj bi reklo zavarovalnice, če bi pri taki vaji prišlo do nesreče! To pa na stvari nič ne spremeni: Toga, česar bi se morali najbolj vaditi, se sploh ne vadimo, in to je ravno, kako obdržati padec od zgoraj. Sile, ki se pri tem razvijejo, so izredno velike, vrh tega pride do padca iznenada, ne da bi ga pričakovali. Kdor se ni intenzivno vadil, bo v 80% primerov vrv izpustil, prijel ga bo bliskoma krč, zaradi strahu ali zaradi bolečine, ki jo povzroča trenje vrvi, ko teče skozi pest, ali pa bo vrv, ko teče skozi pest, blokiral. Oboje je skrajno nevarno. Če vrv izpusti, bo verjetno tudi varujočega potegnilo, če pa vrv blokira, se vrv utegne začeti trgati.

Neznansko važno je torej, kako ravna varujoči, prav tako važno pa tudi, da to ravnanje vadimo in to z vrečo, težko 80 kg, na vrvi, ki teče skozi vponko 3, 4, 5, 8 m pod vrečo, vadbeni rekvizit pa obesimo lahko na drevo, hišo, blok. Prav je, če se pri vaji oblečemo v debclejšo obleko in natakemo rokavice, da nas ne odrgne.

V Ameriki to že vadijo in sicer v civilu in v vojski, Evropa pa je ostala pri teoriji.

DHAULAGIRI utegne biti pri osemstisočakah, ki bo »padel v naročje« Avstrijcem. Mala Avstrija je pri nepalski vladi že dobila dovoljenje, da poskusi srečo in sposobnost. Ekspedicijo 1. 1959 bo vodil ing. Fritz Moravec. Poleg Avstrijcev so vložile prošnjo za po dve ekspediciji Velika Britanija, ZDA, Francija in Švica pa bi radi poslali v 1. 1959 po eno ekspedicijo za največje lavorike v gorništvu.

HIAS NOICHL, član švicarske sekcije SAC Pilatus, je bil lani eden od naskakovalcev severne stene Eigerja. Zaradi Eigerja je lani nastal pravi »tiskovni« vrtinec, med drugim tudi zaradi Noichla, ki mu je kamen močno poškodoval roko. Zdravniška nega je imela tolikšen uspeh, da bo verjetno Noichl kmalu spet v eni od prvih sodobnih evropskih navez.

DAV je imel lani 87. skupščino. Namesto Jenneweina so izvolili za predsednika dr. Friedricha Weissa iz Stuttgarta, po poklicu bančnega direktorja. Na skupščini so bili zastopniki 203 sekcij, DAV pa ima 160 000 udov, s čimer je postal ena najpomembnejših kulturnih organizacij v Zahodni Nemčiji. Skupščina je delala pod geslom »zaščita prirode«. Dr. Hans Hanke, urednik »Bergsteigerja« je o tem poročal naslednje: »V nemških Alpah je le malo prvobitnega sveta. Kolikor ga pa je, ga je treba brezpogojno ohraniti. Če se je doslej DAV pečal z nadelovanjem poti v gorski svet, zidal koč in gradil steze, mora s tem odločno prenehati. Če se DAV pri vsakem posegu tehnike v gore, pri vsaki gradnji železnic in cest v prvobitni gorski svet protestira, potem mora z zgledom naprej, če hoče s protesti res uspeti. Zato je DAV sklenil, da ne bo zidal nobene koč več in ne bo več nadeloval nobene poti. Upa, da ga bodo tudi turistični činitelji pri tem

posnemali, saj je nedotaknjena priroda zaželen cilj tujcev, ki prinašajo v deželo denar. To stališče bi morali sprejeti in zastopati tudi gospodarski krogi.«

ŠVICARSKA TOPOGRAFSKA SLUŽBA je od oblasti ZDA dobila naročilo, naj izdela topografsko karto 49. ameriške države Alaske oziroma gorovje, katerega osrčje tvori Mount Mac Kinley, najvišja gora Severne Amerike (6240 m). Pri delu bo topografski službi pomagala tudi znana ustanova za raziskovanje gora, ki bo topografe oskrbela z gorniško opremo in s taboriščno bazo.

ZA SVEDRANJE IN SVEDROVCE se je močno zavzel tudi znani dolomitski specialist Cesare Maestri, češ da to ni nujna profanacija gore. »Lahko je zganjati purizem (iz slovnice je torej pojem purizma zašel tudi v gorništvu) z daljnogledom — jaz pa ne bom sodil, dokler sam ne pogledam«, je dejal Maestri, in že 14. julija 1958 z mladim tovarišem mladim vodnikom Holzerjem iz Bolzana, naskočil nemško direttisimo v Veliki Cini. V steni sta bila 55 ur, 31 ur manj kot oni štirje Nemci.

Po vzponu je Maestri izjavil: »Da sva splezala preko prvih 350 m stenc, sva uporabila vseh 180 klinov, ki so jih nemški plezalci pustili, seveda tudi svedrovce, ki so ždeli vsi na »strateških« mestih. Ti klini so kazali, kako težko jih je bilo zabiti, brez njih pa bi bil vzpon nemogoč. Sicer pa so jih sem in tja uporabljali že mnogi veliki plezalci.

Vzpon je »ogorčeno« težak od vstopa do izstopa, previs za previsom, streha za streho. Stena jim ni nič podarila in je od njih terjala uporabo kakršnega koli umetelnega sredstva, so pa vsi štirje s prostim plezanjem splezali taka mesta, ki so na meji možnega. Ta mesta bi bila trda preizkušnja za največje alpiniste od včeraj in danes.

Uporaba dleta ni torej prav nič hujšega kot uporaba navadnega klina. Svedrovci so pri ekstremnih težavah prav isto kot kisikovi aparati v velikih višinah ali kot katerokoli drugo umetno sredstvo, ki ga je ustvarila tehnika. Paul Preuss, ki je uporabljal samo vrv in se je zanašal na svojo veliko tehniko, bi se morda zgražal. Mi pa se ne zaletavamo v male svedrovčke, ki so dokaz novega napredka, marveč raje pazimo, da ne bomo umazali alpinizma, simbola čistosti, z nezakonitimi, nelojalnimi in antišportnimi oblikami konkurence, z bednimi špekulacijami, ki upropaščajo tradicijo poguma in lojalnosti, ne da bi vrtali skalo kakor ubogi svedrovček.

Moje je ta smer VI A3; ker se bodo svedrovčki rabili zdaj zmerom pogosteje, predlagam za take smeri, kjer so potrebni, novo težavnostno lestvico VI A E (E — expansion, le piton à expansion), A = artificielle). Za ocenitev ekstremnih storitev v prostem plezanju bi bilo dobro prav tako pritakniti še eno stopnjo k običajni lestvici.«

Tako Maestri in za njim Guido Tonella, dve zveneči imeni italijanskega alpinizma. Za nas je to toliko pomembno, da ugotovimo, kje smo in kaj moramo storiti, da bomo lahko spet trdili, kar smo nekaj let po vojni tako radi in tako prostodušno ponavljali od zbora do zbora, od seje do seje: Da je naš alpinizem dosegel evropsko, torej svetovno raven.

VIŠINA MATTERHORNa tudi ni bila brez problemov. Ima dva vrhova v grebenu, ki se vleče

organiziral dvakrat predavanje tov. Tije Badjure o potovanju po avstrijskih, švicarskih in francoskih alpah. Organizirali so tudi dvakrat izlet iz Tamarja preko Slemena na Vršič.

CELJE. Organizirani sta bili dve predavanji, in sicer o švicarskih gorah in Kavkazu, ki se ju je udeležilo okrog 600 mladincev. Organiziran je bil tudi izlet na Bohor.

DOVJE — MOJSTRANA. Vršila sta se dva izleta in to na Luknjo in Skrlatico.

HRASTNIK. Mladinski odsek je imel več izletov, zlasti na Kal in Mrzlico, pa tudi na Pohorje, Lisco, Karavanke in Julijske Alpe.

JESENICE. Po zaključkih enoletnega tekmovanja smo imeli več izletov. Organizirali smo dvodnevni izlet na Mojstrovko, dva člana pa sta se udeležila proslave na Sutjeski.

V času od 23. VII.—12. VIII. se je vršilo tekmovanje v dveh skupinah v Stari Fužini ob Bohinju. Na taborjenju je bilo izvedenih 5 izletov na bližnje vrhove in dvodnevni izlet na Triglav.

VIDEM - KRŠKO. Izvedeni so bili štiri pionirski izleti, in sicer na Mirno goro, na Triglav, Celjsko kočo in na Sveto goro. Vseh izletov se je udeležilo 40 pionirjev.

LJUBLJANA - MATICA. Odsek ima v svoji oskrbi Zavetišče na Bogatinskem sedlu. V juniju je bil organiziran zelo številen izlet iz Tamarja preko Slemena na Vršič. Obiskali so tudi Mrzlico, Triglav, nato pa so se podali na Pohorje, kjer so pričeli s transverzalo. V septembru pa so priredili izlet na Grintovec, pozneje pa še na Lobnik in Kum.

LUČE. Društvo je organiziralo več izletov. Najbolj uspešno pa je bilo 10-dnevno taborjenje na Radchi, ki se ga je udeležilo 26 pionirjev in mladincev.

MARIBOR. Mladinski odsek so ustanovili 26. XI. 1958 in so imeli izlet na

Mariborsko kočo preko Pečke. Izleta se je udeležilo 14 pionirjev in mladincev.

MEZICA. Mladinski odsek je opravil mnogo prostovoljnih ur pri gradnji planinskega doma na Peci in so v ta namen organizirali tri skupne izlete. Prav tako so pomagali pri gradnji bazena na Smrekovcu.

Prav tako so se udeležili slovesnega odkritja doma na Peci in mladinskega tabora na Uršlji gori. Z zassavsko mladino pa so se sestali na Mrzlici in Šmohorju. Sredi novembra pa so se še enkrat povzpeli v slabem vremenu na Peco.

M. SOBOTA. Kjub odaljenosti je njihov MO zelo agilen. Imeli so dve predavanji s slikami o planinski transverzali. Privedili so naslednje izlete: junija na Vršič in Trento, konec junija pa še enkrat na Vršič, Trento in Vrata. Julija so imeli taborjenje v Martuljku, odkoder so priredili potem pohod v Krnico preko Kriških podov, Razorja, Prisojnika na Vršič in nazaj v Kranjsko goro.

OBRTNIK, MARIBOR. MO ima sestanke redno vsako sredo, kjer imajo razna krajša in daljša predavanja.

Od 25. V. 58. do 30. X. 58 ima MO naslednje izlete: V juniju so imeli dva izleta na Uršljo goro, ki se jih je udeležilo okrog 5 mladincev. Na Dan borcev je sodelovala skupina MO pri proslavi 15. obletnice bojev Pohorskega bataljona pri Treh žeblih. V času od 16. VII. do 20. VII. je 5 mladincev hodilo po transverzali od Maribora do Kokrškega sedla in se vrnilo preko Krvavca domov. V juliju je bil izvršen tudi izlet na Triglav. 10 mladincev je prehodilo še krajši del transverzale, in sicer preko Pohorja. V tem mesecu je bilo organizirano

od E — SW na W — NW. Med njima je majhen presedlaj vzhodno od njega je švicarski vrh (44482 m) zahodno pa italijanski (4505 m), razlika je torej 23 m. Tako vsaj je mislil še l. 1912 M. O. Nicollier in o tem tudi pisal. Švicarska topografska služba pa je kasneje ugotovila za švicarski vrh 4477,5 m za italijanski pa 4476,4 m, razlika je torej minimalna, komaj en slab meter. Ti dve višini sta vrisani tudi v novi državni zemljevid 1 : 50000 po najnovejših trigonometričnih meritvah.

ZERMATSKA KRONIKA 1958 do 20. julija ni kazala kaj prida. Razloge so iskali v bruxelski svetovni razstavi, v Lourdesu in v pomanjkanju deviz pri francoskih gostih. Potem pa se je Zermatt napolnil čez noč do zadnje postelje, privrele pa so tudi množice prehodnih gostov. Nesreč okoli Testa Grigia in Theodula ni bilo ravno veliko, vendar toliko, da Švicarji razmišljajo, ali ne bi bilo pametno postaviti pred ledenik potrebne napotke v štirih jezikih, predvsem pa to, naj turisti ne hodijo nenavezani preko ledenikov, ki s svojimi razpokami preže na neizkušene izletnike.

WALT DISNEY, se je l. 1958 dalj časa mudil v Zermattu, ker je tu snemal svoj film »The Banner in the Sky« (francosko *Le troisième homme dans la montagne*). Film je kolosalna reklama za Švico in po mnenju turističnih činiteljev prvovrsten. Tehnično je bil zahteven, delalo je zanj 50 filmskih tehnikov, čez 200 stativov — domačinov in letoviščarjev. Producent filma je British Walt Disney, realizator Ken Annakin. Zermatt je v filmu Kurtal, Whymper pa nastopa kot Monsieur Winter, gre torej v glavnem za romanco na temo prvega vzpona na Matterhorn, čeprav je zraven precej domišljije. Saj bi tudi bilo težko narediti vse po resnici. Vendar so mnogo tvegali, da bi ustvarili vtis Zermatta iz l. 1865.

TRI NOVE ŽIČNICE so l. 1958 odprli okoli Zermatta: Eno paralelno tisti na Lac Noir, drugo na Staffalp v smeri proti Matterhornu, tretja pa gre preko doline Zmutt na Hohlicht-Hohbalm. Zgradili so tudi nekaj novih cest in poti in velike naprave za obrambo pred plazovi.

NESREČE HELIKOPTERJEV zaradi kablov pri vzpenjačah niso več redkost. V Franciji se je to zgodilo že pred leti, v Švici pa lani 29. julija v Andermattu zaradi kabla pri žičnici na Bätzberg. 31. avg. 1958 pa se je ponesrečila Lastovka (Alouette), ki je bila na turističnem poletu na Col du Géant. Zaletela se je v kabel tovarne žičnice na Vallée Blanche. Štirje potniki so se ubili. Kabel ni bil označen kot nevaren za aviacijo, čeprav je tak signal večkrat zahteval pilot-lovec Guiron, specialist za vzlete preko Mont-Blanca in šef aerodroma Passy-Mont Blanc.

VZGOJNE METODE posegajo tudi po alpinizmu kot odličnem sredstvu za »poboljšanje ljudi«. Danes sicer ni več poboljševalnic, obstojele vzgojni domovi, ki izgubljene mlade ljudi socialno »reintegrirajo« s pomočjo dela, teatra, glasbe in športa v prosti naravi, da bi z njim vzbudili pri mladini občutek odgovornosti, smisel za delo,okus za zdravo avanturo, za duh solidarnosti, za vse tisto, kar mora imeti uravnovešena človeška osebnost. V Švici so z alpinističnimi nalogami poizkusili pri prevzgoji

v domu v Vennesu: z njimi so vzbujali čut za odgovornost, za štednjo, za vztrajnost in jih na ta način uvajali na normalno življenjsko pot. V alpinistični tabor so poslali 12 gojencev, v kočo Mountet v dolini Anniviers. Učili so jih hoje po ledeniku, reševanja iz razpoke, gradnje igluj, čitanja zemljevida, kakšna bodi oprema, hrana alpinista. Tudi navezali so se in naredili nekaj klasičnih vzponov. S turisti na koči Mountet so bili gojenci kmalu v kontaktu in so se z njimi dobro razumeli.

AMERIŠKA EKSPEDICIJA v Karakorum je stopila na vrh 7821 m visokega Gašerbrum I. Italijani so sredi julija 1958 postavili temeljno taborišče, kamor jim je brašno, opremo in ves pratež znosilo 450 nosačev, torej veleekspedicija. Vodil jo je Ricardo Cassin, med udeleženci so bili tudi Gobbi, Bonatti in Oberto.

ŠVICARSKI HRIBOVEC, hribovski kmet, kakor se sem in tja raje sliši — višinski kmet je v težavnem položaju. Niti federalne niti kantonalne subvencije ga ne morejo sanirati. Kmet se sicer še drži na svoji zemlji in z veseljem spremlja napore oblasti, da bi mu izsledila in nudila nove vire za obstanek. S primernim gnojenjem omogočajo dvojno košnjo, priporočajo gospodarno siliranje, pošiljajo mlade strokovnjake, ki se z vncmo spoprijemajo z množico vprašanj, ki tarejo hribovce. Švicarska vlada se zaveđa, da spadajo hribovski zaselki k bistvenim sestavinam mikavnosti in lepote, ki jih nudijo Alpe, zato jih skuša umetno ohraniti in ubraniti pred razvojem, ki se kaže vsepovsod: hribovske vasi mladi ljudje zapuščajo in iščejo kruha v tovarnah, ki se grade v dolinah. Eden od ukrepov, ki ga narekuje turistična industrija v Švici, je tudi gradnja »mlekovodov« iz zbiralnikov na planšarijah do večjih centrov. Tak transport mleka se je dobro izkazal: ni predrag in je higiениčen, mleko pa v cevih nič ne izgubi na okusu. Cevi so položene pod rušo, preko grap in vrtač pa so položene na enostavnih podpornikih. Švicarske kmetijske zadruge imajo v tej stvari že triletno izkušnje in pravijo, da bodo mlekovode uvedli povsod, kjer so le potrebni. Doslej so jih imeli le v dolini Hérens in Anniviers.

NA GROENLANDIJO so šli leta 1958 dr. Roger Bretton iz Annemasse, René Dittert iz Ženeve, Robert Grélot iz Annemasse, Victor Lasarre iz Ženeve in Rodolphe Tissières iz Martigny, torej precej znane osebnosti v svetovni alpinistični ekipi. Na Groenlandiji so bili od 30. julija do 7. septembra, torej 40 dni posvečenih raziskovanju in razgledovanju po deželi, ki ima marsikakšno površino na zemljevidu označeno z belo liso. Vzpone so delali iz dveh taborov v Ikamiutu in Kangiussaku, 10 m nad morjem, na vrhove, ki so terjali plezanje 1500 do 2000 m visoko nad morsk gladino. Vsak vzpon je trajal 15 do 20 ur. Iz Ikamiuta so obrali bolj kopne vršake, podobne Chamoniškim iglam, iz Kangiussaka pa so dosegali vrhove, ki so bili bolj podobni Wališkim Alpam. Vse špice so seveda poimenovali z rezervo in z dovoljenjem Geodactisk Institut Danemark. Podnebne razmere so imeli izredno ugodne, v 40 dneh so imeli samo tri dni dež. Pač pa ima zapadna Groenlandija drugo nadlogo, miriade mušč. Temperatura v senci se je sukala od

še nekaj krajših izletov na Mariborsko kočo, Boč in dvakrat na Tuzlov vrh, kjer so sodelovali pri gradnji doma s prostovoljnimi delom.

V začetku se je MO udeležil tabora mladih koroških planincev na Uršiji gori. V tem mesecu je prehodilo transverzalo od Maribora do Slovenj Gradca spet 20 mladincev.

Njihovi mladinci so sodelovali tudi pri odkritju doma na Peci. V septembru in oktobru je bilo izvršenih še več krajših izletov na Mariborsko kočo, Tuzlov vrh, Mrzlici in Smohor, Zavčerjev vrh, Ruško kočo.

V novembru so organizirali spet izlet preko Pohorja, nato na Urbana in Tuzlov vrh. Na Zavčerjevem vrhu so praznovali 29. november, na predvečer pa so kresovali na Tuzlovem vrhu.

PREVALJE, MO PD Prevalje je najdelavnejši MO v Sloveniji. Njihov odsek šteje 266 članov. Po tekmovanju in do konca leta 1958 so izvršili naslednje pohode in izlete.

V juniju pohod po transverzali od Postojne do Podbrda, v juliju pa pohod po transverzali v Kamniških alpah. Udeležili so se slovesne razdelitve nagrad v Vrahih in pri tem obiskali Triglav. V avgustu so priredili taborenje ob Bobrovem jezeru in tabor mladih koroških planincev na Uršiji gori ter izlet na Mrzlico in Smohor, Raduho in v dolino Trente, od koder so se povzpeli na Jalovec. V jesenskih mesecih so se udeležili otvoritve doma na Peci, obiskali Pohorje, Bobrovo jezero in že večkrat Plešivec.

Preko 50 mladincev njihovega odseka hodi po transverzali, okrog 40 mladincev pa je že prehodilo 90 % celotne poti.

MO izvršuje tudi markiranje in popravilo planinskih poti. Prirajajo tudi mnogo predavanj in se jih radi udeležujejo.

PTUJ. Tudi **MO PD** Ptuj je imel v lanskem letu nekaj izletov in pohodov. 1. maja so bile tri skupine za 2 dni na Pohorju, kjer so obiskali domove in vrhove do Ribniške koče, pozneje pa so še enkrat obiskali Mariborsko in Ruško kočo na Pohorju.

Konec junija so se povzpeli na Prokletije v Crni gori. 8. julija pa so se udeležili II. izleta mladih planincev Hrvatskega Zagorja.

RADLJE OB DRAVI. Njihov odsek je vključen v koordinacijski odbor Meziške in Dravske doline. Imeli so nekaj izletov, in sicer na Luknjo, Peco, Mariborsko kočo, Sumik, Ruško kočo, Partizanski dom. Udeležili so se tudi tečaja za vodnike na Smučarski koči pod Plešivcem in na Smrekovcu. Njihovi mladinci so bili prav tako na taboru mladih koroških planincev na Uršlji gori.

PD CRNUCE. Društvo upravlja kočo na Mali planini, ki jo je v preteklem letu prepleskalo znotraj in zunaj, opremilo jedilnico z novim pohištvom, v kuhinji, jedilnici in hodniku pa položilo polivinil. Poleg koče pa je zgradilo moderni vodni rezervoar s kapaciteto 5,6 m³ vode s čistilci. Za vsa ta dela je porabilo okrog 250 000 din, poleg tega pa so člani in mladinci izvršili okrog 600 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti ca. 60 000 din. Nekateri so za to porabili tudi del svojega rednega dopusta. Društvo želi, da bi postojanka, ki jo ima sedaj v najemu, prešla v njihovo last, s čimer bi se društvo postavilo na lastne noge. Postojanka je sedaj zaprtega tipa in služi le članom tega društva. Zgraditev moderne žičnice na Veliko planino pa vsekakor zahteva, da postane postojanka odprtega tipa in da je stalno oskrbovana. V koči je letovalo preteklo leto okrog 240 pionirjev, za kar je dala potrebna fi-

0° do 6° C ob 6. uri zjutraj, od 10° do 18° C čez dan. Povprečna temperatura vode v fjordih je znašala okoli 10° C. Vetra ni bilo. Vegetacija na obali je podobna alpski v višini 2500 m (borovnice, mah, lišaji, sem in tja kaka jelša). Kakih 100 primerkov groenlandske flore so vzeli s seboj za botanični muzej v Zenevi. Ekspedicija je imela na razpolago večjo motorko za prevoz obeh taborov iz fjorda v fjord, poleg nje pa še majhen motorni čoln za krajše daljave. Oboje so najeli v Sukkertoppenu, mestecu, ki mu pravijo severne Benetke in ima 1300 prebivalcev.

Ves čas so bili vsi zdravi, manjši prehladi so ovirali posameznike le nekaj dni. Danska vlada in oblasti na Groenlandiji so šle Francozom in Švicarjem zglečno na roke.

Kako se lepo bere »compte rendue« takele male ekspedicije! In kako preprosto! Treba je le sredstev in volje. Volja je seveda cenejša in zato je je tu več, tudi pri nas.

Naj navedemo še nekaj imen, s katerimi je ta francosko-švicarska naveza krstila špike, ki rastejo neposredno iz mrzlega arktičnega morja: Aiguille du Lac (1730 m), Aig. du Fou (1580 m), Quinquatakakai (1190 m), Aig. d'Ikamiut (1299 m), Mont Kangiussak (2140 m), Aig. Rose (1780 m), Aig. Blanche (1908 m), Sangmissok (2060 m), Pointe de l'Eternité (1980 m), Pointe du Torrent (1240 m).

PIEMONTEZI iz Turina so bili v Andih, v Peruju. Vodil jih je Giuseppe Dionisi. Povzpeli so se na štiri deviške vrhove nad 5000 m visoke. Najvišji dosežek je bil Nevado Ranrapalca (6162 m), 30 km oddaljen od baznega taborišča v Beli Cordileri. Trinajst dni so potrebovali, da so ga zmagali, in postaviti so morali tri vmesna taborišča. Imeli so s seboj tri nosače in 22 tovornih živinčet. Ranrapalca jih je trdo vprašala, po čim so: Premostiti so morali ledeniško razpoko, 15 m široko, kar jim je vzelo poldrug dan dela, preplezati so morali 30 m visok navpičen leden prag — tako pravi Lo Scarpone.

ING. PIERO GHIGLIONE organizira angleško-italijansko ekspedicijo v območje Everesta, potem ko je v zimi od 1957/1958 šaril v Sierrri Nevadi v Kolumbiji. Imel je s seboj dva vodnika G. Pirovana in G. C. Canalija. Šli so v Nevaditos in Picos Orientales. Prekoračili so reko Donaču, postavili bazno taborišče v višini 4600 m med Pic Ojeda (5490 m) in la Reina (5538 m). Tu so po severni steni, polni ledu, preplezali vrh brez imena (5000 m) južno Reine. Iz drugega taborišča v dolini Guarapuri so se povzpeli na srednja dva vrhova. Reine in Pic Ojeda I, po severovzhodni in jugovzhodni strani oz. steni. Pic Ojeda II, kamor je prišel stari Ghiglione po zapadni steni, so krstili za Punta Italia. Kako neki drugače! V Nevaditos, kjer je kot prvi stopil na pet glavnih vrhov, je enega krstil za Punta Brigue, na čast mestecu in športnikom, s katerimi je v tem mestu marsikaj lepega doživel. Nevaditos so visoki 5200 do 5400 m. Tu so taborili v višini 4600—4700 m. Vzhodne vrhove so preimenovali kar za Picos Orientaux in jih vse dejali podse. Visoki so 5100 do 5400 m. Končno so prekržarili Sierrro Nevado od severovzhoda do jugovzhoda in prečili tudi »Goro smrti«. V 40 dneh je stari Ghiglione stopil na 21 deviških vrhov in urezal nič manj kot

30 novih smeri, in to vse težke. Od povsod je v Italijo prinesel tudi zbirke za muzeje in botanične vrtove.

GAŠERBRUM IV so lani zavzeli Italijani, znana Walter Bonatti in Carlo-Mauri. Na vrh sta odšla iz tabora VI v višini 7750 m in sta imela do vrha še 230 m. Za prvih 100 m sta porabila tri ure, to se pravi, zelo malo. Nato so težave v skale zrasle na III in IV. Vršac Gašerbrunn IV je namreč iz belega apnenca, podobnega marmorju. Vrh tvori pet stolpičev. Italijana sta se odločila za tretjega. Zaradi krušljivosti so klini slabo prijemali, težavnost pa je mestoma iz IV zrastle tudi do V, kar je v višini 8000 m pač še težje. Rabila sta dve uri, da sta prišla na vrh srednjega zobu, potem pa sta morala takoj obrniti, ker je grozilo slabo vreme. Za sesto sta rabila šest ur — za 230 m, za vzpon 8 ur. Potem je snežilo vso noč, sestop od tabora VI v tabor V je bil skrajno tvegan, vendar drugega ni kazalo. V taboru V sta ju pričakovala Gobbi in De Franceschi. Prvi je pripravil čaj, drugi pa jima je šel nasproti, 30 m od šotora pa je v megli stopil z grebena in zdrsnil po pobočju z naklonino 60° kakih 100 m daleč. Ostala trojica ga je že imela za izgubljenega, vendar se je nekako izvlekel in sam prišel nazaj v tabor V.

ARGENTINE ni med pomembnimi gorami Švice, pomembna pa je za švicarski sodobni alpinizem, ker je švicarska naveza Apothélos-Jaquet lani v njej zarisala nekaj »modernih« smeri. Smer po veliki zajedi ima štiri mesta VI, stopnje, tri V in več kot 60 m zgolj tehničnega plezanja A₁ in A₂. Za 250 m sta porabila v tej smeri 60 klinov, 7 sta jih morala v skali pustiti. Drugo smer sta izplezala na stolp z imenom Grand Gendarme. Težavnost nikjer ne pade pod IV+, eno mesto je VI, tri V, 20 m je A₁.

POINTE WALKER v Grandes Jorasses 1. 1958 niso zmogli samo Nemci Brandler — Raditschnig, Diemberger — Stephan, temveč tudi Francozi Vaucher — Terond in Demanges — Senaller — Jaccoud, sama nova francoska imena. 5. in 6. avgusta sta pokojni Jean Couzy in René Desmaison v Point Margherite (4066 m) v Grandes Jorasses polegnili novo smer, visoko 900 m, težavnost V. Bivakirala sta 50 m pod vrhom.

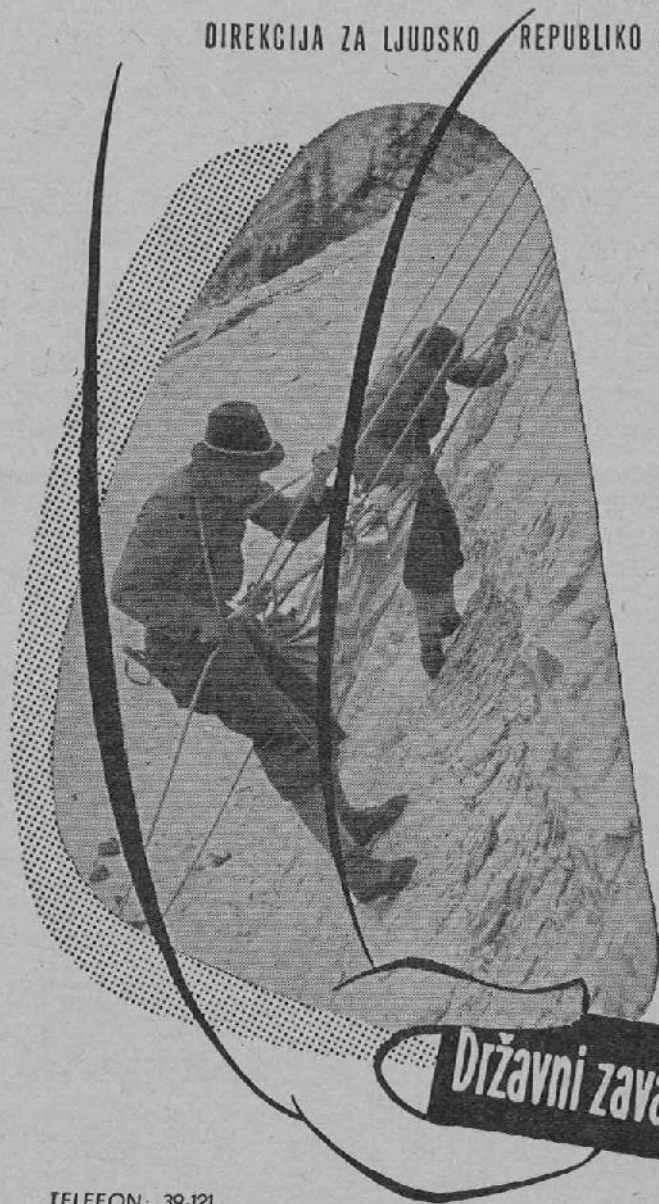
WILFRID NOYCE je eden od simpatičnih zmagovalcev Everesta. O vzponu je izdal knjigo (288 strani) pod naslovom »Ali smo res osvojili Everest?«, torej precej drugačnim, kot ga ima Huntova knjiga o istem slavnem vzponu. Knjiga vsebuje zanimive refleksije o odnosu človeka do gore, ki daje vsakomur svoje. Noyce v knjigi slika svoj Everest in si pri tem nič ne domišlja, da bi mogel biti objektivni. Noče biti senzacionalen, hoče biti odkrit in pošten. Noyce je star 35 let, po poklicu šolnik, direktor. Pred vojno je bil med najboljšimi angleškimi alpinisti. Med vojno je bil v letalski službi v Kašmirju. Po vojni je bil v Garshvalu in je v Sikkimu prišel na Pauhunri (7160 m).

AVION CHOUCAS je 12. julija 1958 pristal na Dôme du Goûter (4304 m). Pilotiral ga je šef pilotov Henri Giraud iz dauphinejskega Aerokluba.

nanena sredstva na razpolago SZDL občine Crnuče, ki je bila organizator te kolonije. V celoti je postojanko obiskalo 1115 planincev. Večjih skupinskih izletov društvo ni uspelo organizirati, pač pa so člani v manjših skupinah obiskovali Kamniške Alpe, Pohorje, Julijce in Karavanke. Uspel je le večji skupinski izlet pionirjev na Crni vrh nad Jesenicami. Na pobudo učiteljskega zbora in mladine z Dola so dne 15. I. 1959 v Dolu formirali skupino, ki šteje 15 članov in 12 pionirjev. V lanskem šolskem letu je društvo na novo vključilo 87 pionirjev. Društvo je šlo leta 1957 skupaj 138 članov, v letu 1958 pa je porastlo na 201 člana. Od tega je starejših članov 90.

PD POLJČANE. V preteklem letu je bil upravni odbor društva sicer okrepjen z nekaterimi mlajšimi člani, kljub temu pa mu ni uspelo dvigniti števila članstva in poživiti njegovo dejavnost. Društvo vključuje le 54 članov, nima pa mladincev in pionirjev. Organiziralo je 4 skupinske izlete in eno predavanje z barvnimi diapozitivi. Vsa teža dela je bila tudi lansko leto prenesena na upravljanje Doma na Boču, ki jim zaradi premajhnega obiska prizadeva že dalje časa velike skrbi. Društvo si pomaga, kakor si pač more, da pride do potrebnih finančnih sredstev. Velik del izgube, ki je nastal med letom, je društvo pokrilo z dohodki prireditve na Boču 1. maja, vinske trgatve in silvestrovanja, znatna sredstva pa je pridobilo tudi s kuhanjem apna. Popravila je zopet potreben lesen razgledni stolp, ki dolgo časa ne bo več vzdržal tak, kot je. Za elektrifikacijo doma so izdali 430 523 din, za to pa dolgujejo PZS 300 000 din. Popravila je potreben tudi dom. Na občnem zboru so soglasno sklenili, da bodo izročili dom čimprej v zakup.

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu
in užitkom, ki vam
jih nudi lepa
priroda!*

*Na opreznost nikar
ne pozabite –
riziko pa predajte
zavarovanju!*

*Zoper nezgode,
za primer smrti
in doživetja
zavaruje:*

Državni zavarovalni zavod

TELEFON: 39-121

ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH

IEV · LJUBLJANA
INDUSTRIJA ZA ELEKTROZVEZE
JUGOSLAVIJA

projektiramo

razvijamo

dobavljamo

kratkovalovne
in ultrakratkovalovne
sprejemno oddajne
postaje, aparature
za usmerjene brezžične
zveze, televizijske naprave,
elektronske merilne in kontrolne
instrumente, naprave za regulacijo
in napajanje, sestavne dele
za radio in elektrotehniko,
VF keramiko, magnete, ferite,
avtomobilske in miniaturne
žarnice, fotocelice, izolacijske in
zaščitne mase ter metalizacijske
in VF izolacijske lake

INDUSTRIJA ZA ELEKTROZVEZE — JUGOSLAVIJA

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon št. 24
Železniška postaja: ZIDANI MOST

● PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov

specialne papirje

surovi heliografski
in foto papir

paus papir

kartografski

specialni risalni »Radeče«

papirje za filtre itd.

● IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku

Po želji izdeluje kartice

v posebnem tisku

v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

Tovarna dušika Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

KARBID

za avtogeno varjenje, razsvetljavo
in acetilensko kemijo

APNENI DUŠIK IN NITROFOSKAL — RUŠE

za gnojenje

FEROKROM SURAFFINE

za jeklarsko industrijo

ELEKTROKORUND

za bruse in brušenje

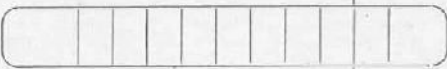
KISIK IN ACETILEN

za rezanje in varjenje kovin

TALJENI MAGNEZIT

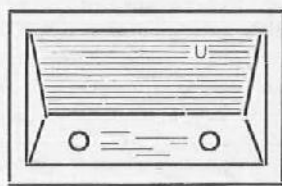
za elektroizolacijo

Brzjavni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312,
železniška postaja: Ruše — Industrijski tir. Tekoči račun: NB Maribor $\frac{604-11}{1-185}$

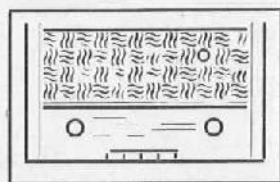

Po napornem vzponu je prijeten počitek v planinskih domovih le ob zvokih naših radijskih sprejemnikov:

VESNA 58 A in B

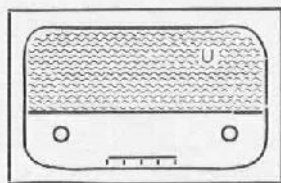

SAVICA 58 A in B

Naj ne bo planinskega doma brez našega sprejemnika, ker njihovo predvajanje ne more kaliti planinskega miru

SOCA UKV 58 A in B

Telekomunikacije

Ind. podjetje za elektrovezve
Ljubljana — Pržanj

Železarna

Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE